

ज्ञानज्योती

२०१८-१९

मालवण एज्युकेशन सोसायटी, संचालित
टोपीवाला हायस्कूल, ज्युनिअर कॉलेज, प्राथमिक शाळा व
जय गणेश इंग्रजी माध्यमाची शाळा, मालवण, जि. सिंधुदुर्ग

कु. भावेश शरद केरकर (नववी -अ)

न हि ज्ञानेन सदृशं पवित्रमिह विद्यते ।

मालवण एज्युकेशन सोसायटी, मालवण संघालित

शिवबहादुर अनंत शिवाजी देसाई टोपीवाला हायस्कूल
ना. अ. दे. टोपीवाला ज्युनिअर कॉलेज
मोहनराव परुळेकर प्राथमिक शाळा
जयगणेश इंग्लिश मिडियम स्कूल, मालवण

ज्ञानज्योती २०१८ - २०१९

संकल्पना

श्री. दिगांबर सामंत, अध्यक्ष, स्कूल कमिटी, मालवण.

प्रकाशक

श्री. विजय कामत, सचिव, मा. एज्यु. सोसायटी, मालवण.

संपादक

श्री. मिलिंद राजाराम अवसरे, मुख्याध्यापक

स्वामित्व

श्री. आनंदकुमार चव्हाण
अध्यक्ष, मालवण एज्यु. सोसायटी, मालवण.

A-1

संपादक

श्री. मिलिंद राजाराम अवसरे
मुख्याध्यापक, टोपीवाला हाथस्कूल व ज्युनि. कॉलेज
कार्यकारी संपादक

श्री. देविदास उत्तम वेरलकर
शिक्षक, मराठी विभाग प्रमुख, टोपीवाला हाथस्कूल

संपादन साहाय्य

टोपीवाला परिवारातील शिक्षकवृंद

मुखपृष्ठ

भावेश शरदं केरकर

टोपीवाला हाथस्कूल, इ. ए वी (अ)

संपादकीय

नमस्कार!

२०१८ सालचा हस्तलिखितांक आपल्याप्रत पोहोचवताना विशेष आनंद होत आहे! याचे मुख्य कारण म्हणजे विद्यमान वर्ष हे पु.सं देशपांडे, आचार्य अत्रे आणि सुधीर फडके या आनंदयात्रींचे जन्मशताब्दी वर्ष म्हणून साजरे होत आहे. या साहित्यनभंगणातील तीन नक्षत्रांना या अंकाला ही रोषीवाला प्रशालेची मानवंदना आहे. ही तिन्ही व्यक्तिमत्त्वे आपल्या विद्यार्थिजीवनात नक्कीच आपआपल्या कलेची चुणूक दाखवत असतील...

म्हणूनच विद्यार्थी व्यक्त होण्यासाठी...

त्यांच्या कलागुणांना वाट मोकळी करून देण्यासाठी... हा 'ज्ञानज्योती' हस्तलिखितांक!

साहित्यातील अभिजात रस भावी जीवनात अधिक प्रगल्भपणे घाबता येण्यासाठी.. त्याची गोडी विद्यार्थी-जीवनातच लागली पाहिजे... त्यासाठी हा लेखनप्रपंच!

या साहित्यकृतीचे पालक, विद्यार्थी, शिक्षक यांच्याकडून स्वागतच होईल, अशी अपेक्षा व्यक्त करतो.

शून्यवाद!

A-1

मराठी विभाग

गाय विभाग

अनुक्रमणिका

- १) डिजिटल भारत, एक स्वप्न - कु. श्रेधा बागवे
- २) पाव्याचे पुनर्भरण, जीवनचे संरक्षण - चिन्मय बर्वे
- ३) माझा गांव - कु. युनम गोवेकर
- ४) एका पुस्तकाची आत्मकथा - मिलिंद मुरवणे
- ५) माझे ध्येय - कु. सिध्दी जुवाठकर
- ६) स्वच्छता अभियान - माझी भूमिका - स्वल्प वळंभू
- ७) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे शैक्षणिक विचार - कु. सुमेना काडसेकर
- ८) एक आदर्श नागरिक - कु. सानिका बेलवलकर
- ९) आवडता छंद: नृत्यकला - कु. मृष्यची पेडगेकर
- १०) इकावलीसाठी हवा, नियोजनबद्ध प्रवास - कु. समुद्री विघवळकर
- ११) लक्षात नसलेला 'बाप' - कु. मिहिका केनवडेकर
- १२) एड - दर्श घामंत
- १३) माझे गांव - श्रेयस बर्वे
- १४) माणुसकी - कु. ऋतू चव्हाण
- १५) आपत्ती व्यवस्थापन व आपण - ओमकार तेंडुकर
- १६) माझे आज्ञी - आज्ञीबा - वेदान्त वाहंग
- १७) सोशल मिडिया - शापकी वरदान - कु. शुभदा शेट्टे
- १८) पु. ल. देशपांडे - प्रखर प्रज्ञाविलास - कु. हर्षि सामंत
- १९) प्र. के. अग्ने - एक ज्ञानभांडार - कु. मिलिंद मुरवणे.
- २०) सुधीर फडके - एक स्वराविष्कार - कु. रवींद्र पाटकर.

मराठी विभाग

पद्य विभाग

अनुक्रमणिका

- १) माझी शाळा डोपीवाला - कु. दिपिका लुडवे
- २) गार बारा - ऋग्वेद खडकेकर
- ३) स्त्री - कु. येन्नाली चौकेकर
- ४) नातं - कु. जॉयलिन रॉब्रीक्स
- ५) निस्वर्ण - कु. यो गिनी जाधव
- ६) तिन्ही सांज - दर्श सामंत
- ७) स्त्रीजातीला संदेश - कु. दिपिका लुडवे
- ८) वेदना - कु. श्रावणी साठम
- ९) मैत्री - कु. दिव्या चव्हाण
- १०) घर - कु. युगंधा खोबरेकर
- ११) आई - बाबा - कु. भूमिका गावंकर
- १२) भिन्नी भिन् - कु. मानसी पराडकर
- १३) क्रिकेट म्हणजे काय? - कु. अनुष्का जांभेकर
- १४) आई - राज घोसळे
- १५) ममत्व - राविंद्र यादकर
- १६) माणूस घडवा - कु. सानिका वारंगणकर
- १७) या शाळेने मज काय दिले - कु. गायत्री भारेलकर
- १८) मराठीभाषा - कु. दिपिका लुडवे

डिजिटल भारत

एक स्वप्न ...

सर्वत्र सुखिनः सन्तु सर्वे सन्तु निरामयाः।
सर्वे भद्राणि पश्यन्तु मा कश्चिद्दुःखमाप्नुयात् ॥
विश्वातील समस्तजन सुखी अन्नावेत, कोणी दुःखी असू
नये अशा अर्थाच्या विचारांची पखरण या श्लोकामध्ये आढळते. मग
दुःखाचे मुख्य कारण कोठे आहे? सकाळी उठल्या उठल्या आपल्या हाती
वर्तमानपत्र मिळाले पाहिजे अशी बऱ्याचजणांची इच्छा असते. परंतु
या गोष्टी पूर्ण व्हायला किती खटाटोप आहे. आजचे युग हे जवळ
गतीचे युग आहे. आज पेरले की उद्या उगवून अल्पावधीत त्याची
फळे चाखायला मिळाली पाहिजे. अशी प्रत्येकाची महत्त्वाकांक्षा बनली
आहे. पण काय चुकीचे आहे? पूर्वीच्या काळी माणसाचे आयुर्मान
१०० वर्षांपेक्षा जास्त होते. तेच आता ५० ते ६० वर्षांवर येऊन ठेपले
आहे. प्रत्येकाला आपल्या कर्तव्याचा ठसा उमटला पाहिजे असे वाटते
पण ते केव्हा शक्य आहे. ज्यावेळेला आपण एक पाऊल डिजिटल
भारताकडे टाकणार आहोत तेव्हाच.

चला टाकूया एक पाऊल डिजिटल भारताकडे

त्यामुळे होईल विकासाच्या मर्यादा अगणिक.

भारताचे पंतप्रधान मा. नरेंद्र मोदी यांनी ५ जुलै रोजी डिजिटल
भारत या महत्त्वाकांक्षी कार्यक्रमाची घोषणा केली. अनेक नव्या-जुन्या
योजनांचा संगम करून हा उपक्रम राबवण्यात येणार असल्याचे घोषित
केले. डिजिटल भारत म्हणजे सरकारी विभाग आणि भारतीय जनता
एकमेकांच्या जवळ आणण्याचा मार्ग. या उपक्रमाचा महत्त्वाचा उद्देश
मोबाईल, इंटरनेट याद्वारे नवीन कल्पना आणि व्यवहारिक उपाय
सर्वसामान्य जनतेपर्यंत पोहचवणे म्हणजेच सरकार आणि जनता
यांच्यात साधला जाणारा डिजिटल स्वरूपाचा संवाद. सर्व सुविधा
इंटरनेटच्या माध्यमातून म्हणजे पेपरलेस होणार आहेत. ही शोडी
सर्चिकू बाब आहे तरी शेट साक्षात्पर्यंत येऊन पोहचणार आहे.

ई-लर्निंग, ई-आरोग्य, डिजिटल कपाट अशा विविध शासकीय
योजनांची माहिती आपल्याला घर बसल्या मिळणार आहे. त्यासाठी
सांगणारा वेळ व पैसे वाचणार आहे. जगामध्ये चाललेल्या
चलवली काही सेकंदात आपल्याकडे पोहचणार आहे. प्रकृतीत

A-1

कामचा वेग अतिशय वाढणार आहे. आरोग्य विषयक डिजिटल सुविधाही मिळणार आहे. घर बसल्या दैनंदिन व्यावहारिक उलाढाली करणार आहे. आता सर्व व्यवहार कॅशलेस झाल्याने चोरी, पाकीट मारी आणि फसवणूक या गोष्टींना आळा बसणार आहे. तसेच झुष्टाचारांना आळा बसणार आहे. सर्व माहिती संगणकामध्ये जतन केली जात असल्यामुळे पेपरलेस ऑफिसेस होणार आहे या गोष्टींचा आपल्याला फायदा होणार आहे.

परंतु सामान्य छोके सुद्धा लक्षात घेणे गरजेचे आहे. नाण्याला नेहमी दोन बाजू असतात. तसेच प्रत्येक क्रियेमध्ये अन्योन्य क्रियांचे सादाळा प्रतिसाद आहे याचे ज्ञान राखले पाहिजे. पकवीसावे युग 'संगणक युग' जरी असले तरी अजून भारतात संगणक, इंटरनेट न हाताळणारे ४०% लोक आहेत ही खेदजनक बाब आहे. हे सर्व व्यवहार भारतीय स्वतः करू लागतील, त्याच वेळी सगळ्या अर्थाने भारत 'डिजिटल भारत' म्हणून संबोधला जाणार आहे. स्वतः सर्व गोष्टींची माहिती करून घेतल्याशिवाय फसवणूक शांबणार नाही. सर्व व्यवहार माणूस स्वतः व्यवस्थित करणार आहे, तेव्हाच डिजिटल भारत होणार आहे. म्हणून जाबूत होऊन आपणही या उपक्रमात स्वावलंबी बनून सहभागी झाले पाहिजे म्हणूनच म्हणावेसे वाटते ...

डिजिटल भारताचे स्वप्न दिसतय हबूहबू
चला विकासाच्या ट्रेनमध्ये आपणही चढू
विकासाचा मार्ग खडतर लवकरच सुसुद्धकर दिसेल
जगाच्या पाठीवर भास्तचि नाव उमटून दिसेल.

— प्रिया श्रीकृष्णा बागवे.
१०वी 'अ'
अ.शि.दे. टोपीवाला हाय.

A-1

पाण्याचे पुनर्भरण, जीवनाचे संरक्षण

“ पानीचं प्राणीनां प्राणः ”

असे अष्टांग संग्रहान म्हटले आहे. याचा अर्थ आहे - 'पाणी सर्व प्राण्यांचे प्राण आहे'.

पाण्याला जीवन असे ही म्हणातात. रक्ताची प्रवता टिकावी, त्याचे शरीरभर अमिस्तरण घडावे व शरीरातील अनावश्यक द्रव्यांचा निचरा घडावा यासाठी पाणी हे लागतेच.

घुण्यासाठी, पिण्यासाठी, स्नानासाठी, पूजेसाठी, मुत्रामाषासाठी, पशु-पक्ष्यांसाठी, गुरोदारांसाठी, शेतमळ्यांसाठी, औषधासाठी, बांधकामासाठी अशा अनेक कामांसाठी पाणी आवश्यक बाब आहे. त्यांपैकी पिण्याच्या शुद्ध पाण्याचा विचार या निबंधात आपण करणार आहोत.

जगात ७१% पाणी आहे. त्यात पिण्यायोग्य गोडे पाणी ३% आहे. निस्मर्गत, दगातून मिळणारे पाणी शुद्ध स्वरूपात असते. पिण्यासाठी निर्धोक असते. परंतु ते आपल्या तोंडात पडे पर्यंत ते नाना कारणांनी व नाना परिस्थितींनी अशुद्ध बनते. या अशुद्धीकरणाने मानवाचाच हस्तक्षेप जास्त आहे. त्यामुळे पाण्याच्या अशुद्धतेमुळेच उद्भवणाऱ्या अनेक घातक समस्यांशी सामना करायची वेळ आपल्यावर येऊन ठेपली आहे.

खेडी ही शुद्ध पाण्याच्या दृष्टीने स्वयंपूर्ण होती. पाण्याचा उगम खेड्यात असल्यामुळे व तो शुद्ध स्वरूपात असल्याने शुद्धजल मानवी उपयोगास मिळत होते. परंतु खेड्यांचेही आता अपात्याने शहरीकरण होत आहे. त्यामुळे पाणी

स्वर्यपूर्ण म्हणविणाऱ्या खेड्यांनाही जाता शहरांच्या ओंजळीने पाणी जावे लागत आहे. शहरीकरण रोखणे हा या समस्येवरचा उपाय नाहीतर शहरांमध्ये खेड्यांतील जलसाठ्यांवर होणारी अशुद्धता रोखणे हा यावर उपाय आहे. कचऱ्याचे व्यवस्थापन, पर्याटनासाठी कृत्रिम जलारायांचा वापर आणि पिण्याच्या पाण्याचे पवित्र्य राखणे हा उपाय आहे.

दूषित पाण्यामुळे कावीळ, कॉलरा, आमांश, अतिसार असे आजार पसरतात. कारखाने, मानवी अपत्यांचे विसर्जन, कोकणातील गणेशमूर्तींचे विसर्जन, पूजेचे निर्मल्य इ. गोष्टींमुळे नद्या, तळ्यांसमोरील पाणी दूषित होते. यासाठी साफाण नव्या हितकारक सुद्धी निर्माण केल्या पाहिजेत. काळमानानुसार जीवनात व्यवहारिक फायद्यांसाठी काळबाह्य व घातक समजुती व सुद्धीचा त्याग केला पाहिजे. असे खुद्द स्वामी विवेकानंदानीच म्हटले आहे. म्हणून सांडपाण्यावर व घातक रसायनांवर शुद्धीकरणाने प्रक्रिया करणे, पूजेचे साहित्य व निर्मल्य पाण्यात न सोडता एका खड्यात साठवून त्याचे कंपोष्टरूप बनवता येईल.

पूर्वी कोकणातील खेड्यांमध्ये जलसाठ्यांच्या निदर्शना "वि.हामणाचे पाणी" (ब्रह्मण देवतेचे पाणी) म्हणून संबोधले जायचे व त्या जलसाठ्यांची पूजा, शुचिता व पावित्र्य सांभाळले जायचे. त्यामळेचे आपल्या पूर्वजांचे कारण पाण्याची शुद्धता हेच होते.

"नाप्सु मूत्रं पूरीषं वा षीन्नं वा समृत्सृजेत्।"

म्हणजे मलमूत्राचे विसर्जन, शुकी, रक्त, दूषित, व विषारी पदार्थ जलारायात टाकू नये.

(A-1)

असे मनुस्मृती मध्ये सांगितले आहे.

"शुद्ध पाणी पिण्याचे
आरोग्य सांभाळी गावाचे"

पाण्याच्या डगमापाजून ते माणसाच्या
मुखापर्यंत पाण्याचा जो प्रवास, जर स्वच्छ व शुद्ध
झाला. तसेच जमिनीवरचे हे अबाधित अमूत कायम राहिल
म्हणून आपण सर्वांनीच वेळीच पाणी प्रस्नाकडे लक्ष देणे
श्रेयस्कर आहे. अन्यथा सर्वांनीच पाणी-पाणी म्हणण्याची
वेळ येईल.

पाण्याची शुद्धता व पाण्याचे रक्षण आपण
कडू राकवो नाही तर भविष्यात तिसरे महायुद्ध हे पाण्यासाठीच
होईल हे खरे!

नाव - चिन्मय चंद्ररोखर बर्वे.

इयत्ता - १० वी 'अ'.

टोपीवाला हाथस्कूल मातंगण.

माझा गाव...

श्री रामेश्वर कृपा आचारी ज्ञानधारिणी आहे,
कुमासक्त हे गुणीजन मंडीत पुढ्यग्राम गावचे ।

खरोखरच माझा आचारा गाव वरील
कवितेच्या ओळीत जमुद केव्या प्रभाव आहे. वरींद्याने नवनेमा,
गुणीजनांनी मढवनेमा, कुमचे उान् मापुवांचे उत्तम उदाहरण
असणारा तसेच श्री रामेश्वराच्या कृपा आशिर्वादाने पावन
झालेला माझा आचारा गाव. खरंच, आचारा गाव म्हणजे
सृष्टीला पडलेले एक सुंदर, मनोहर स्वप्नच !

समावताली हिरवा उद निसर्ग, निले
आकाश, सधुनच येणारी वाऱ्याची चंडमार झुळूक, पदयांचा
किमबिनाट, गाणे गात वाहत जाणारी नदी झापे वरंच काही...
पूर्वेला डोंगर व पश्चिमेला अरबी समुद्र आणि उत्तरेला
कुळकुळ वाहणारी आचारा नदी, यांच्या मध्ये बारा वाड्यांचा,
सात ते आठ हजार लोकवस्ती असणारा माझा आचारा गाव
दिवाळ्यात वसत्रेले आहे.

इ.स. १७२० मध्ये कविराधीपती राजा
शाह महाराजांनी श्री देव रामेश्वराच्या प्रभावाने प्रेरित होऊन
आचारा गाव श्रीस उनाम म्हणून दिले. त्यामुळे आचारा फक्त
गाव न राहता संस्थान म्हणून प्रसिद्धीस आले. आचारा हे
देवाद्यमांचे, पुजनअर्चनांचे, प्रव्वाशीमच गाव आहे आणि
त्यावर अधिपत्य श्री रामेश्वराचं आहे. आचारातील प्रत्येक
व्यक्तीच्या मनात श्री रामेश्वरावद्दम, तोच सुखकर्ता,
दुःखहर्ता आणि रक्षणकर्ता असण्याचा इतका भाव आहे.
त्याच्यावद्दम प्रत्येकाचे ठाई प्रेम, आकली, प्रव्वा आहे.
मग तो हिंदू, मुरातमान, वीध, ख्रिश्चन कोणी असो

A-1

सर्वांना प्रेमाने जोडणारा तो एक दूवा आहे.

गाव म्हत्वा की राव..... गावकी.....
क्रामदेवत..... रुढी.... परंपरा..... चात्रीरीती या आम्हाच.
ती जणू गावाची डोळखच असते; परंतु याच परंपरा -
चात्रीरीतीमुळे माणसपण, देवाविषयीची अर्ध्दा अजुनही
माठासांत टिकून आहे. अगाच काहीशा वातावरणातही माझा
गाव आहे. येथे दर तीन वर्षांनी माझा गाव दोन परंपरा पार
पाडतो. त्यातील एक म्हणजे गावपळण. क्रामदेवत श्री देव
रामेश्वराच्या कौमप्रसादाने संपूर्ण आचरा गाव गुरादोरांसह
घरदार सोडून तीन दिवस तीन रात्र गावाच्या सीमेबाहेर
नांदते. कामानिमित्त वाहेरगावी असणारे आचरावासीय
गावपळण अनुभवायला खास खुदरी घडून येतात. गावपळणीच्या
निमित्ताने निमगांच्या सामिण्यात राहता येते. तीन रात्री
आम्हावर देवाला प्रसाद लावून पुन्हा गाव भरता जातो. दुसरे
म्हणजे डाळपस्वारी. उनामादार श्री देव रामेश्वर पक्षाच्या
राजाप्रमाणे संपूर्ण आचरा गाव फिरतो. डाळपस्वारी ही परंपरा
गेली शेकडो वर्षे अखंडपणे सुरू आहे. तिला देवी जोड आहे.
यातील प्रमुख देवत उनामादार श्री देव रामेश्वर,
रवळनाथ, पावणाई, काळकाई व विठ्ठाई या पाच लरंगासह
स्वारीसाठी वाहेर पडतो. श्री देव रामेश्वर आचराचा राजा
असे. छत्रवासर, अळागरी, लागा, दोन, शिमे, लोघत असा
सर्व लवाजमा सोधत असतो. डाळपस्वारीच्या वेळी लरण
मुलांपासून ते वृद्धांपर्यंत सर्वजण देवांसोधत गाव फिरतात
पण यांत कोणीच दमत नाहीत.

रामनवमी हा आमच्या गावचा वार्षिक
उत्सव. गुढीपाडव्याचा उत्सवाचा सुरुवात होतो तसेच

A-1

कार्तिकोत्सव, हनुमान जयंती, अगष्टाचतुर्थी सारखे उत्सव मोठ्या थाटात आणि आनंदाने साजरे होतात. येथील प्रत्येक उत्सवात संस्थानी शाट पहायला मिळतो. आपला भारत देश हा विविधतेने

जल्लूला देश म्हणून ओळखला जातो. इतकेच काय तर सर्व जाती-धर्माचे पुण्याचे लोक भारतात एकत्र वाढतात. भारताचे हे वैशिष्ट्य लेकून माझा आवरा गाव उभा आहे. माझ्या गावात हिंदू, बौद्ध, मुसलमान, ख्रिश्चन अशा बऱ्याच धर्माचे लोक मोठ्या मोठ्याने राहतात. माझ्या गावची जमीन सुपीक व खेतीयोग्य असल्यामुळे अनेक रीतकरी कुटुंब सुखाने वाढत आहेत. गावाच्या समुद्र किनाऱ्या भागाच्या मुळ येथे मासेमारी उद्योग चालतो.

अनेक अष्टपैलू कलाकार घडवणारा, माझा गाव रमणीय सौंदर्याचे मूर्तिमंत उदाहरण आहे. आचरा गाव गायक, वादक, साहित्यिक, चित्रकार विद्यारंभ, कलाकार यंत्रा गाव म्हणून प्रसिद्ध आहे. माझ्या गावात प्रत्येक वाडीमध्ये अनेक किम्विमत्या पाखरांना घडवणाऱ्या शाळा आहेत, तसेच अखंडा दशक्रोशीत ज्ञानाचा पुरस्कार करणारे, सर्वांना माहिती पुरवणारे, दरपु वर्षे जुने श्री रामेश्वर वाचन मंदिर आणि काशी वाचनालय आहे.

माझा गाव स्वच्छताप्रिय आहे. येथील विविध उत्सव-कार्यक्रमांमुळे लोक एकत्र येतात व असा खेळीमेळीच्या वातावरणात ऐक्याची आवना लोकांच्या मनात रुजली जाते. माझ्या गावात राहणारा प्रत्येक रहिवासी सुखी आहे, आनंदी आहे. जो इथे येतो तो येथील सौंदर्यात हरकत जातो. माझ्या

A-1

गावाबद्दल जेवढे भितरे लेवढे कमीच आहे.

मला अविमान आहे जी या गावात
असल्याचा म्हणूनच म्हणून "सुंदर माझे गाव, आवरा
त्याचे नाव!"

— कु. पूनम अणेश गोवंकर
वारावी (शास्त्र).

A-1

एका पुस्तकाची आत्मकथा

आज बुद्धीचा दिवस! मजेचाच ना? पण आई म्हणाली, "अरे जरा कपाट आवर, पुस्तकं नीट लाव, नको असलेली काढून टाक." मी कपाट उघडून बसलो. नेहमीप्रमाणे सर्व खोलीत पसारा घातला. नको असलेल्या वह्या पुस्तके बाजूला साऱ्ही. तेवढ्यातच माझ्या कानावर शब्द आले, "अरे! थांब ना. मला कचऱ्यात काय टाकतोस? मी तुझा मित्र ना? मरा व प्रेमळ. तुझ्या नुसत्या स्पर्शाने मी किती सुखावलो म्हणून सांगू!"

आमच्यात कथा भरपूर असतात, पण आमची सगळ्यांची कथाच वेगळी! आम्ही सगळे एका कोरझ्यात जन्मलो. आमच्यावर रंग-रंगोटी झाली. एका भक्कम ओक्यातून आम्ही सर्व मित्र दुकानात आलो. आम्ही कपाटात रथानापन्न झालो. कपाटात बसून अगदी कंटाळा आला होता आणि तो दिवस उजाडला! तू झरेदी करायला आला होतास. मला घेतलेस. घरी येऊन पांगले कटहर घातलेस. एखाद्या जवळच्या मित्रासारखा माझ्याशी वागलास. मला आठवतात माझे ते सुखाचे दिवस. तुझ्या सर्व मित्रांनी माझा आस्वाद घेतला. मला सार्थक झाल्यासारखे वाटले. तुझ्या कपाटात तू मला सुरक्षित ठेवशील. मजेचे दिवस होते ते!

आणि आता! तू मला रद्दीत का टाकतोस? मी इतका वाईट वागलो का? माझा उपयोग संपला का? अरे, आपला पहिला गुरू म्हणजे आई, दुसरा शिदाक व तिसरा पुस्तकेच ना! आपण जेव्हा

एकटे असतो तेव्हा पुस्तकेच मित्रासारखी धावून येत असतात. काही वेडी मुले मला फाडतात, रद्दीत का टाकतात? मी इतका वाईट वागलो का? माझा उपयोग संपला का? अरे, आपण म्हणजे आपला पहिला गुरू आई, दुसरा शिक्षक व तिसरा पुस्तकेच ना! आपण पुस्तक वाचत नाही. काही वेडी मुले मला फाडतात, रद्दीत टाकतात, जाळतात. मला खूप दुःख होते रे. माझे जीवन त्वर्ये ग्रेव्यासारखा मी वागतो. लोक नको असलेली गोष्ट सुद्धा महागड्या किंमतीत विकत घेतात. पण हे लोकांवर मनापसून प्रेम करणारे, ज्ञान देणारे, चांगल्या गोष्टी शिकवणाऱ्या पुस्तकाकडे कुणी दुकूनही पाहत नाही. तू तरी ठेवशील ना माझ्याकडे? हे माझ्यातलं ज्ञानभंडार तुझ्यासाठी तसेच सर्वांसाठी सदैव उघड आहे.

एखाद्या जवानातून साइकल जागे होते तसे वाटले. मी ते पुस्तक हाताता धरले. त्याला कुरवाळले. व मनात पुस्तकसूक्त सुरू झाले,

तैलादरक्षत

जलादरक्षत

रक्षत शिशिलबन्धनात्....

- मिलिंद उज्ज्वल मुखणे
४वी 'अ'

A-1

माझे द्येय

आपल्या आयुष्यात क्वचित्च गोष्टीचे खूप महत्त्व असते. प्रत्येकाने एक स्वप्न असते, एक द्येय असते आणि ते द्येय गाठण्यासाठी प्रत्येक माणूस आपल्या परीने मेहनत करत असतो. त्याला काहींचा विरोधही असतो पण तरीही आपले द्येय बदलत नाही.

क्रिकेट, क्रिकेट हा शब्दच माझ्यासाठी अनमोल आहे. माझ्या आयुष्यात क्रिकेटचा खूप मोठा वाटा आहे अर्थात खूप महत्त्व आहे. मला भारताचा विश्वकप जिंकवून द्यायचा आहे, हेच माझे स्वप्न आणि हेच माझे द्येय. माहीत आहे द्येयापर्यंत पोहचण्याचा मार्ग खूप अडतर आहे, त्याला खूप कष्टांची, खूप मेहनतीची गरज आहे आणि आपल्यात जिद्द असेल तर आपण कोणतीही गोष्ट साध्य करू शकतो. आपल्याला जर अविष्यात समाजामध्ये ताठ मानेने चालायचे असेल तर कष्ट घेतलेच पाहिजेत, नुसते बसून आपल्याला काहीच मिळणार नाही. मार्ग अडतर असला तरी त्या मार्गावरून चालायला मी तयार आहे. त्या मार्गावरून चालताना खूप संकटे, खूप अडचणी येतील पण त्यावर मात करून मला पुढे जायचे आहे तरच मी माझे द्येय गाठू शकेन.

आयुष्यात मोठीच स्वप्ने बघायची असतात आणि मीही मोठेच स्वप्न बघितले आहे. काही माणसे म्हणतात "काय ता उगाच म्हणत आसता मी क्रिकेट खेळतयं, मी क्रिकेट खेळतयं" क्रिकेट ह्यो काय मुलींचो खेळ नाचा" त्यांना मला सिद्ध करून दाखवायचे आहे.

A-1

की मुलीसुद्धा मुलव्यांपेक्षा कमी नाहीत, मुलीही आयुष्यात पुढे जाऊ शकतात.

मी वयाच्या बाराव्या वर्षापासून क्रिकेट खेळते. मला घरातल्यांनीही खूप साहाय्य केले. मी यष्टीरक्षक-फलंदाज आहे. मला माझ्या संघाचा घोनी बनायचं आहे पण त्याचबरोबर कोहलीही बनायचं आहे. म्हणजेच घोनीसारख्या यष्टी तर उडवायच्याच आहेत आणि विराटसारखी धुवाधार फलंदाजीही करायची आहे आणि माझ्या संघाला विजय मिळवून द्यायचा आहे. त्यासाठी रोज सरावाची गरज आहे. मला आईने सांगितलंय की 'जेवढा वेळ तू खेळाला तेवढाच वेळ अभ्यासाला दिवा पाहिजे'. त्यामुळे वेळाने वेळ काढून दिवसातून एक तास मी सराव करते त्याचबरोबर मला संवीपसरानेही मोलाचे मार्गदर्शन लागते. क्रिकेटसाठी मला खूप गोष्टींचा त्याग करावा लागला तरीही क्रिकेटसाठी काय पण! कधी पण!! अगदी जीव पण!!!

मी ह्याच वर्षी शाबेच विभागास्तरीय निवड चाचणीसाठी उतरले पण माझी तेथे निवड झाली नाही. मला खूप वाईट वाटले, खूप दुःख झाले पण हातावर हात घेऊन शांत बसून कसे चालेल त्यामुळे मी आणखी जोमाने सरावाला लागले. जाता एक तास नाही तर दोन तास सराव करते. आयुष्यात संधी एकदाच येते आणि हुनकावणी देऊन निघून जाते. मी त्याच संधीची वाट पाहत आहे आणि त्या

A-1

संधीचे मी सोने करीन याची मला खात्री आहे.
माझी खूप इच्छा आहे भारतासाठी जेव्हायची !
माझे आई-बाबा आणि माझे गुरू संदीप सर
यांचीही खूप इच्छा आहे. माझे जेवढे प्रयत्न सुरू
आहेत त्यापेक्षा दुप्पट प्रयत्न त्यांचे सुरू आहेत. मी
जेवढी माझ्यावर मेहनत घेते तेवढीच मेहनत तेही
माझ्यावर घेतात. मला माझे ध्येय गाठायचेच
आहे त्याचबरोबर त्यांनाही आनंद व्हायचा आहे.
'शिल्पकार मूर्ती घडवतात' त्याचप्रमाणे संदीप सर
मला घडवत आहेत. आतापर्यंतच्या प्रवास त्यांच्याचमुळे
शक्य होता आणि पुढचाही प्रवास त्यांच्याचमुळे
शक्य होईल. ते सांगतात तेच मला नेकले पाहिजे,
ते सांगतात तेच केले पाहिजे तरच मी भविष्यात
जगाला काहीतरी करून दाखवू शकते तरच मी
माझे ध्येय गाठू शकते.

- सिद्धी दीपक जुवाटकर.

इयत्ता: आठवी 'अ'

A-1

स्वच्छता अभियान

माझी भूमिका

मला आठवतय, गेल्या वर्षी स्वच्छता अभियानाच्या फेरीत मी मन लावून घोषणा देत होतो.

स्वच्छ भारत, सुंदर भारत!

गल्ली रस्त इगड्या, गाव सुंदर बनवूया.

समग्रीपाच्या भाषणात मला कळले की प्रधानमंत्रीजींनी २ ऑक्टो, २०१४ रोजी गांधी जयंतीच्या दिवशी 'स्वच्छ भारत अभियान' सुरु केले आहे. घराची, गावाची, परिसराची पर्यायाने देशाची स्वच्छता करावी, लोकांची आरोग्य टिकवि हे उद्दिष्ट आहे.

सिनेमात स्वच्छ परदेशी शहरे दिसतात. ती स्वच्छता आणि शिस्त, तिथल्या लोकांच्या स्वच्छतेच्या सवयीमुळे असते. माझ्या भारतात सृष्टी-सादर कमी नाही. पर्यटन स्थळ आहेत, नद्या, समुद्र किनारे आहेत. कमतरता आहे ती स्वच्छतेची. देश स्वच्छ करणे केवळ सरकारचे काम नाही. सफाई-कामगारांचे काम नाही. ते प्रत्येकाचे काम आहे. मी लहान असलो तरी या अभियानात माझी भूमिका काय हवी याचा विचारही मी केलेला आहे.

'Cleanliness is next to Godliness'

आपले गांधीजींनी म्हटले आहे. तेव्हा प्रथम वैयक्तिक स्वच्छतेतून देशवासी स्वच्छतेची अपेक्षा करता येईल. स्वच्छतेचा पाठ आवण स्वतःपासून गिरवला पाहिजे. मी स्वतः स्वच्छता राखण्यासु अनेक गोष्टी करू शकन, प्रथम मी माझी मन स्वच्छ करीन. नित्य प्रार्थनेने. 'श्यामची उ'

A-1

हा माझा आदर्श आहे.

आपले मन स्वच्छ, तर आपले घर स्वच्छ
आपले घर स्वच्छ, तर आपला परिसर स्वच्छ
माझे शरीर स्वच्छ देवण्यासाठी चांगल्या सवयी मी
सावून घेईन. निरामित्त आघात, दात, डोळे, कान स्वच्छ ठेवणे,
केस नखे वेळच्यावेळी कापणे, रोज शौचाची सवय, ह्या
गोष्टी मी दररोज करीन.

घराच्या स्वच्छतेत मी आईला मदत करू शकेन. ओला
कचरा, सुका कचरा, वेगवेगळा करीन. ओला कचरा प्राणाला
खाऊ घालीन. खिडकीतून कचरा बाहेर टाकणार नाही. चीक-
लेट किंवा कॅडिचे आवरण रस्त्यात टाकणार नाही. खिशातून
ठेवून कचरापटीत टाकीन. देवाची जुनी फुले, हार, इतर पत्तीळा
फुलझड्याहाच्या मुळात टाकीन.

प्लॅस्टिक कॅरीबॅगचा वापर मी करणार नाही. मोठ्या
माण्यानी कॅरीबॅग नू वापरण्याच्या आग्रह धरीन. शाळा ही
माझी कर्मभूमी। वगळता आणि मैदानावर मी कचरा टाकणार
नाही. वगळता मॉनिटर असल्यामुळे वगळता स्वच्छता राखेन.

आजुबाजूच्या परिसरात, बाजारात मी अस्वच्छता
करणार नाही. या सगळ्यात मित्रांना सहभागी करीन. एकटा
चंद्र पूर्ण अंधार नष्ट करतो. तशी माझी ही भूमिका दुसऱ्यांना
प्रेरणा देईलच ना।

जेथे स्वच्छतेचा ह्यास
तेथे लक्ष्मीचा वास.

कमीत कमी स्वतःच्या प्रगतीसाठी मला ही स्वच्छतेची
भूमिका फार महत्त्वाची ठरेल. स्वच्छता हीच नव्या युगातील
देशसत्ता आहे. म्हणून मी स्वतः स्वच्छ राहीन आणि

A-1

दुसऱ्यांना व्यापारी मदत करीन. हीच माझी स्वच्छता
अभियानातील भूमिका!

कु. स्वरुप लक्ष्मण वळंज
इयत्ता - 6 वी.अ
टोपीबाला हायस्कूल

A-1

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे शैक्षणिक विचार

महामानव प्रजासूर्य डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे व्यक्तिमत्त्वच मुळात व्यासंगी आहे. त्यांनी शिक्षण क्षेत्रातल्या सर्वेच्या असलेल्या अनेक पदव्या संपादन केल्या आहेत. या ज्ञानतपस्वी महापुरुषाने ज्ञानाच्या विविध क्षेत्रांत प्रभुत्व मिळवले आहे. ज्ञानाची अविरत साधना केली आहे. अशांग महासागराच्या तळाचा जसा अंत लागत नाही, अगदी त्या प्रमाणेच या ज्ञानसागराच्या तिट्ठलेचा तळ लागणे अशक्यच आहे. ज्वतःला आजन्म विद्यार्थी मानणाऱ्या या प्रजावंताने बुद्धा, कबीर, फुले या विद्येच्या सखाटांना प्रेरणाश्यानी मानून आपल्या जीवनकार्याची वाटचाल केली. शिक्षण हे समाजपरिवर्तनाचे फार मोठे शस्त्र आहे हा विचार त्यांनी मांडला. म्हणूनच आधुनिक युगातील जागतिक दर्जाचे स्थान शिक्षणातज्ज्ञ म्हणून डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचा जगभर गौरव केला जातो. त्यांनी आपल्या समाजवादाच्या आत्मोद्धारसाठी व समाजोद्धारसाठी महत्त्वपूर्ण असे शैक्षणिक विचार मांडले आहेत.

शिक्षण हे समाजपरिवर्तनाचे प्रभावी साधन आहे, या विचारावर डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची अत्यंत निष्ठा होती. समाजव्यवस्थेतील विषमता नष्ट करून स्वातंत्र्य, समता, बंधुता ही मूल्याधिष्ठित समाजव्यवस्था शिक्षणामुळे निर्माण होते. 'शिक्षण म्हणजे परिवर्तन' हे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या शैक्षणिक विचारांचे मुख्य सूत्र होते आणि म्हणूनच शिक्षण हे समाजक्रांतीचे प्रभावी साधन आहे. त्यामुळे प्रत्येक व्यक्तीने डॉ. बाबासाहेबांच्या

गैज्ञानिक विचारांचे मुख्य सूत्र लक्षात ठेवून शिक्षण घेतलेच पाहिजे. शिक्षणाअभावी मनुष्य दुसऱ्याचा गुलाम कसा होतो, याविषयी सांगताना, 'उपासमाशने शरीराचे पोषण कमी झाल्यास माणूस हिनबिल होऊन अत्यायुषी होतो, तसेच शिक्षणाच्या अभावी तो निर्बुद्ध राहिल्यास जिवंतपणी दुसऱ्याचा गुलाम होतो, हा विचार डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी मांडला.

'विद्येशिवाय माणसाची प्रगती नाही. ती महासागर सारखी आहे!' त्यामुळे ती सर्वांना आवगत झाली पाहिजे असा त्यांचा विचार होता. 'मी विद्येची रूच ताम पुजा करित असतो' असे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर म्हणतात. ज्या कोणास बुद्धीचा प्रभाव वाढवावयाचा आहे, त्यांनी तप केला पाहिजे, श्रम केले पाहिजेत असे ते सांगतात. विद्यार्थी दशेत ज्ञानार्जन चालू असता त्यांनी आपल्या पुढे निरंतर 'ज्ञानार्जन' हे प्रकच ह्येय ठेवावे, हा संदेशही ते देतात. ज्ञानार्जनासाठी कसल्याही परिस्थिती अडचण येत नाही. प्रतिकूल परिस्थितीतही प्रचंड महत्त्वाकांक्षा ठेवून विद्यार्थ्यांनी ज्ञानसाधना केली पाहिजे. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर हे खरेखुरे विद्याप्रेमी, क्रांतिदर्शी तत्त्वज्ञानच आहेत. विद्येचा उपयोग समाजोद्धारसाठी झाला पाहिजे म्हणूनच विद्येबरोबरच माणसाच्या अंगी शील असले पाहिजे, असे ते म्हणतात. विद्या हे शस्त्र आहे म्हणून हे शस्त्र योग्य माणसाच्या हाती असले पाहिजे. हीनदुषळ्या जनतेला नाडण्यासाठी शिक्षणाचा उपयोग न करता जनतेच्या हितासाठी शिक्षणाचा

A-1

उपयोग झाला पाहिजे. म्हणून माणसाच्या अंगी
 विद्येवरोबरच शील व सौजन्य असले पाहिजे, हा
 महत्त्वपूर्ण संदेश डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी दिला.
 स्त्रीउद्धारक डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी स्त्री
 शिक्षणाची पुरस्कार केलेला आहे. ज्ञान आणि विद्या या
 गोष्टी जशा पुरुषांसाठी आवश्यक आहेत, तशाच त्या
 स्त्रियांनाही आवश्यक आहे. कुटुंबातील एका स्त्रीने
 शिक्षण घेतले तर तिचे संपूर्ण कुटुंब शिक्षित होते.
 म्हणून आपली पुढील पिढी सुधारण्याची असेल, तर
 तुम्ही मुलींना शिक्षण दिल्याशिवाय राहू नका, असा
 उपदेश डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी केला आहे.
 मनुस्मृतीने स्त्रियांचे शिक्षण नाकारून केवळ 'चूल
 आणि मूल' पध्दतच मर्यादीत अधिकार त्यांना दिला होते.
 म्हणून स्त्रियांची सामाजिक अवती झालेली होती. परंतु
 महात्मा गांधी बुद्ध, महात्मा फुले यांची विचारप्रेरणा
 असलेल्या डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी स्त्रियांची अवती
 करणाऱ्या मनुस्मृतीचा कुजफट बुरखा फाडला आणि
 स्त्रियांच्या सर्वांगीण उद्धारकरिता स्त्रीशिक्षणाचा
 आग्रह धरला. स्त्रियांच्या अंगभूत लढाऊ शक्तीची
 जाण बाबासाहेबांना होतीच. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी
 स्त्रियांना शिक्षणाचा मूलभूत ठक्क मिळवून दिला
 आणि शिक्षणक्षेत्रात फार मोठी क्रांती घडवून आणली.
 स्त्रीशिक्षणामुळे खऱ्या अर्थाने समाजपरिवर्तनेची
 लाट निर्माण झाली. शिक्षणाची संधी प्रत्येकाने
 साधली पाहिजे यासाठी ते म्हणतात, 'आई

A-1

बाप मुलांना जन्म देतात, कर्म देत नाहीत, हे म्हणणे ठीक नाही. आई बाप मुलांच्या आयुष्यात वळण लावू शकतात ही गोष्ट आपल्या लोकांच्या मनावर बिंबवून जर आपण मुलांच्या शिक्षणाबरोबरच मुलींच्याही शिक्षणासाठी हाडपड केली; तर आपल्या समाजाची प्रगती अपाय्याने होईल? समाजाच्या प्रगतीसाठी स्त्री शिकली पाहिजे म्हणूनच स्त्री-पुरुषांना एकत्र शिक्षण दिले पाहिजे, हा डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचा नैतिक मूल्यनिष्ठा विचार स्त्रियांच्या उन्नतीसाठी, समाजविकासासाठी व राष्ट्रविकासासाठी आदर्शवादीच आहे.

- संकलक,

सुमेना सुनिल काळसेकर
इयत्ता, ८वी

जय गणेश इंग्लिश मिडियम
स्कूल मानवण.

A-1

एक आदर्श नागरिक

एका आदर्श नागरिकात खूप गुण समाविष्ट असतात. त्याचे काही दाखित्व आणि त्याला काही कर्तव्यांचे पालन करावे लागते. त्याचबरोबर स्वतंत्र राष्ट्राच्या नागरिक या नात्याने त्याला काही अधिकार व सुविधा उपलब्ध असतात. त्याला राष्ट्राच्या राजकीय, आर्थिक, धार्मिक आणि सामाजिक क्षेत्रात सहभागी होण्याचा अधिकार आहे. त्याने दुसऱ्यांच्या भावनांना समजून घेतले पाहिजे आणि दुबळ्या लोकांचे संरक्षण केले पाहिजे. प्रत्येक परिस्थितीत राष्ट्राच्या आणि समाजाच्या बाजूने उभे राहणे, हे त्याचे प्रथम व सर्वात महत्त्वपूर्ण कर्तव्य आहे. एका चांगल्या नागरिकाला आपल्या मातृभूमीसाठी प्राण देण्यासाठी सदैव तयार राहिले पाहिजे. त्याच्या कडून हीच अपेक्षा असते. की तो एक आदर्श नागरिक आणि राष्ट्रवादी बनला पाहिजे. त्याला आपल्या मातृभूमीवर ठाम विश्वास असला पाहिजे.

एका आदर्श नागरिकाने आपल्या राष्ट्राच्या कायद्याचा सन्मान केला पाहिजे. त्याच्या हृदयात राष्ट्राच्या आदर्श वीरांचे व संत-महात्मा चांच्यासाठी श्रद्धा असली पाहिजे. त्याला आपल्या जातीविषयी हृदयात सन्मान असला पाहिजे. आपल्या देशाच्या अविष्यात रस असला पाहिजे. त्याने आपल्या राष्ट्राच्या अहितव्याचा विचार केला पाहिजे. त्याने आपले काम ईमानदारीने करून आपल्या देशाचे नाव मोठे केले पाहिजे. जेव्हा राष्ट्रावर संकट येईल तेव्हा राष्ट्रासाठी आपले प्राण देण्याचीही तयारी असली पाहिजे. अशा प्रकारे राष्ट्राची सुरक्षा करणे हे एक आदर्श नागरिकचे कर्तव्य आहे.

A-1

एका आदर्श नागरिकाला आपल्या शेजारी व सहकाऱ्यांबरोबर चांगली वर्तवणूक ठेवली पाहिजे. त्याला आपल्या देशाच्या सांस्कृतिक प्रथेविषयी प्रेम असले पाहिजे. एक आदर्श नागरिक आपल्या देशाच्या कायद्यांचे पालन करतो. आपल्या देशाच्या शत्रूंपासून आवधान राहिले पाहिजे. त्याने अस काहीही केले नाही पाहिजे की ज्यामुळे देशद्रोहींना वाव मिळेल. त्याला आदर्शवादी राहिले पाहिजे आणि देशात घडणाऱ्या सर्व घटनांबाबत जागरूक राहिले पाहिजे. त्याने राष्ट्राच्या एकतेसाठी कार्य केले पाहिजे. सर्वांसाठी प्रेम व आपुलकी, दुबळ्यांना मदत, पीडितांना मदत करणे असे गुण एक आदर्श नागरिकात असणे आवश्यक आहे.

एका आदर्श नागरिकाला दुसऱ्यांच्या विचारांचा आदर करणे आवश्यक असते. त्याने असे कोणतेही काम केले नाही पाहिजे की ज्यामुळे राष्ट्राच्या प्रतिष्ठेला धक्का बसेल. जास्तीत जास्त लोकांचे झुलं व्हावे, असा त्याचा निश्चय असला पाहिजे आणि हे सर्व गुण एका आदर्श नागरिकाला असणे आवश्यक आहे आणि जर हे सर्व गुण आपल्यामध्ये असतील तर आपणही एक आदर्श नागरिक होऊ शकतो.

नाव : सानिका बालकृष्ण बेनवकर
इयत्ता : अकरावी (कला)

A-1

आवडता छंदः नृत्यकला

छंद म्हंटले की प्रत्येकजण वेगवेगळे काहीतरी सांगतो. आणि छंद या शब्दाचा अर्थ सांगायचा झाला तर प्रत्येकजण आपल्या कलेला जोडून अर्थ सांगतो. उदा. म्हादा गाणं गाण्याचा छंद असणारा छंद या शब्दाचा अर्थ 'तालबद्ध, सुरांनी भरलेला' किंवा 'ज्यात सर्व काही सुरांचे असेल' असा काहीतरी अर्थ सांगेल. म्हादा चित्रकार म्हणेल 'छंद म्हणजे रंग'. म्हादा खेळाडू म्हणेल 'सर्वात मोठा छंद आहे प्रत्येकाने अनुभवलेला खेळ'. म्हादा नृत्याची आवड असणारा म्हणेल छंद म्हणजे 'हाताची, पायाची व सर्व शरीराची मुका तालात लयबद्ध हाल्याव व त्यातून मिळणारा आनंद' असे वेगवेगळी मते असणारी माणसे तुम्हाला झेटतील.

बरतर छंद म्हणजे ज्यात तुम्हाला कंटाळा येत नाही. तुम्ही त्या गोष्टीसाठी काहीही करू शकतात. ज्यात तुम्हाला आनंद मिळतो. ज्यात तुम्ही पारंगत असता. त्या गोष्टीसाठी तुम्ही काहीही करू शकता.

पण मग छंद म्हणजे नक्की कोणते? उदा. चित्र काढणे, गणणे, खेळणे, नाचणे, कायानुभव विषयी संबंधित, शिकवणे, सुंदर जेवण बनवणे आणि सर्वात प्रसिद्ध छंद राहिलेच जो की आजकाल खूप गाजतोय. सर्व जगाला आवडतोय तो म्हणजे अभिनय! असे प्रत्येक प्रकारचे छंद व ते जोपासणारे तुम्हाला दिसतील.

पण मला नृत्य करायला आवडते. नृत्य या विषयात मला जितका आनंद मिळतो तितका मला

कशाख्य मिळत नाही. नृत्य करणाऱ्या सर्वांसोबतच मला लहानपणापासून नृत्याची आवड होती. यात माझे मन झरपूर रमते. येताजाता नृत्य करताना वाटते, जेव्हा पण कुठेही गाणं वजतं, आपोआप हात व पाय हे तालात हलायला लागतात. आता या कलेचा जोपासणारे पुढे येऊन पूर्ण जगात आपली ओळख निर्माण करत आहेत.

नृत्याचे अनेक प्रकार असतात. त्यापैकी अनेक आजकाल प्रसिद्ध आहेत. मला ते सर्व शिकायचे वाटतात. काही पारंपारिक नृत्ये पण मला शिकायची आहेत.

— मृण्मयी उल्मेश पेडणेकर.
इयत्ता : आठवी 'अ'

A-1

इच्छापूर्तीसाठी हवा

नियोजनबद्ध प्रवास

मानवी जीवनामध्ये इच्छा-आकांक्षा फार महत्त्व असते. आधुनिक युगात इच्छा-आकांक्षे नसलेला माणूस मिळणे कठीणच. प्रत्येक माणसाची इच्छा वेगवेगळी असते. ती मुक्त वयोमानाप्रमाणे वेगळी असते किंवा स्वभावानुसार. मानवी मन या इच्छापूर्तीसाठीची स्वप्ने झोपल्यावर आणि जागेपणी-सुद्धा पाहत असते. परंतु स्वप्नच पाहत राहिल्यामुळे इच्छा फक्त स्वप्नातच पूर्ण होतात. सध्या आयुष्यात इच्छापूर्ती कधीच होत नाही.

असे म्हणतात - 'इच्छा तेथे मार्ग'. इच्छा असेल तर मार्ग सापडतो खरा. पण त्या मार्गावरून इच्छापूर्तीपर्यंतचा प्रवास आपल्यालाच करावा लागतो. त्यामध्ये कोणताही चमत्कार होत नाही आणि यामध्ये चमत्कार व्हावा अशी अपेक्षाही कोणी करू नये. या हा इच्छापूर्तीपर्यंतचा मार्ग यशस्वीरीत्या पार पाडण्यासाठी महत्त्वाची गोष्ट आहे - नियोजनबद्ध प्रवास. काहीवेळा आपल्याला आपल्या ध्येयापर्यंतचा प्रवास माहित असतो. त्यासाठी लागणारी साधनेही उपलब्ध असतात. परंतु प्रवासाचे नियोजन नसल्याने म्हणजेच मुखादी गोष्ट किती वेळात पूर्ण करायची आहे याचे पूर्वनियोजन न केल्याने आपण ध्येय किंवा इच्छापूर्तीचा मार्ग पार

A-1

करू शकत नाही.

इच्छापूर्तीसाठी, ध्येयप्राप्तीसाठी केवळ इच्छा असून चालत नाही, तर ध्येयप्राप्तीसाठी आवश्यक त्या सर्व गोष्टी करण्याची तयारी असावी लागते, अडथळ पार करण्याची तयारी असावी लागते. समस्यांचा सामना करण्याची हिंमत असावी लागते. आपले ध्येय प्राप्त करण्यासाठी प्रामाणिकपणे, अथकपणे, सातत्याने कार्यरत राहणे, त्यासाठी ठरलेली धोरणे, निश्चित केलेली तत्त्वे, तयार केलेली नियमावली, नियोजन यांची काटेकोरपणे व नियोजनबद्ध अंमलबजावणी करणे आवश्यक असते. नियोजनबद्ध प्रवास करताना आपण ध्येयापासून अजिबात विचलित न होता ध्येयाशी प्रकनिष्ठ राहिले पाहिजे. तरच ध्येयपूर्ती, इच्छापूर्ती करणे सहज साध्य होईल. यशाचे धवल चौदण अनुभवण्यासाठी प्रकनिष्ठता व नियोजनबद्ध प्रवास यांची साथ असायला हवी. मला खात्री आहे, नियोजनबद्ध प्रवासाने आधुनिक युगातील प्रत्येक माणूस इच्छापूर्ती करू शकेल. यशाची चव चाखू शकेल.

- समृद्धी भालचंद्र डिचवल्कर
90 वी 'अ'
टोपीवाला हाय. मालवण

A-1

दृष्टात नसलेला बाप

“एका छोट्याशा दुकानात जाऊन
त्याने जुन्या छत्रीच्या काड्या
दुरुस्त करून घेतल्या
आणि मग तो

एका मोठ्या दुकानात शिरला
तिथे मात्र त्याने
मुलांसाठी रंगीबेरंगी रेनकोट घेतले!
माणूस म्हणून तो
गरीब असलेही कदाचित....
पण एक 'बाप' म्हणून
रूप श्रीमंत वाटला.”

आई घराचे मांगल्य असते पण बाप त्या
घराचे अस्तित्त्व असतो. पण ते अस्तित्त्व आपण
मान्यच करत नाही. उलट त्या अस्तित्त्वाची आप-
ल्याला एका प्रकारे भीती वाटते किंवा त्रास होतो.
पुराणात पण आईलाच जास्त महत्त्व दिले गेले
आहे. तिच्यावरच कविता आणि श्लोक लिहिले गेले
आहेत. जिजाऊने शिवाजी घडवला पण त्यासाठी
शहाजीने मात्र जीवचे रान केले. श्रीकृष्णाच्या
माता देवकी व यशोदा आपण पाहिल्या पण भर
पावसातून श्रीकृष्णाला आणलेल्या वासुदेवाला भर
आपण विसरतो. राम हा कौसल्याचा पुत्र असतो.

A-1

तरी पुत्र शोकाने मात्र दशरथच मरण पावला. हे फार कमी लोकांनाच माहिती आहे. आईकडे अश्रूंचे पाट असतात पण बापाकडे अंघमाचे घाट असतात. रडणारी आई सर्वांनाच दिसते पण आतल्या आत तडफडणारा बाप कोणांनाच दिसत नाही. आई रडून मोकळी होते पण सात्वतन मात्र वडिलांनाच करावे लागते. शेवटी सूर्यापेक्षा वाळूच जास्त तापते... तरी पण जास्त महत्त्व आईलाच का देतात? या प्रश्नाचे उत्तर मात्र कोणीही शोधत नाही.

रोजच्या जेवणाची सोय करणारी आई आपल्या सर्वांना दिसते पण त्या शिंदोरीची सोय करणारा बाप मात्र त्याला तर आपण पार विसरून नच जातो. पुत्राच्या सुखद कार्याला आपल्या कुटुंबाला पाठवतो परंतु अंतयात्रेला स्वतःच जातो. स्वतःच्या खेळण्या-बागडण्याच्या वयात आपल्या पाठच्या लहान भावंडांच्या काळजी पोटी आपल्या शिक्षणाचा त्याग करून त्यांच्या शिक्षणाची जबाबदारी आपल्या खांद्यावर घेतो. हेच काय तर स्वतःचा बाप जरी मेला तरी डोळ्यांतून अश्रू न काढता स्वतःचे मन कठोर करून घरातल्या प्रत्येकाला आधारचा खांदा देतो तो एक बापच असतो. वडिलांच्या टाचा झिजलेल्या चपलांकडे पाहिले की त्यांचे प्रेम कळते. वडील आजारी पडले तरी कधी लगेच डॉक्टरकडे जात नाही, त्याला आजारी पडण्याची भीती मुळीच नसते पण काळजी असते.

A-1

ती डॉक्टर घरी बसून आराम करायला सांगेल
याची.

वडील म्हणजे एक अशी व्यक्ती....
जी तुम्हाला जवळ घेते
जेव्हा तुम्ही रडता, तुम्हाला ओरडते
जेव्हा तुम्ही पखादी चूक करता,
तुमच्या यशाचा आनंद साजरा करते
जेव्हा तुम्ही जिंकता,
आणि तरीही तुमच्यावर विश्वास ठेवते
जेव्हा तुम्ही हरता.....

शेवटी काय तर कोणाच्या मुलगा होणे टाळता येत नाही.
पण बाप होणे टाळता येते. पण तो तसे करत नाही.
जोपर्यंत बाप आहे तोपर्यंत त्या आईला महत्त्व आहे.
बाप घरात असलेल्या घरात कोण वाकड्या नजरेने
बघत नाही का तर तो त्या घराचा कर्ता असतो.
आपल्यापाठी ह्याच बापाच्या रूप साऱ्या सदिच्छा
असतात पण ह्याच बापांना समजून द्यावे हीच
माफक इच्छा ...

- मिहिका विजय केनवडेकर
नववी 'अ'

A-1

सूड

डिसेंबर १९८०

कॉलेज मध्ये दत्त, रघू, सोम्या आणि मधु. म्हणजेच कॉलेजची चांडाक चौकडी यांची मूल खलबल चालू होती. मधुने वॉचमनची पैसाची सोय केल्याने त्यानेही याना पवठ मोडवी कुरुन दिली होती. कुसली खशबत चालू होती? विषय होता आ डिसेंबरचा बकरा.

मागाच्या वर्षी बायोलॉजी विभागात दिनु बेशुद्ध आढळला होता. त्याच्या आधी शेखर मृत झाला होता. तर ही चांडाक चौकडी बरबत होती यावर्षी बकरा डोण? सोम्या. ने सचिन आणि मिळू दोघांची नावे सांगितली. मुळीया रघुने ती मान्य केली प्रथम मिळू ला विचारले गेले. तो ह्या नगचा हॅरी पॉटर होता. त्याच्या ह्या टोडीवर संशय होता. त्याने नकार दिला. दत्तने सचिनला पटवायची नबाबदारी स्वनःनर घेतली. सचिन तयारही झाला. पण चांडाक चौकडीचा खेळ काय होता तर? बायोलॉजी प्रयोगशाळेत एव सांगाडा होता. चां. चौकडीने सचिनला डेअर दिली की आ डिसेंबर ला रात्री ११:५४ मिनीटानी प्रयोगशाळेत जाऊन त्या सांगाड्या मोबत डहाणि घ्यायचा. सचिनने जर ही डेअर पूर्ण केली तर त्याला चांडाक चौकडी रोख रक्कम ४,००० देणार होते. त्याच्या पुढचा पिवठ असा की जेव्हा सचिन डहाणि घेणार तेव्हा सांगाड्यामागे असणारा दत्त सांगाड्याचा डाल सचिनच्या खांद्यावर

A-1

डेवणार. आणि त्यांना वेगळ्या आवाजात डाकु मारणार.
पिठ उरला, बकरा मिळाला. तो दिवस पण आला
ती वेळ पण आली. सचिन आत गेला. चांडाळ चौकुडी
जमा झाली. थोडावेळ शांत गेला... सचिन जोरात पळत
बाहेर गेला... चांडाळ चौकुडी भात शिखी... चौघेही
एक पाकल मागे आले... आणि सर्वांनी पोबारा ठेवा.
असं काय होतं तिथे ? ...

... सांगाडा गायब झाला होता... त्या जागी दबू
मृत अवस्थेत होता... आणि दरवाजा आड उभा होता
... शेखर... त्याने घेतला होता...

सूड

... ३ नवनिंतर .

- बशी बलराम सामंत
४वी 'ब'

A-1

माझे गाव

परीक्षा संपली. सुट्टी सुरु झाली की मला माझ्या गावाकडे जाण्याचे वेध लागतात. माझ्या गावी सारेजण माझी वाट पाहत असणार ह्याची मला खात्री असते. सुट्टीचे सर्व दिवस मी माझ्या गावीच राहतो. माझ्या गावाच्या बाजूला उंचउंच डोंगर आहेत. घनदाट हिरवागार निसर्ग हे माझ्या गावाचे वैभव आहे. माझ्या गावाचे नाव 'असनिये' असून ते 'सावंतवाडी' या तालुक्यात येते.

माझ्या गावाच्या मध्यभागी माडुलीचे सुंदर मंदिर आहे. माझ्या गावामध्ये सुपारी, आंबा, काजू, नारळ यांच्या अनेक बागा आहेत. माझ्या गावाकडची साणसं झुप प्रेमळ आहेत. त्यांच्यामध्ये आदराची व आपुलकीची भावना आहे. माझ्या गावात जाणारा रस्ता नागमोडी वळणाचा आहे. गावात ग्रामपंचायत, शाळा, आरोग्य केंद्र, अंगणवाडी आहेत.

पूर्वच्या काळी माझ्या गावामध्ये जाण्यासाठी वाहने नव्हती. पूर्वी लोक पायी किंवा बैलगाडीने प्रवास करायचे. पण आता मात्र एस.टी व इतर वाहनांची सोय झाली आहे. गावात पूर्वी दुकाने नव्हती परंतु आता दोन-तीन दुकाने आहेत. संध्याकाळी आमच्या आजिच्या हातची चुलीवस्ची भाजी - भाकरी खायला मिळते ह्यावेळी मन खरंच वृप्त होते.

A-1

पावसाळ्यात तर आमच्या गावीस
वेगळेच हवामान असते. खूप पाऊस पडत असतो. कधीकधी
घरातून बाहेरही पडता येत नाही. एवढा पाऊस असतो.
गावातील अनेक सगळे सर्व गावकरी आनंदाने साजरा
करतात. यावर्षी माझ्या गावाला "स्वच्छ गाव! सुंदर
गाव!" हा पुरस्कार मिळाला आहे. माझ्या गावी माझी
आजी, माझे काका, काकू व भाऊ असतात. खरच
मी भाव्यवान आहे कारण माझ्या गावात पाण्याची
व अन्नाची सुबलकता आहे. माझ्या गावात साजरा
होणारा शिमगा उत्सव हे सिंधुदुर्ग जिल्ह्याचे भूषण आहे.
मी पण परीक्षा संपल्यावर गावी जाण्यासाठी तयारच
आहे.

- कु. श्रेयस - वंशेश्वर बर्वे.
मोहनराव परुळेकर प्राथमिक
शाळा मालवण,
इयत्ता - ४ थी (न)

A-1

माणुसकी

माझ्या बाबांना सायकलवरून लांबचा प्रवास करायची खूप आवड आहे. २०१८ सालच्या जानेवारी महिन्यात त्यांनी मुकट्यानेच सायकलवरून मालवण ते कोणार्क असा प्रवास केला होता. त्यांच्या त्या सायकल प्रवासामुळे माझा वाढदिवसुद्धा सुद्धा त्यांना चुकला होता. ते परत आले तेव्हा मी जरा रग्गावलीच होती त्यांच्यावर. पण नंतर जेव्हा त्यांनी प्रवासातले अनुभव सांगायला सुरुवात केली तेव्हा माझा रग्गा कीठल्या कीडे पळून गेला.

अगदी साह्या माणसांकडूनही आपल्याला बरंच काही शिकण्यासारखं असतं हे मला बाबांच्या अनुभवांवरून मला कळलं. त्यातलेच दोन अनुभव मी तुम्हांला सांगणार आहे.

बाबांच्या प्रवासाचा दुसरा विवस होता. गगनबाबड्याचा झला मोठा घाट चढून जाण्याचं दिल्य बाबांना पार पाडायचं होतं. सकाळी ९:२० च्या सुमारास घाट चढायला सुरुवात केल्यानंतर जवळपास अडीज तासांनी बारा वाजण्याच्या सुमारास बाबा घाट चढून माझ्यावर पोहोचला. खूप वमला होता तो. घाटत त्यांच्याकीडे असलेलं पाणीमुद्धा संपून गेलं होतं. पण संपूर्ण घाट सायकलने चढण्याच्या आनंद वेगळाच होता बाबांसाठी. त्या आनंदाच्या भरात मोठमोठ्याने जारोली ठोकणे, उड्या मारणे असले उदयोग झाल्यावर बाबांने सायकल मुका बाजूला ठेवली आणि रस्त्याला कीडेला मुका कठड्यावर तो विप्रांती ध्यायला बसला. पाणी पिण्यासाठी म्हणून बाबांने सायकलला लावलेली पाण्याची बाटली काढली.

आणि त्यात पाणी नाही हे लक्षात आल्यावर बाबा तसाच
 तोंड पाडून बसून राहिला. जवळच काही कामगार रस्त्याच्या
 दुरुस्तीचे काम करत होते. थोड्या वेळाने त्यातलेच काही
 लोक बाबाकडे आले. "साहेब, हे घ्या पाणी." त्यातल्या मका माणसाने
 बिसलेरी पाण्याची पॅकबंद बाटली बाबासमोर धरली. "ओ, मी
 कसला साहेब ? मी मका साह्या माणसासारखा आहे." बाबा
 पटकन म्हणाला. "बाबाने ती बाटली घेतली आणि त्यातले पाणी
 पिऊन घेतले. मग बाबाच्या लक्षात आले, जवळपास तर मकही
 दुकान दिसत नव्हते. आणि ते रस्ता कामगार बिसलेरी पाण्याची
 पॅकबंद बाटली कामावर घेवून येणे शक्य नव्हते. बाबाने पाणी
 कोठून आणले म्हणून विचारले. "साहेब तुम्ही घाट चकून वर
 आल्यापासून आम्ही तुम्हांला बघतोय. तुम्हांला तहान लागलेली,
 पण तुमच्या बाटलीतलं पाणी संपलेलं. आमच्यासारख्या बरीबाकडचं
 पाणी कसं द्यायचं ? म्हणून दोन किलोमीटर पुढे जावून ती
 पाण्याची बाटली आणली तुमच्यासाठी." त्यातल्या मका माणसाने
 बाबाला सांगितले. बाबाला आश्चर्यच वाटलं, "अहो काका मी
 तुमच्यासारखाच मक साह्या माणूस आहे. मला चाललं असतं
 तुमच्याकडचं पाणी." असं म्हणत बाबाने त्यांना त्या बाटलीचे
 पैसे दिले. पैसे घ्यायला ती माणसे तयार नव्हती. पाणी
 देण्यासारखा धर्म नाही म्हणून त्यांनी पैसे नाकारले. शेवटी
 बाबाने जबरदस्तीने त्यांना पैसे घ्यायला लावले. त्या कामगारांसमवेत
 मक आजोबा पुढे आले, त्यांच्या हातात केळीच्या पानात
 गुंडाळलेली थोडीशी भाजी आणि झाकरी होती. त्या आजोबाना
 वारंट वाटू नये म्हणून बाबाने ती घेतली. "आजोबा तुम्ही
 काय खाणार ? तुमची शिंदीरी आहे ना ?" बाबाच्या या

A-1

प्रस्तावर त्या आजोबांनी नकारार्थी मान दिलेली. "दुपारसाठी मुवडंच आणलं होतं. तेच दिवस आता. पण सोहळा आणला अवय आहे उपाशीपोटी काम करायची. तुम्ही वसलेले आहेत, भुकेलेले आहेत. तुम्ही ज्या जावून-" बाबांच्या डोक्यात पटकन पाणी आलं. कुठली कोण मागसं ही? ना ओकल, ना पोकल. केवळ भाणुसकीच्या नात्याने स्वतः उपाशी राहून दुसऱ्याच्या पोटाचा विचार करित होती ती माणसं. त्या आजोबांनी आपल्या आजोबांनी कृतीतून बाबाला जे शिकवतं ते बाबा कधीच विसरणार नाही. स्तथावर काम करणाऱ्या साध्या, बहुतेक अधिभित माणसांनी बाबाला खूप मोठी गोष्ट शिकवली होती.

दुसरा अनुभव होता छत्तीसगडमहाला दुसराच या गावातला. त्या छोट्या छोट्या गावात छत्तीसगड राज्य सरकारकडून आदिवासी विद्यार्थ्यांसाठी चालविण्यात आलेल्या 'छत्तीसगड विद्यार्थी वसतिगृहा'त बाबा थांबला होता. रात्री उशिरापर्यंत त्या विद्यार्थ्यांबिरोबर राण्या मारून बाबा झोपला. दुसऱ्या दिवशी प्रवासाला सुरुवात करण्यापूर्वी वसतिगृहाच्या अंगणात बाबा चहा पिता पिता विद्यार्थ्यांशी राण्या मारत होता. त्याचवेळी एक आजोबाई तेथे आल्या आणि वसतिगृहाच्या पायरीला नमस्कार करत आत गेल्या. बाबासाठी हे नवीनच होते. मंदिरात जाताना पायरीला नमस्कार करतात हे बाबाला माहित होते. पण त्या आजोबाई तर वसतिगृहाच्या पायरीला नमस्कार करत होत्या. म्हणून बाबाने चौकशी केली. व्याखेडी आजोबा जे सांगितले ते खरंच शिकण्यासारखी होते. त्या म्हणाल्या, 'मीली कित्येक वर्षे मी या वसतिगृहात काम करते, त्यातून मला जे पगार मिळतो त्यावर माझे घर चालते.

बहुतेक देवाने माझे घर चालवे म्हणून या वसतिगृहाची निर्मिती केली असावी. माझ्यासाठी हे मंदिरच आहे, म्हणून मी रोज या पायरीला नमस्कार करून आत जाते. किती छान विचार होते तिचे! आपल्या रोजच्या जगण्यासाठी देवाने जी व्यवस्था केली आहे, त्यालाच मंदिर मानून त्याच्याप्रती कृतज्ञता व्यक्त करणे ही केवढी मोठी गोष्ट आहे. आपण तर कधीच असे करत नाही. आपली शाका आपल्याला घडवते, पण आपण मात्र कधीच असा विचार करत नाही. त्या छोट्या छेड्यातल्या मका अतिशय साध्या आनीने बाबाला खूप मोठा छडा शिकवला होता.

आपल्यालाही अशा अनेक गोष्टी आपल्या आजू-बाजूच्या अतिशय साध्या साध्या लोकांकडून शिकता येण्यासारख्या असतात, फक्त आपण आपले डोळे आणि कान सजगतेने उघडे ठेवले पाहिजेत. आणि अशा गोष्टी शिकून कश्याची तयारी ठेवली पाहिजे.

आयुष्य छूप सुंदर आहे आणि अशा गोष्टींमुळे ते अजून सुंदर बनत जाते....!
! धन्यवाद!

कु ऋषू रामचंद्र चव्हाण
इयत्ता - चौथी अ

A-1

आपत्ती व्यवस्थापन व आपण

आजचे युग हे एक विज्ञान युग आहे. या विज्ञान युगामध्ये मानवाने अनेक क्षेत्रांमध्ये प्रगती साधली आहे. त्यासाठी वेगवेगळे वैज्ञानिक प्रयोग करावे लागले आहेत. त्यामुळे अनेक आपत्तींचा सामना करावा लागला.

आपत्तीमध्ये प्रामुख्याने पूर, आग, पीज, भूकंप यासारख्या अनेक आपत्ती आज उभ्या ठोकल्या आहेत. झालेकील काळत पृथ्वीच्या वातावरणात अनेक बदल होत आहेत. त्यामुळे अनेक देशांमध्ये संकट उभे ठोकले आहे. अनेक देशांमध्ये उकाडा तर अनेक देशांमध्ये अतिपाऊस.

पूर ही एक मोठी आपत्ती आहे. दुष्काळी किंवा कोरड्या प्रदेशांमध्ये अतिवृष्टीमुळे पूराचा फटका बसत आहे. शेतीयोग्य क्षेत्र आणि चराडू जमीन नापिक होत आहे. हजारो झाडांच्या आणि प्राण्यांच्या जाती नामशेष होत आहेत. तरी या आपत्तीला आपण तोंड देणे गरजेचे आहे. पूर परिस्थिती असताना उपलब्ध साधने वास्तुशिल्पा वापर करून आपला जीव व मालमत्ता वाचवण्यासाठी प्रयत्न केले पाहिजेत. पूरासंदर्भात पूर्वसूचना मिळाली असेल किंवा पूर येईल अशी शक्यतेत असेल तर उपयुक्त सामान उंच ठिकाणी हलवावे. तसेच महत्त्वाची व्हागदपत्रे सुरक्षित ठिकाणी नेली पाहिजेत.

A-1

धरा मध्ये कितके नाशके असतील तर ती पाण्यात मिसळणार नाही याची दक्षता घेतली पाहिजे. धर ओढून अतिवेळी पाणी, गॅस तसेच वीज कनेक्शन बंद केले पाहिजे. तसेच धराची वारे खिडक्या बंद बंद केले पाहिजेत. या सर्व गोष्टींचा लात्काव अंमल करून पुर परिस्थितीवर मात केली पाहिजे.

वीज सुद्धा एक मोठी आपत्ती आहे. दरवर्षी पावसाळ्यामध्ये वीज पडून अनेक लोक मरण पावतात. वीजा न्यमकत असताना घातूच्या वस्तू दूर ठेवल्या पाहिजेत. तसेच वाहने वीजेच्या खांब्यापासून व झाडांपासून दूर ठेवली पाहिजेत. तसेच झेबराक, डेली व्हिजल, गिझर इत्यादी उपकरणे बंद करून ती खातापासून अलग करून ठेवली पाहिजेत. धरातील खिडक्या, वारे बंद ठेवून सुरक्षित ठिकाणी आश्रय घेतला पाहिजे. व वीजेच्या धोक्यापासून बचाव केला पाहिजे.

आग एक मोठी आपत्ती आहे. आगीमुळे जीवनाला इजा पोचते. आग लागल्यास प्रथम आग प्रतिबंधक उपाय करावेत. धरातील स्वयंपाक गॅस त्वरीत बंद करावा. आग लागलेल्या ठिकाणी उमे न राहता लव्हिएर पडव्याचा प्रयत्न करावा. तोंडावर रुमाल किंवा कपडी ठेवून दूरापासून दूर राहण्याचा प्रयत्न करावा. लगेच आग्निशमक कंत्राला,

A-1

पोलीस स्टेशन, व वैद्यकीय सुसुप्रासेवा, पानी
पुरवठा अधिकारी, विलुप्त पुरवठा केंद्र इत्यादी
ठिकाणी फोन करावा. स्वतःच्या कपड्यांना आज
लाडल्यास जमिनीवर लोडून आज विझवण्याचा
प्रयत्न करावा व या आपत्तीचे निवारण करावे.

भुकंप एक मोठी आपत्ती आहे. भुकंप
होत असताना सुरक्षित ठिकाणी आसरा घेतला
पाहिजे. लिफ्टचा वापर करता कामा नये. आपण
स्वतः खात राहून इतरांना खात राहायला
जागावे. भुकंपाचा धक्का जाणवू लागल्यानंतर
पर्वकन मोकळ्या जागेत गेल पाहिजे. उंच व
जून्या इमारतीपासून तसेच वीजेच्या तारापासून
लांब राहायला पाहिजे. वाडी चालवणाऱ्यांनी आपली
वाडी जून्या इमारती, भिती, इलेक्ट्रीक वायर
केवळ या पासून लांब नेऊन थांबवली पाहिजेत.
या गोष्टीचे योग्य नियोजन केव्हास भुकंपा-
सारख्या आपत्तीवर आपण मात कड व्हाऊता.

जिद्द असावी अशी जयाला,
एक लव्यला गुरु मानला,
दूर कळनी आपत्तीला,
विज्ञान मुगी तो खार्थ जहाला. ।

संकलक - ओमकार सुमंत तोंडपठकर
इयत्ता - ७वी
जय गणेश इ. सि. स्कूल .

A-1

माझे आजि-आजोबा

नातवंडांना आजि-आजोबा एक संस्कार शाळा,
माया आणि काळजीचा, संस्कार उत्पत्ती गळा
द्यावण्याच्या अर्थानेही, आशीर्वाद प्रत्येक वेळा,
लागून - विगून जाईल. भावकाश द्याय रे बाळा!

माझ्या आजोबांचा नाव भास्कर गणेश वारंग.
आजोबा पूर्वी प्राथमिक शाळेत शिक्षक होते. पण
आता ते निवृत्त झाले. तसेच ते उत्तम शेतकरी आहेत.
त्यांना परिसरातील बऱ्याच गोष्टींचे ज्ञान आहे. बाहरी
जीवनावेळा त्यांना निसर्गाच्या अग्निदयात राहायला
रूप आवडते. पशुपक्षांवर आपल्या कुटुंबाइतकेच प्रेम
करणे हे त्यांनी आम्हाला शिकवले. आम्ही घरी कुत्रा
मान्य, म्हस व कामव पाळले आहेत. आजोबांच्या
शिकवणीनुसार आम्ही त्या सर्व प्राण्यांवर भरपूर प्रेम
करतो तेव्हा ते प्राणी आम्हाचे ऐकतात. आजोबा
आम्हाला दररोज एक गोष्ट सांगतात. माझ्या आजोबांनी
आम्हाला मकाळी लवकर उठावे, रात्री लवकर झोपावे,
शेतची कामे वेळेत पूर्ण करूनि, आजोबांपासून स्वतःची
काळजी कशी द्यावी या चांगल्या सवयी आम्हाला
शिकवल्या आहेत.

माझ्या आजोबांचे नाव भारती भास्कर वारंग. आजो
म्हाजे आमच्या घराची एक कर्ती स्त्री. विस असे
वा रात कधीही न शकणारी ही माझी आजो,
आम्ही कोणत्याही पादार्थाची आठवण काढवी

A-1

की दुमचा विवरी लगेच तो बनवून देगारी माडी आजि महशीला तहान लागली की नाही, कुत्र्यावा भूक लागली की नाही, हे देखील ती त्यांच्या हातचालीतून सांगू शकते. आजि आमची एकदम सुगर्णच, स्वता शेतान भाजी लावणार, ती शेतान वागी, कारले, काकडी, भेंडी, दूधी भोपळा, इत्यादी भाज्या ती आहारा जेवत घेऊन लावते. ताज्या भाज्या काढून त्याची हान अशी मजि करणारी माडी आजि, तिच्या हातची कारक्याची भाजी देखील आहारा गेडे लागते. स्वता शेतान मेहनत करून पिकवलेल्या भाजीची चव काही वेगळीच असते. हे भाज्या आजिजे मला पटवून दिले. आजि अप्पूर चपळे आहे. पाव्यात लगेच हात घालून माडे पकडते. एकदा तिने १५ ते २० सेमीचा भासा पकडला. सुट्टीच्या दिवसात माडे पकडल्याचा आनंद आहारा मजि मुळेच मिळतो.

माडे आजि - आजिवा जरी जुन्या चाळीरीतीचे असले तरी त्यांना नवनीज गोष्टी छिकारल्या आणि हातलायला आवडताना, जुन्या - नव्या चाळीरीतीचा मुळेस संगम असलेले माडे आजि आजिवा मला सुप आवडताना.

कु वेदान्त श्यामसुंदर वारंग
इयना - ए वी (अ)

सौशल मिडिया - शाप की वरदान ?

मित्रमैत्रिणी , हे क्षीरक बंधून तुम्हाला वारले अज्ञानाची काय विषय आहे हा ! हा विषय आम्हाला माहित आहे. सौशल मिडिया गैरवापराची अनेक उदाहरणे आपल्यासमोर येत असतात. ती उदाहरणे पाहून आपल्याला हा विषय किती ग्राभीयचा व विचार करण्याजोगा आहे हे कळलेच असेल.

आपण सौशल मिडियाचा अगदी अशरितपणे दर्शन वापर करतो. अगदी एक दिवस जरी आपण वापर केला नाही तर आपल्याला अस्वस्थ झाल्यासारखे वाटू लागते ; पण महत्त्वाचा मुद्दा म्हणजे आपण सौशल मिडियाचा वापर करताना गैरवापर विचारात घेतो का ? अगदी पहिल्या वेळी आपण काही होणार नाही , असा विचार करून सौशल मिडियारूपी अज्ञान जलसागणत उडी मारतो ; पण नंतर असे कोणी फ्रेंड रिक्वेस्ट पाठवली आहे का ? , कोणीकोणी आपल्या फोटोना लाईक केले ? , कोणीकोणी आपला स्टेटस बघितला असेल ? अशा अनेक प्रश्नांची उत्तरे मिळविण्यासाठी आपण पुन्हा पुन्हा सौशल मिडियाचा वापर करतो. आणु हळूहळू त्याच्या विवख्यात अडकत जातो.

सौशल मिडिया म्हणजे खरेच आपले विचार व्यक्त करण्यासाठी व नवनवीन मित्रमैत्रिणी जोडण्यासाठी असलेले एक उत्तम साधन आहे.

पण आजच्या मुकविआच्या शातकात किशोरवयसि मुलंमुली या शौशल मिडियाच्या म्हणजे व्हॉट्सअप , फेसबुक , हार्डिक , इन्स्टाग्राम , इवितर यासारख्यांच्या आहारी गेलेली दिसून येतात. अवति जास्त युवाशक्ती ही फक्त आणि फक्त झुशतातच आहे आणि यच्च युवाशक्तीच्या विकासांमध्ये आज 'शौशल मिडिया' हा फार मोठा अडथळा ठरत आहे.

पण आपण जेव्हा या मुलांना पाहतो तेव्हा आपल्या मनात यांचेपालक यांना काही आंगत नाही का ? हा प्रश्न आपभूकपणे उभा झहतो ; पण किशोरवयसि मुलांना आपल्या पालकांपेक्षा समवयस्क मित्रमैत्रिणीचे विचार अधिकच जवळचे वाटतात आणि त्यांनी आंगितलेल्या प्रत्येक गोष्टीचे मुले अंधानुकरण करू लागतात.

त्यातूनच जन्माला येतात शौशल मिडिया गेव्हापशची काशणे. आपल्या भारतीय आंविधानात नेहमीच महिलांना झुकते माप देऊन काशूदे बनवण्यात आले आहेत. त्यामुळे जेव्हा मुशवाळा गेव्हाप्रकाश होतो तेव्हा कोणतीही टाळी मुका हाताने वाजत नाही हे लक्षात न घेता आपण जस त्यात मुलगी अशेन तस अत्य पशिशिती व बोन्ही झुजुंचे विचारू मुकून न घेता तिला निर्देधि ठरवून मोकळे होतो. हे वाचून खवख आपल्या देशात आज समानता अस्तित्वात आहे का ? हा प्रश्न नक्कीच आपल्यासमोर उभा झहिला असणार.

हल्ली प्रपोल , ब्रेकअप , अफेअर, हे

A-1

शब्द किशोरवर्षीन मुवाभुलीचे पध्वलीचे शब्द झाले आहेत आणी
यातूनच आपली गलफ्रेंड किंवा बॉयफ्रेंड शोधण्याच्या नादात
ते सोशल मिडियावर अनौळखी व्यक्तीला अतिउत्साहात
आपली वैयक्तिक माहिती प्रदान करतात ; पण माहितीचा
ती व्यक्ती गोंधवापरू करू शकते . हे माहित असूनही
आपण त्याच्याकडे नको त्या मोहापाशी दुर्लक्ष करतो .

आपल्याला आपले हितचिंतक नेहमीच
आंगत अमतात की सोशल मिडियाचा वापर करू नका ; पण
आपण त्याच्याकडे सोईकरूपणे दुर्लक्ष करतो . आपल्याकडे
असलेल्या तक्रपाईच्या प्रळमळत्या उत्साहाच्या नादात
हे विमरतो की आपल्या हितचिंतकांनी लक्कीच आपल्यापेक्षा
जास्त पावसाळे बघितले आहेत .

त्यामुळेच 'सोशल मिडिया-शाप की वरदान ?'
या प्रश्नाचे उत्तर कोणत्याही विवाहवंताकडे , समानभुवाक्षकडे
अशाही गुगलकडे ही असेल ; पण ते उत्तर ठीस नसेल .
समजण्या काशणांचा , परिमिष्टींचा व शक्यतांचा अभ्यास
करून दिलेले नसेल . ते उत्तर फक्त आपणच शोधू शकतो .
हे उत्तर आपल्याला आपल्या मनाचे चिंतन करून
मिळेल यात शंकाच नाही . ते उत्तर मिळाल्यानंतर
आपली पुढची दिशा ठरवण्याचा आपण योग्य
तोंच निर्णय घेऊ , या बाबतीत खात्री ठेवायला
काहीच हरकत नाही .

— कु. शुभदा सखासम शैलवे.
इशस्ता :- अकरावी (विज्ञान)

A-1

पु. ल. देशपांडे - प्रखर प्रज्ञाविहास
मोठी माणस ही स्वतःच्या क्षेत्रात स्वतःचे
जमेले लेखे योगदान देत असतात आणि कीर्ती
मिळवत असतात. साहित्य क्षेत्रात असे योगदान
देणारे बरेच लेखक झाले. आताचे वर्ष हे पु. ल. देशपांडे,
आचार्य अत्रे, सुधीर फडके ह्यांचे जन्म शताब्दी वर्ष
आहे.

अटव्याचीचारु, अस्मा मी अस्मामी, राजा ओधदीपैस,
पुर्वरंग, छोटे माये मोठे मासे, नयं मोठे खोलम् इ
पुस्तके आणि नाटके यांचे अमूल्य असे योगदान
पु. लं नी दिले आहे. आई हे टोपणनाव पु. लं ना मिळवले
होते. आईचे लेखन जसे किनोदी होते तसे त्यांचे वागणे ही
किनोदी होते. त्यांचे किनोदी दिक्षे ऐकताना हसता हसता
पुरेवाट होते. त्यांचे लेखन मार्मिक होते. उदा, अस्मा मी
अस्मामी हे पुस्तक.

भाषेचा पूर्णतः अभ्यास करून ते लेखन कथांचे
यांचे उत्तम उदाहरण म्हणजे 'ती फुलराणी' हे नाटक.
अगदी पात्रे किनोदाच्या अंगाने वास्तवात आहेत तशी
मांडली आहेत. स्वभाषेचा आग्रह, उच्चनीचत्वाच्या
कल्पना जगाभरात मनुष्य समाजात रूढ आहेत. त्यांच्या
किनोदी आणि मार्मिक लिखाणामुळेच ती फुलराणीच्या
१९९९ च्या प्रयोगाला हाऊस फुलराचा नोड कायम
राहिला होता.

संकलन - दर्श बहुराम सामंत
इ. ट वी (अ)

A-1

प्र. के. अत्रे - एक ज्ञानभांडार

प्रल्हाद केशव अत्रे हे महाराष्ट्रातील एक झंझावती व्यक्तिमत्त्व मानले जाते. साहित्य, शिक्षण, नाटक, चित्रपट, राजकारण पत्रकारिता अशा विविध क्षेत्रांमध्ये त्यांनी आपला ठसा उमटवला. जनमानसांवर त्यांचा प्रचंड पणढा होता. आपल्या वक्तृत्वाने ते श्रीत्यांना भारावून टाकत. त्यांनी चळवळीतही भाग घेतला. आमदार म्हणूनही त्यांनी काम केले.

प्र. के. अत्रे यांचा जन्म 13 ऑगस्ट 18वह रोजी झाला. पुणे व लंडन येथे त्यांचे शिक्षण झाले. पुण्यातील कॅम्प एज्युकेशन सोसायटीच्या शाळेत ते अध्यापक होते. शैक्षणिक क्षेत्रात त्यांचे कार्य मोलाचे होते. त्यांनी क्रमिक पुस्तके लिहिली.

मराठी रंगभूमीच्या इतिहासात त्यांचे विशेष स्थान आहे. त्यांनी एकूण 22 नाटके लिहिल्ली. विनोदप्रधान नाटकांची परंपरा त्यांनी घडविली. 'साष्टांग नमस्कार', 'मोरुची मावशी', 'ब्रह्माचा भोपळा' इत्यादी विनोदी नाटके लिहिली. 'तो मी नव्हेच' हे नाटक प्रचंड गाजले. 'उक्ताचा संसार' सारखे शोकात्मक नाटकही प्रचंड गाजले.

चित्रपट क्षेत्रातील त्यांचे कार्य महत्त्वाचे आहे. 'ब्रह्मचारी', 'झंडिच वंडीची बाटली' या सारख्या चित्रपटांच्या लिहिल्या. त्यांचे उल्लेखनीय चित्रपट पायाची दासी, धर्मवीर होत. 'श्यामची आई' ही याने गुरूजींच्या कथेवर चित्रपट लिहिल्या. व त्यांचे दिग्दर्शनही केले. त्याला सुवर्ण पदकही मिळाले. महात्मा

ज्योतीशव फुले यांच्या जीवनावरही त्यांनी चित्रपट काढला.
जवाहरलाल नेहरू यांच्या मृत्यूनंतरही त्यांनी लिहिलेले बरेच
अजोड मानले जातात.

त्यांचे लेखन विविधांगी आहे. प्रवासवर्णन चरित्र आत्मचरित्र
तलिल साहित्य यांचा समावेश होतो. 'मी कशा झालो?', 'कऱ्हेचे पाणी'
ही पुस्तके लिहिली. विडंबन हा नवा साहित्य प्रकार सुरू करून
त्याला प्रतिष्ठा प्राप्त करून दिली. 'केशवकुमार' या टोपणनावाने
त्यांनी लेखन केले. 'झेंडूची फुले' विडंबन शैलीचा संग्रह
प्रसिद्ध आहे.

त्यांचे वक्तृत्व तलिकेच चांगले होते. त्यांच्या समान
विक्रमी शर्ती होई. विविध अंजांनी त्यांचे चतुरंग्य प्रकट
होत असे. 1942 साली झालेल्या अखिल मराठी साहित्य संमेलनाचे
ते अध्यक्ष होते. वेळगाव येथे झालेल्या नाट्यसंमेलनाचे ते अध्यक्ष
होते.

आपल्या इशातीत विविध क्षेत्रांमध्ये तेलामोलाची कामगिरी
करणाऱ्या व्यक्ती विश्वच अशासन. त्यापैकीच अचार्य प्रवृद्ध
केशव अत्रे हे एक होत!

संकलन - - मितिद उज्वल मुरवणे
इवी 'अ'

A-1

सुधीर फडके - एक स्वराविष्कार!

सुधीर फडके हे महाराष्ट्रातील संगीतकार व गायक होते. त्यांना त्यांचे चाहते 'बाबूजी' या नावाने ओळखत. त्यांनी जवळपास ५० वर्षे मराठी चित्रपटसृष्टीवर काम केले. तसेच मराठी सुगम संगितावरील त्यांचे प्रभुत्व वदानील आहे.

रामचंद्र विनायक फडके यांचा जन्म २५ जुलै १९१९ रोजी महाराष्ट्रातील कोल्हापूर या जिल्ह्यात झाला. बाबूजीने शास्त्रीय गायनाचे प्राथमिक शिक्षण कोल्हापूरच्या कै. वामनराव पाध्ये यांच्याकडे घेतले. त्यांनी आपल्या कारकिर्दीची सुरुवात १९४१ साली H.M.V. या संगीत क्षेत्रातील अग्रगण्य संस्थेतून केली. १९४६ साली ते पुण्याच्या प्रभात चित्रसंस्थेत संगीत दिग्दर्शक म्हणून रुजू झाले. तिथे त्यांनी अनेक हिंदी व मराठी चित्रपटांना संगीत दिले. तसेच अनेक चित्रपटांसाठी पार्श्वगायन सुद्धा केले.

बाबूजींनी स्कूण १११ चित्रपटांना संगीत दिले त्यापैकी २१ चित्रपट हिंदी भाषेतील होते. सुधीर फडके यांच्या कारकिर्दीतील मानाचा बिंदू म्हणजे त्यांनी स्वरबद्ध केलेले गदिमांचे 'गतिरामायण'. गतिरामायणात स्कूण ५६ गाणी आहेत. त्यामध्ये गदिमांनी रामायणातील सर्व प्रसंग अतिशय ओघवत्या भाषेत वर्णिले आहे.

गतिरामायणाचे आजपर्यंत हिंदी, गुजराती, कन्नड, बंगाली, असामी, तेलगू, मल्याळी, संस्कृत, कोकणी

अशा विविध भाषांमध्ये भाषांतरे झालेली आहेत. या सर्व भाषांतराचे वैशिष्ट्य म्हणजे भाषांतरकर्त्यांनी अर्थांमध्ये मका मात्रेचाही फरक केलेला नाही. ही सर्व भाषांतरे मूळ बाबूजींनी दिलेल्या चालविरच गायिली जातात.

बाबूजींनी स्वतः त्यांच्या आयुष्यात गीतरामायणाचे जवळजवळ 1800 प्रयोग केले. हे प्रयोग त्यांनी स्वदेशात व परदेशात पण केले.

आपल्या कारकिर्दीच्या अखेरीस त्यांनी 'वीर सावरकर' या स्वातंत्र्यवीर विनायक दामोदर सावरकर यांच्या जीवनावरून हिंदी चित्रपटाच्या निर्मितीत लक्ष घातले होते. हा चित्रपट जनतेकडून जमा केलेल्या वर्गणितून निर्माण करण्यात आला होता. बाबूजींनी पार्श्वगायन केलेला व संगीत दिलेला हा शीवल्हा चित्रपट. या चित्रपटाच्या निर्मितीसाठी अफाट प्रयत्न केले. या सर्व इतिहासाची माहिती देणारे पुस्तक प्रभाकर मीने यांनी लिहिले आहे. पुस्तकाचे नाव स्वातंत्र्यवीर सावरकर चित्रपट 'एक शिवधनुष्य'.

कै. सुधीर फडके हे राष्ट्रीय स्वयंसेवाघात जवळजवळ 60 वर्षे होते. तसेच अमेरिकेमध्ये इंडिया हेरिटेज फाऊंडेशनच्या स्थापनेमागे त्यांची प्रेरणा होती. त्यांना राष्ट्रपती पदक, सुखाद्री स्वररत्न पदक, दीनानाथ मंगेशकर पुरस्कार, मता मंगेशकर पुरस्कार, अल्फा जीवन गौरव पुरस्कार इत्यादी पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले आहे.

29 जुलै 2002 रोजी सकाळी 10.30 वाजता मेंदुचा रक्तस्राव झाल्याने गुंफईत त्यांचे निधन झाले. मध्यभुवईतील दादर येथील वीर सावरकर मेमोरियलमध्ये त्यांचे शरीर

A-1

डेवण्यात आले होते. जेथे अनेक प्रशंसनीय त्यांचे
शेवटचे कर्तव्य पार पाडण्यासाठी आले होते.

अशा या महान संगीतकाराचे म्हणजेच बाबूजींचे
यावर्षी जन्मशताब्दी वर्ष. अशा या महान संगीतकारास
साक्षात मानाचा मुजरा !

संकलन - श्वींद्र द. पाटकर.
८ वी 'अ'

A-1

माझी शाळा टोपीवाला

सर्वच क्षेत्रात वर
माझी शाळा टोपीवाला
मालवणचा अभिमान
मालवणचा सन्मान
माझी शाळा टोपीवाला

अरलेली संस्कारांची पाटी
कला, क्रीडा, हस्तलिखित, राहुटी
अनेक उपक्रमांचा आमचा सोहळा
म्हणूनच सगळ्यांना असे जिह्वाळा
माझी शाळा टोपीवाला

असे कीवते शहर नाही
जेथे माझ्या टोपीवालाचे नाव नाही
आयुष्यात अनेक वळणं येतील जातील
शिक्षकांच्या स्मृती मनात राहतील.
माझी शाळा टोपीवाला

माझी शाळा आहे श्वास,
माझ्या जीवनातला छोटासा प्रवास
माझी आस, माझा ध्यास
मालवणचा सुवर्णाक्षरांनी लिहिलेला इतिहास
माझी शाळा टोपीवाला

-दिपिका पुंडलिक लुडवे
-इ. ११ वी शास्त्र

A-1

.....गार वारा.....

गार वारा शब्द तारा
खेळ सारा मोसमी...
उष्मरंगातून न्हावी
राघवाची बासरी
बासरीच्या मधूसुरांवर
नादते ती चांदणी
तव प्रकाशे काजव्यांनी
नष्ट केली रात्र ती

गार वारा शब्द तारा
खेळ सारा मोसमी...
चांदणी लाटांवरी
मेघ गर्जे दाटूनी
दाटल्या गंधावरी
मयूर नाचे अंगणी
गंध माती स्तब्ध गानी
घट्ट नाती ओवती
ओवत्या शब्दांतुनी
चिंव झाली मंजीरी

A-1

गार वारा शब्दु तारा
खेल सारा मोसमी...
दवकणांवर नांदुणारी
गोष्ट ही तर कालची
मन तरंगी वाहणारी
दाटणाऱ्या घुक्न्याची
त्या धुक्यातीन गारव्यांनी
चित्त गेले मोडूनी
मोहल्या चित्तापरी
स्तब्ध झाली वैखरी....

गार वारा
शब्दु तारा
खेल सारा
मोसमी...

ऋग्वेद अनिल खडपकर.
12 th Science...

A-1

स्त्री...

पूर्वी लोक म्हणत
स्त्रीला शेवटपर्यंत हवा असतो आधार
पण ते नेहमी विसरत
स्त्री संसाररूपी लढाईत घेत नाही कधीच माघार

काही लोक अजूनही मानत नाहीत
मुलीला वंशाची पणती
पण कायम तिच्यामुळेच होते आहे
दुजनांची माती

आज मुलीचे नाव
जरी असले 'नकोशी'
तरी या युगात ती वाटते आहे
प्रत्येकाला हवीहवीशी

आजचा समाज हळूहळू विसरतोय
त्या कर्मठ चालीरीती
अन् शिकतोय शिवरायांनी आचरलेली
स्त्रीच्या आदराची नीती

A-1

आणि आता या बदलत्या काळासोबत
परिस्थितीही बदलतेश
आजची आधुनिक स्त्री
ह्या जगाचं रूप पालटतेश

आजची स्त्री कायम देते
या बदलत्या परिस्थितीला मात
अन् नव्या आयुष्यासाठी सज्ज होते
टाकून जुन्या विचारांची कात

आता या जगाची दोरी
आली आहे स्त्रीच्या हाती
अन् या स्त्रीशक्तीमुळेच तेवतायत
या दुनियारूपी दिव्यातील वाली ...

- चैताली गणपत चौकेकर
10वी 'अ'
अ.शि. दे. टोपीवाला हायस्कूल

A-1

नालं ...

आपल्या आवली पाखून आपणच
शिकवि.....

प्रत्येक नात्याला सक वेगळेच नाव
द्यावे.....

कुधी लहान तर कुधी मीठे होऊन
जगावे.....

आपल्या मागसांभाठी वाटेल
ते करावे.....

अंकुशा भवानी नेहमी सकुप्त
सामीरे जावे.....

मृत्यूनंतर काय होऊन जाणार आहेत
म्हणून प्रत्येक नात्याला हृदयातून
जपावे.....

कु. गायलिन ग्रे. रॉड्रीक्स
अकरावी (कुसा)

A-1

निसर्ग...

निसर्ग आहे तुमचा आमुचा, प्रदूषित त्याला करू नका.
आपल्या गावी आपल्या शहरी, रोगराईला धारा
देऊ नका.

पाण्यामुळे हे सृष्टी जीवन, सुंदर जग हे त्याच्यामुळेच
नयनरम्य हा निसर्ग आपुला, गोरफाथदा कुणी धोक
नका.

फुलाफुलांच्या सुगंधाने दिन आनंदित होती जणू
निसर्ग सारा नटला आहे, हानी त्याची करू नका.

सुजलाम्, सुफलाम् धरतीसाठी, पाणी जरा जपूनी
वापरा.
पाणी अडवूनी धरतीवरी या, धामादनी मोती पिकवा.

पर्यावरणाच्या रक्षणासाठी, झाडे जगवा अन् झाडे
लावा
शुद्ध हवा, पाणी आणि आरोग्याची हमी मिळवा.

- कु. योगिनी विनायक जाधव
इयत्ता - १०वी 'अ'

- अ. शि. दे. टोपीवाला हायस्कूल,
मालवण.

A-1

तिन्ही सांज

आभाळातील झोड पाखरे
पहा निघाली घरा
भास्कर मिळाला सागरा

सूयच्या त्या प्रखर तीरांचा
मंड होई झरा
मानु मिळाला सागरा

सांजवेळचा संधी बघता
मोठ मनाला खरा
रवि हा मिळाला सागरा

तिन्ही सांज ती होता
दिवा दिसे घरा घरा
सविता मिळाला सागरा

- वशि बलराम सामंत
४वी 'अ'

स्त्रीजातीला संदेश

हरवून जा स्वतःला
घे उंच भरारी
दाखव जगात तुझी ही
दृष्टी तेज करारी
स्त्री आहेस तू
स्त्री सारखीच जग
प्रसंगी पुरुषाच्या सामर्थ्याविर
स्त्रीशक्तीने मात कर
सर्वांगाच्या शोषल्याला
अस्कृतीचे सिंचन कर
भ्ररकटलेल्या मना तुझ्या
संयमाचे बांध कर
स्पर्धा कर उठण्याची
नाही खोल बुडण्याची
शीलाच्या त्या फुलाला
उंच भरारी देण्याची

-दिपिका पुंडलिक लुडबे
- इ. ११ वी शास्त्र

A-1

वेदना...

नाही समजू शकले मी
तुमच्या मनातील वेदना

एका पोटच्या मुलीसाठी
तडफडणाऱ्या बापाच्या
वेदना...

लहूतपाणापासून घट्ट धरलेला हात
बाह्यच्या हातात देताना होणाऱ्या
वेदना...

घरात अव्यक्त दारिद्र्य असतानाही
मुलीला मोठे बनवताना होणाऱ्या
वेदना...

मुलगी झाली जाताना
आपलं सर्वस्व परतल्याच्या घरी देताना होणाऱ्या
वेदना...

एवढ्या वेदना सहन करता
आपल्या नाजूकतेला कळीचे फुलात रूपांतर
बापच करतो...

या सुंदर अंगा फुलाचा
आधारस्तंभ, एक बापच असतो...

नव-श्रावणी हेमंत यात्रा. अ.बि.दे टोपेवाचा डोंगरकला
१० वी 'अ' मालिका

मैत्री...

निराशेच्या त्या वळणावर,
जाण्यापूर्वी आवडणारी,
मैत्री असावी अशी,
जी संकटातून सावरणारी...

मैत्री असावी अशी की,
जिवा कशाचा गर्व नसावा,
मैत्री असावी अशी की,
ज्यात कुठवा स्वार्थ नसावा...

मैत्री नसले नहीतवे पाणी,
ऊन होताहणी आरणारे,
आशुष्याच्या पाऊलवाटांवर,
गुणगुणणारे जीवन-गाणे...

- दिव्या श्याम चक्राण
e वी 'अ'

घर

घर म्हणजे घर म्हणजे घर असतं,
चार भीतीमध्ये ही बसच कुडी असतं

घर म्हणजे घर म्हणजे घर असतं,
प्रत्येकाच्या भावनांमध्ये सुंतवेवं असतं

घर म्हणजे घर म्हणजे घर असतं,
देवघरांने आणि नुळशी वृंदावनाने सजलेल असतं

घर म्हणजे घर म्हणजे घर असतं,
प्रत्येकाच्या लाडाने वाढलेलं असतं

घर म्हणजे घर म्हणजे घर असतं,
सर्वांच्या गजबजाटाने भरलेलं असतं

घर म्हणजे घर म्हणजे घरच असतं,
जे आयुष्यभर आपल्याला सांभाळण्याची
जबाबदारी घेते

युवांधा ल. खोबरेकर
इ. २ वी
जय गणेश इ. मि.
स्कूल, मालवण

A-1

आई-बाबा

आईने बनविलं,
बाबांनी घडविलं,
आईने शब्दांची ओळख करून दिली,
बाबांनी शब्दांचा अर्थ समजवला,
आईने विचार दिले,
बाबांनी स्वातंत्र्य दिले,
आईने भक्ती शिकवली,
बाबांनी वृत्ती शिकवली,
आईने लढण्यासाठी शक्ती दिली,
बाबांनी जिंकण्यासाठी निती दिली,
त्यांच्या परिश्रमामुळे यश माझ्या हाती आहे
म्हणूनच तर आज माझी ओळख आहे,
स्वार्थसाठी व कामापुरती
जवळ आलेली माणसे
काही क्षणात तुटतात पण
विचारांनी व प्रेमाने जुळलेली माणसे
आयुष्यभर सोबत रहातात.

- भूमिका मंदार गांवकर
- Std. IX
- जय गणेश इं. मि. स्कूल

A-1

मित्री मित्रू

खीर केळी जेवणाची,
मित्रूच्या फार फार आवडीची.

मित्रू आमची हुवलीली,
खीर खात खिडकीली.

खिडकीली आल्या कावळा,
अगदीच गे वाई काला.

मित्रू आमची घाबरली,
वाही टाकून पळाली.

- मानषी रामनाथ पराशुर
इशला-७वी 'ब'

A-1

क्रिकेट म्हणजे काय ?

मुका चेंडूत ढ घावा येणे,
म्हणजे क्रिकेट !

ढ चेंडूत मुकही घाव न येणे,
म्हणजे क्रिकेट !

नामवंत फलंदाज शून्यावर बाव होतो,
म्हणजे क्रिकेट !

मुखावा नवखा फलंदाज शतक मारतो,
म्हणजे क्रिकेट !

कठीण झेल सहजरित्या झेलणे,
म्हणजे क्रिकेट !

सोपा झेल चुकीने सुटणे,
म्हणजे क्रिकेट !

बाव असताना स्वतःहून क्रीझ सोडणे,
म्हणजे क्रिकेट !

पंचांच्या निर्णयाचा सन्मान करणे,
म्हणजे क्रिकेट !

सिनीयर खेळाडूंचा सन्मान करणे,
म्हणजे क्रिकेट !

ज्युनियर खेळाडूंचा धीर वाढवणे,
म्हणजे क्रिकेट !

संघात सकात्मता ठेवणे,
म्हणजे क्रिकेट!
स्वतःच्या कौशल्यावर गर्वी नसणे,
म्हणजे क्रिकेट!

आज तुम्ही हिरो आहात,
म्हणजे क्रिकेट!
आज तुम्ही विलन ठरलात,
म्हणजे क्रिकेट!

- अनुष्का चंद्रशेखर आंबेकर.
इयत्ता: आठवी 'अ'

A-1

आई

विचारांच्या चक्रव्युहात अडकणे असताना ...

हृदयाला स्पर्शनि जाणारी ती...

दुःख अश्रूंच्या रुपाने ओसंडवणारी ती...

मनातील खडबड शांत करणारी ती...

वास्तवाची जाणीव कळव देणारी ती...

चुकलेली वाट सुधारणारी ती...

मनाला आधार देणारी ती ...

आपली अशी वाटणारी ती...

हृदयात खोलवर रुनून बसणारी ती...

जीवनात कायमचं स्थान ठेवून जाणारी ती...

मनाला खंबीर करणारी ती...

“आई”!

- राज रघुनाथ बोगळे
४वी 'अ'

A-1

समत्व

वेणीला आधार हवा असतो...
फुलाला गंध हवा असतो...
मग माणूस तरी एकटा कुसा राहणार?
त्याला नैऋतीचा छंद हवा असतो.

रात्रीला उजेड हवा असतो...
आडाला सूर्यप्रकाश हवा असतो...
मग ती आई तरी एकटी कुशी राहणार?
तिला आपल्या मुलाचा सहवास हवा असतो.

गाव्याला सूर हवा असतो...
मुकेल्याला घास हवा असतो...
मग तो बघीराजा तरी एकटा कुसा राहणार?
त्याला मिजलेल्या मातीचा वास हवा असतो.

- स्वप्नदत्त प्रसाद पाठकर
हवी अ.

माणूस घडवा

नवा माणूस घडवा, नवा माणूस घडवा,
संकटाशी लढणारा, नवा भारत घडवा.

हार-जीत पत्करणारा, नवा माणूस घडवा,
अपयशानून मागी काढणारा, नवा माणूस घडवा.

आयुष्याच्या प्रत्येक वाटेवर, नवा माणूस घडवा,
आपल्या कामात प्रामाणिक व नम्र राहणारा,
नवा माणूस घडवा.

चांगले विचार, कल्पना करणारा नवा माणूस
घडवा,
माणुसकीने वागणारा नवा माणूस घडवा.

उद्याच्या पिढीसाठी नवा माणूस घडवा,
माणूस म्हणून जगा माणुसकीचे दर्शन घडवा.

सानिका जगदीश वसुंधरकर
दहावी व
टोपीवाला हायस्कूल.

A-1

या शाळेने मज काय दिले ---

या शाळेने मज काय दिले,
या शाळेने मज काय दिले,
या शाळेने मज दिले प्रेम, माया, समता.
या शाळेने मुलांवर संस्कार करून, शिकूवीली बंधुता.
या शाळेने देशाला दिले स्तुजाण नागरिक,
व कमी केली निरक्षरता.
या शाळेने दिल्या खूप अविस्मरणीय आठवणी,
पण लक्षातच येत नाही,
कशी करू शब्दांची साठवणी.
या शाळेने दिले थोर नेते, समाजसुधारक.
चला आपण लावू,
शाळेच्या किर्तीचा दिपक,
अशी ही अपुली शाळा असते
सर्वांची शान,
चला आपण तिची किर्ती,
जगभरात पसरवून देऊ तिला मान,
माझ्या शाळेला माझा कोटी कोटी प्रणाम!

- गायत्री सदाशिव आरोलकर
१०वी 'अ'
अ. शि. दे. टोपीवाला
हायस्कूल, मालवण.

मराठीबाणा

मावळा आहे शिवछत्रपतींच्या ।
या वटिवर थकणार नाही ॥
परंपरा आहे आमची ।
मीडेन, पण वाकणार नाही ॥

वर्तमान सुधारल्याशिवाय ।
भविष्यकाल बदलणार नाही ॥
गर्वाचं ओझं धेऊन डोक्यावर ।
भूतकाळात रमणार नाही ॥

ताकद आहे मनगटान ।
आयुष्याची भीक मागणार नाही ॥
वाघाची जात आहे आमची ।
लाडग्यासारखे जगणार नाही ॥

जिजाऊंचे संस्कार आहेत ।
वटिना कुणाच्या जाणार नाही ॥
पण आडवे जाणाऱ्यांना घडा ।
शिकविल्याशिवाय राहणार नाही ॥

शिवशंभुंचा वंश आमचा ।
सत्तेच्या मोहात पडणार नाही ॥
मृत्यूलाही घाबरविणारे आम्ही ।
भरावीबाणा सोडणार नाही ॥

- दिपिका पुंडलिक लुडवे
इ. ११वी शाळा

A-1

हिंदी विभाग

अनुक्रमणिका

१. में हूँ तितली.... - हर्षला मल्हारा घाडीगावकर
२. महंगी डी - सानिका जगदश वायगणकर
३. कार्यशाळाओं के होनेवाले लाभ... - वेणुदेव म. लुत्रिक
४. निरक्षरता एक समस्या - कृतिका सांगी
५. आज की युवा पिढी - योगिता मल्हारा अडकर
६. बाजार में देखी एक दुर्धन - गिताजली च. चल्हाण
७. अविस्मरणिय दिन - शिमरन न. माडकर
८. अक्षर एक दायक समस्या! - अक्षय वि. देऊलकर
९. प्रथम जयत! - भूषण प्र. माडकर
१०. समाचार पत्र पढ़ने के लाभ - सानिका वा. वेल्हवलकर
११. आज की भारतीय नारी - योगेश्वरी वा. खोबरकर
१२. दोस्त - मास्ती बि. डिमोजा
१३. मुस्कुराहट - सिद्धी च. वायगणकर
१४. सितारा - सिद्धी च. वायगणकर
१५. न्यारा दोस्त - शिमरन न. माडकर
१६. माँ - चिन्मय काता चल्हाण
१७. दोस्ती - कुणाल भगवान बिस्मिक

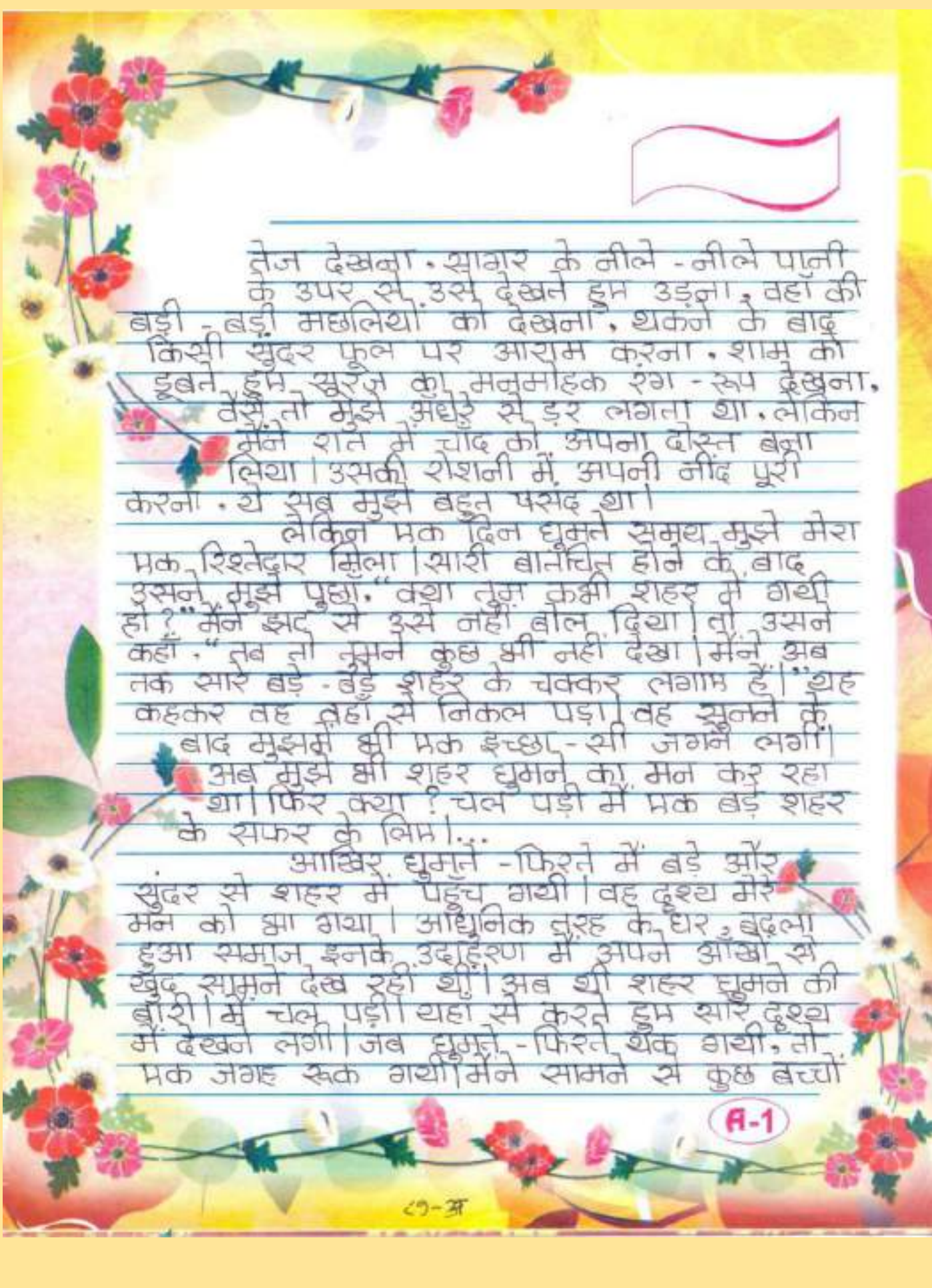
मैं हूँ तितली...

तितली ...
तितली ...
प्यारी प्यारी तितली ,
सुंदर ...
प्यारी
रंगबरंगी तितली ...

थोड़ा आया कुछ ? जी हाँ , मैं एक तितली बोल रही हूँ। रंगों की दुनियाँ की एक परी। आप मुझे बहुत अच्छी तरह से जानते हैं। पहचानते हैं। लेकिन मेरी असली जीवनकहानी कुछ और ही है। सुनना चाहेंगे ?...

मेरे जीवन की शुरुआत थाने की मेरा जन्म एक पहाड़ी इलाके में हुआ था। दूर-दूर तक दिखाई देनेवाली हरी झाड़ियाँ , हरे-भरे पेड़-पौधे , उनके बीच में झरझर बहने वाली शुभ्र नदी , वहाँ के पशु-पक्षी और मेरे रिश्तेदार। मुझे अब भी याद है। आप सबको तो पता ही होगा कि हम लोगों की धुमना-फिरना बहुत परसद है। जहाँ फूलों की खुशबू ले जाती है , हम चलते जाते हैं। इसी तरह मैं मन में सपने लेकर मेरे घर से निकली थीं।

मैंने बहुत सारे जंगल , गाँव , पहाड़ियाँ धुम निभे। सवेर-सवेर उठते हम सूरज का

तेज देखना, सागर के नीले-नीले पानी के उपर से उसे देखते हुए उड़ना, वहाँ की बड़ी-बड़ी मछलियों का देखना, थकने के बाद किसी सुंदर फूल पर आराम करना, शाम को डूबते हुए सूरज का मनमोहक रंग-रूप देखना, जैसे तो मुझे अंधेरे से डर लगता था, लेकिन मैंने रात में चाँद को अपना दोस्त बना लिया। उसकी रोशनी में अपनी नींद पूरी करना, ये सब मुझे बहुत पसंद था।

लेकिन एक दिन घुमते समय मुझे मेरा एक रिश्तेदार मिला। सारी बातें चित होने के बाद उसने मुझे पूछा, "वया तू ज कभी शहर में गयी हो?" मैंने झट से इसे नहीं बोल दिया। तो उसने कहा, "तब तो नमन कुछ भी नहीं देखा। मैंने अब तक सारे बड़े-बड़े शहर के चक्कर लगाए हैं।" यह कहकर वह तहाँ से निकल पड़ा। वह सुनने के बाद मुझमें भी एक इच्छा-सी जगने लगी। अब मुझे भी शहर घुमने का मन कर रहा था। फिर क्या? चल पड़ी मैं एक बड़े शहर के सफर के लिए।...

आखिर घुमते-फिरते मैं बड़े और सुंदर से शहर में पहुँच गयी। वह दृश्य मेरे मन को धा गया। आधुनिक तरह के घर, बढ़ता हुआ समाज इनके उदाहरण में अपने आँसों से खुद सामने देख रही थी। अब भी शहर घुमने की बारी। मैं चल पड़ी। वहाँ से करते हुए सारे दृश्य मैं देखने लगी। जब घुमते-फिरते थक गयी, तो एक जगह रुक गयी। मैंने सामने से कुछ बच्चों

A-1

को आते देखा। मैं उन्हें देख ही रही थी,
 तब ही उनमें किसी एक बच्चे ने पिछे
 से आके मुझे पकड़ लिया। इतना ही नहीं मुझे
 धागा भी बाँधकर वह मेरे साथ शेतानिया करके
 लगे। कैसे - तसे अपनी जान बचाकर मैं वहाँ से
 निकली। जब दोपहर हुई तो मैं खाने की
 तलाश में निकल गयी। बहुत मुश्किल से
 मुझे एक बगीचा नजर आया। मैं वही रुक
 गयी। वहाँ के मालिक ने भी मुझे पकड़ने की
 कोशिश की। मैं वहाँ से भी भागी निकली। वैसे तो
 वहाँ का वातावरण मुझे इतना भी अच्छा लगा न
 था, कि मैं वहाँ रुक जाऊँ। इसके अलावा जब
 मैंने आसमान में देखा तो सब जगह धुआँ फैला
 हुआ था। शायद इसे ही वायुप्रदूषण कहते हैं।
 मैं तुरंत अपना विचार बदल वहाँ से निकल
 पड़ी। जानू - जाने मैंने पिछे मुड़के देखा, तो वही
 शहर मुझे एक झयानक रूप में नजर आया।
 अब मुझे मेरी असली दुनियाँ पता
 चल गयी थी। और वह मुझे और ही
 सुंदर लगने लगी थी। शायद यह मेरे
 जीवन का छोड़ा इशतना पर सबसे
 सुंदर और यादगार सफर था!!

हर्षिता महेश
 घाडीगावकर
 एवी 'अ'

A-1

महँगाई

आज हमारा जीवन अनेक समस्याओं से घिरा हुआ है। आज दिन नई समस्याएँ आती रहती हैं और हम परेशान कर देती हैं। कुछ समस्याएँ पेशी होती हैं, जो हमें छोड़कर जान का नाम ही नहीं लेती। उसी में से एक है - महँगाई। महँगाई एक पेशी ही समस्या है, जो लगातार विकट रूप धारण करती जा रही है।

महँगाई का अर्थ है - जीवनावश्यक वस्तुओं के मूल्य में लगातार वृद्धि। रोटी, कपड़ा, मकान, शिक्षा, स्वास्थ्य और मनोरंजन आज के मनुष्य की मूलभूत आवश्यकताएँ हैं। बढ़ती हुई महँगाई भारत की एक बहुत ही गंभीर समस्या है। सरकार जब भी महँगाई को कम करने की बात करती है वैसे-वैसे ही महँगाई बढ़ती जा रही है।

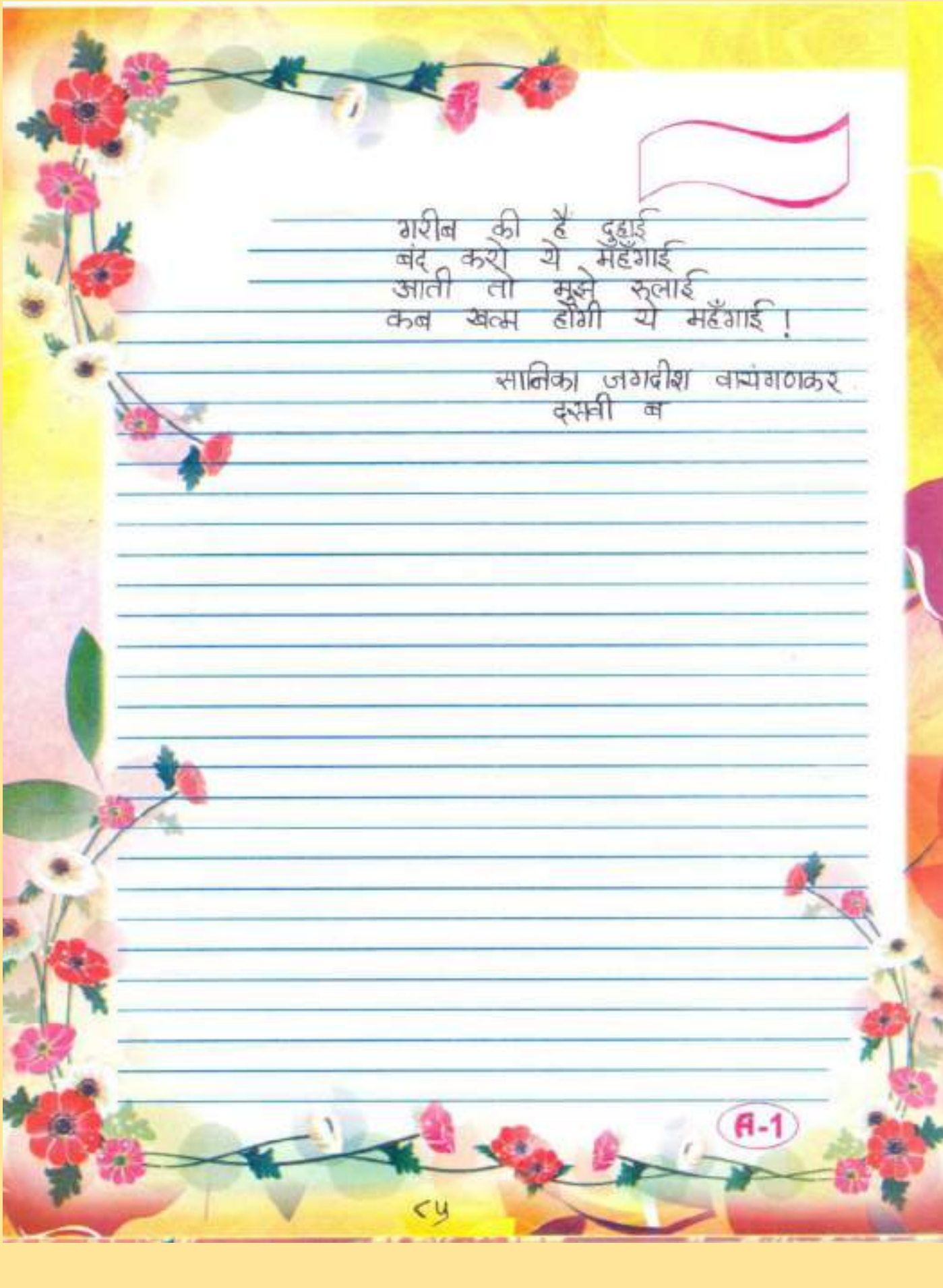
हमारा भारत एक विशाल देश है। जनसंख्या की दृष्टि से यह दूसरे नंबर पर आता है। देश में अतिवृष्टि और अनावृष्टि दोनों की वजह से ही अन्न की कमी हो रही है। यह बहुत ही दुःख की बात है कि हमारी आजादी के इतने सालों बाद भी किसानों को खेती करने के लिए पर्याप्त सुविधाएँ प्राप्त नहीं हैं। सरकार किसानों की कर्ज माफी हटाते नहीं है। इसी तरह की अनेक कारणों से किसान आत्महत्या करने को प्रवृत्त होता है।

जब ग्राहक दुकान में जाता है तब वो वस्तु की किमत कम करने की बात बताता है।

A-1

इस बात पर विक्रेता कहता है कि जमाना बदल गया है। जरूरी वस्तुओं के दाम बढ़ने से सामान्य जनता के लिए जीवन निर्वाह करना कठिन हो जाता है। मध्यम वर्ग की समस्याएँ विकट रूप ले लेती हैं। छाती फाड़कर काम करने पर भी गरीबों को पेटभर भोजन नहीं मिल पाता। सामान्य परिवारों के बच्चों को पोषक आहार न मिलने से उनका उचित विकास नहीं होता। गरीब परिवार के लड़के-लड़कियों को अपनी पढ़ाई बीच में ही छोड़ देनी पड़ती है। मध्यम वर्ग के लोग कर्ज के भार से दब जाते हैं। चोरी, तस्करी, गुंडगोरी आदि सामाजिक बुराइयों का मुख्य कारण महँगाई ही है।

महँगाई पर नियंत्रण पाने के सरकारी प्रयत्न कारगर नहीं हो पाते। यदि सरकार व्यापारी और जनता समझदारी से काम लें, तो बढ़ती महँगाई पर कुछ अंकुश लगाया जा सकता है। लोग सादगी का जीवन अपनाने, तो मूल्य-वृद्धि को रोक जा सकता है। अगर कोशिश की जाये तो भारत में महँगाई को रोक जा सकता है। हमारे लिए यह बहुत दुःख की बात है कि आज तक किसानों को सिंचाई के लिए आधुनिक साधन प्राप्त नहीं हुए हैं। जैसे-जैसे जनसंख्या बढ़ रही है उस तरीके से महँगाई को रोकना बहुत ही जरूरी है नहीं तो हमारी आजादी को दुबारा से अंतरा पैदा हो जायेगा।

गरीब की है दुहाई
बंद करो ये महंगाई
आती तो मुझे रुलाई
कब खत्म होगी ये महंगाई !

सानिका जगदीश वासंगठकर
दसवी क

A-1

कार्यशालाओं के होने वाले लाभ...

सह्य स्थिती में हमारे चारों तरफ अनेक परिस्थितीयोंसे परेशान युवक युवतिया हमें तजर आती हैं। वह मानसिक, शारिरिक परेशानियोंसे पिडित होते हैं। उन्हें सह्य मार्गदर्शन की आवश्यकता होती है। इस जरूरत को समझकर समाज में जो सुबिधित और दूसरों के प्रति आदर करनेवाले और दूसरों का मला करनेवाले लोग कार्यशालाओंका आरंभ करते हैं। इन कार्यशालाओंके कारण समाज में अनेक परिवर्तन होते हैं। अनेक युवक युवतिया बिद्यार्थेसे बचती हैं। उनका जिवन सफलता के मूर जाता है।

कार्यशाला ने जाकर क्या फायदा देगा है?

यह सवाल आपको होगा। कार्यशाला में अपना मानसिक तथा सर्वांगीण विकास होता है। अपने परेशानियोंके लल हमें मिल जाते हैं। अपने परेशानियोंसे निकलने की विविध तकनिके सिखने मिलती हैं। तजर लोगोंके मार्गदर्शन मिलते हैं। वह अपना अनुभव हमारे साथ बाँटकर हमें परेशानियोंसे सूचित करते हैं। परेशानियों की तरफ आकर्षित होने से बचाते हैं। तथा तकनीकोंसे बाहर निकालने के लिए मदत करते हैं। कहते हैं की अगर आगे जाने वाला खतरे में पड जाय तो उसके पिछे जानेवाला अपने आप संभल जाता है। उसी तरह वे संभलते हैं। मनुष्य गलती करते करते सिखता है। मनुष्य अनुकरण प्रिय प्राणी होता है। लेकिन कौनसा अनुकरण अच्छा कौनसा अनुकरण बुरा यह वो अनुभव से सिखता है। इसलिये अनुकरण करने से पहले उसके पिछे का विज्ञान जानना आवश्यक होता है।

हैं और इसकी सिय हमें कार्यशालाओंसे मिलती हैं।
कार्यशालाएँ अनेक विषयोंपर ली जाती हैं उदा.
व्यक्तिमत्त्व विकास, धूम्रपान, तंबाखु आदि से बंचित
करना, आधुनिक तंत्रज्ञान की जानकारी देना, व्यसन
मुक्तता, क्षमणध्वनी का दुपियोग टालना आदि। इन
विषयोंके बारे में जानकारी लेकर अपने जिवन में अमु-
लाग्न बदल करना हमारे लिए जरूरी होता है। इसलिइ
कार्यशालामें हिस्सा लेना, अच्छा अच्छा ज्ञान बढोखना,
उसका अपने जिवन में सही इस्तमाल करना अप्रत्यक्ष
होता है क्योंकि कार्यशालाओंसे हमारे जिवन में अधिक
लाभ होते हैं।

-वेल्टाईन सं. लुप्रिक
- ११ वी (कला)

निरक्षरता एक समस्या

हमारा भारत देश एक विकसनशील देश है। भारत देश का शासन अपने देश का विकास करने के लिए अधिक प्रयत्नशील है। इसी कारण कई नए उपक्रम, योजनाएँ आदि भारत शासन ने देश में शुरू किए हैं। लेकिन उन उपक्रम, योजनाओं का लाभ देश में कुछ शासक लोगों को ही हो सकता है क्योंकि हमारे देश में निरक्षरता की समस्या अभी भी है।

हमारे भारत देश में लोग निरक्षरता के कारण कई अच्छे-अच्छे लाभों से वंचित रहते हैं क्योंकि वे पढ़ाई-लिखाई नहीं जानते हैं। देश में अतिरिक्त लोकसंख्या के कारण रोजगार की समस्या बड़ी जा रही है। इसी कारण कई पाठक अपने पाठ्यों को शिक्षा देने से वंचित रखकर काम करने में व्यतित रखते हैं। और लोग बच्चों को पालक में, होटलों में काम पर जाते हैं और ऐसे पालक शिक्षा का महत्व नहीं जानते हैं इसलिए वे अपने पाठ्यों को पाठशाला नहीं भेज पाते हैं।

ऐसे ही कुछ ग्रामीण लोग लिखना-पढ़ना का महत्व नहीं जानते हैं इसलिए वे निरक्षर रहते हैं। निरक्षर लोग निरक्षरता के कारण कुछ कपट-कारस्थानों में बन्दी बन जाते हैं।

किंतु हमारे देश में निरक्षरता दूर होनी चाहिए। भारत शासन ने साक्षरता के प्रसार के लिए कई उपक्रम लागू हैं। जैसे की 14 वर्ष आयु से कम आयु होने वाले बच्चों को काम पर रखना बुरा है। और बड़े निरक्षर लोगों के लिए 'प्रौढ़ साक्षरता अभियान' शुरू किया है। और इसका लाभ ज्यादा से ज्यादा निरक्षर लोगों को हो रहा है।

हमारा देश साक्षरता पूर्ण हो जाने के लिए सभी
पालकों ने अपने बच्चों को स्कूल भेजना चाहिए।
बच्चे पढ़ेंगे तो ही अपना अविष्य उज्वल बना सकते
हैं। हमें निरक्षरता हटाकर साक्षरता का पुरस्कार
करना चाहिए। और अपना विकास करने के लिए
प्रयास करने चाहिए।

कृतिका जोशी.
१२वीं (कक्षा)

A-1

८९

आज की युवा पिढी

हमारे देश का विकास होना बहुत जरूरी है। यह देश का विकास देश में रहनेवाले युवा पिढी के हात में है। क्योंकि युवा पिढी में कुछ भी करने की ताकद होती है। युवा पिढी देश को बदल सकती है। युवा पिढी हमसभी से जुड़ी रहती है।

हमारे देश को मिले हुए स्वातंत्र्य में उस वक्त के युवाओं का बहुत बड़ा हिस्सा है। जैसे की भगतसिंह, राजगुरु, सुखदेव इन जैसे कितने युवकों ने देश के लिए अपने प्राण त्याग दिये। शिवाजीमहाराज ने अपने युवा काल में ही हिंदवी स्वराज्य स्थापित किया। संत, महात्माओं ने अपने युवा काल में लोगों को अच्छे कार्य करने के लिए प्रेरित किया। उस वक्त के युवा पिढी में देश की प्रति त्याग व निष्ठा थी।

उस वक्त की युवा पिढी और आज की युवा पिढी में बहुत अंतर है। आज की युवा पिढी सिर्फ अपना स्वार्थ देखती है। सारा वक्त सिर्फ मोबाइल पे रहती है। आज की युवा पिढी शारिरीक प्रेम नहीं करती। देश के प्रति अपना कार्य भूल चुकी है। आज की युवा पिढी उनके अंदर की ताकद का सही उपयोग नहीं करती। आज की युवा पिढी ने अपना कार्य अच्छे से किया, तो देश का विकास

A-1

होने से कोई नहीं रोक सकता। आज की युवा पिढी ने पहले की युवा पिढी का आदर्श लेना चाहिए। बहुत श्रम करके अपने देश को सर्वोच्च स्थान पर लाना चाहिए।

इस प्रकार आज की युवा पिढी देश का भविष्य है। देश का भविष्य उज्ज्वल करने के लिए युवा पिढी को अपने विचार सकारात्मक करने चाहिए।

नाव: योगिता मृदेश आडकर
इशता: अकरावी (कला)

A-1

बाजार में देखी एक दुर्घटना

बाजार में देखी एक दुर्घटना।

एक दिन एक लड़की बाजार जा रही थी। बाजार था मासवण शहर का उस दिन में भी बाजार जा रही थी। वह लड़की और उसका भाई बाइक पर जा रहे थे। मासवण शहर में बाजार सोमवार दिन का होता है। और उस दिन बहुत भीड़ होती है। मैं भी मेरे पिताजी के साथ मासवण में कपड़े खरीदने और बाजार लेने के लिए आया था। वह दोनों हमारे आगे बाइक लेकर बहुत गति के साथ निकल गए। आगे ट्रैफिक होने के कारण वह रुक गए। हम भी तब तक उनके पीछे जा पहुँचे। कुछ मिनट के बाद वह ट्रैफिक छूट गया।

और वह फिर से गति में बाइक की रैम बढ़ाने लगा। आगे से बस आ रही थी। उसके पीछे ऑम्बुलन्स भी थी। उस में मरीज था इसलिये वह तेजी से आ रही थी। और वह सड़का कान में हेडसेट डालकर म्यूजिक लगाकर बाइक तेजी से चला रहा था। वह लड़की उसे बताने की कोशिश कर रही थी। पर वह बोका नहीं सकती थी। क्योंकि वह अंधा नहीं थी। और वह ऑम्बुलन्स मरजन्सी होने के कारण बस की ओवरटेक कर के आगे जाई और ऑम्बुलन्स हॉर्न दे रही थी। पर उस लड़के के कान में हेडसेट होने के कारण उसे सुनई नहीं दिया। और यह दुर्घटना हो जाती है। दोनों की चोट आती है। हेल्मेट न होने के कारण उसके सिर पर चोट आती है। फिर सब उन्हें रास्ते से हटाकर उन्हें सिवना में डालकर अस्पताल लेके गते हैं। उनके परिवार को बुलाया जाता है और उनके हाथ में भीका जाता है।

इस तरह से भीखाई कि वजह से बहुत बार दुर्घटना हो जाती है।

— शितांजली चंद्रकांत चव्हाण, 32 वीकला

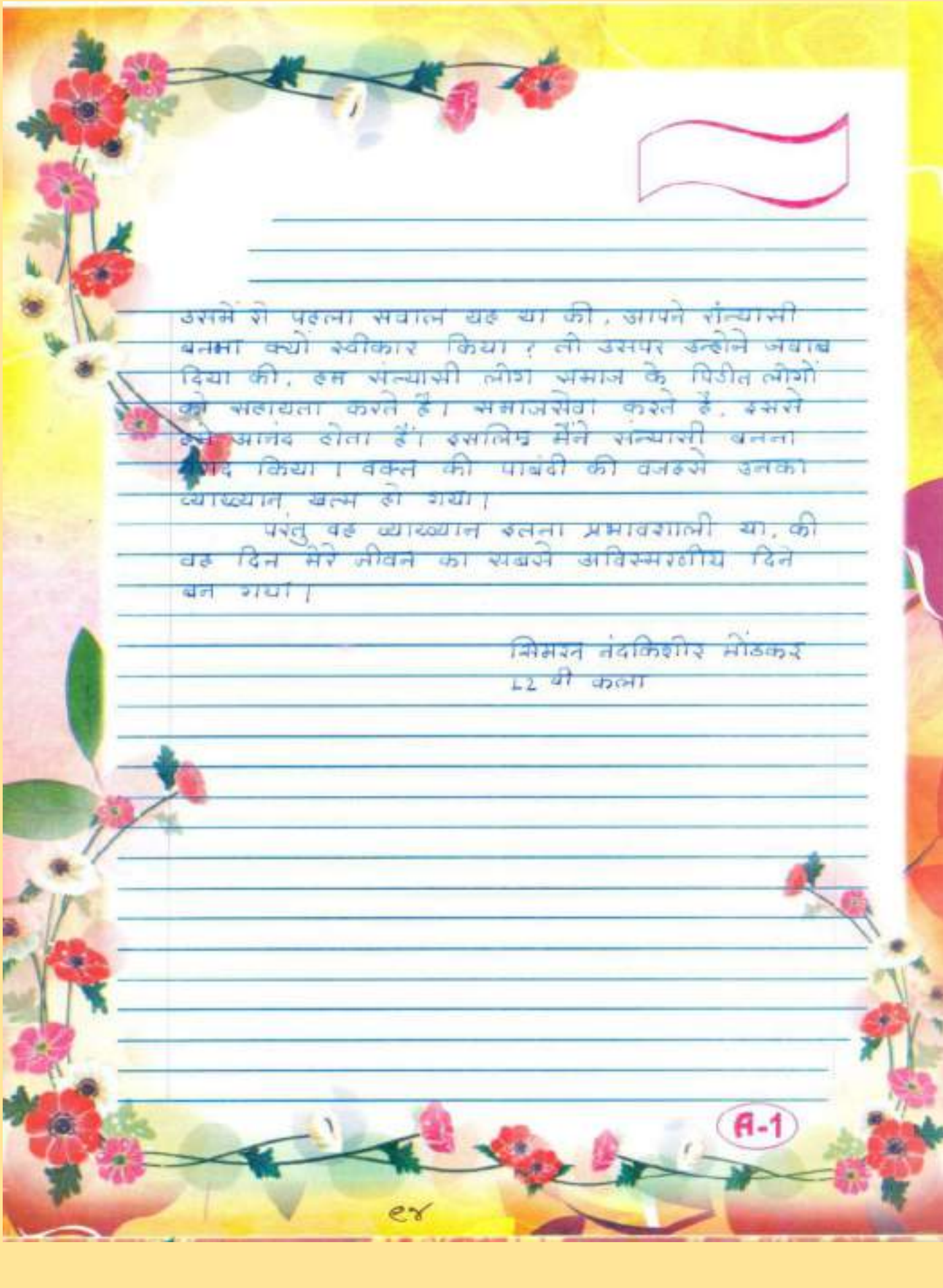
A-1

अविस्मरणीय दिन

3 दिसंबर 2018 को हमारी कक्षा में एक सूचना आयी। जिसमें व्यक्तिसत्त्व विकास की कार्यशाला के बारे में बताया गया था। इस कार्यशाला के लिए हम लोग ज्यादा उत्साहित नहीं थे। परन्तु कुछ नया है, इस वजहसे मैंने दो-तीन सहोदरियों ने इसमें सहभाग लिया।

6 दिसंबर 2018 सुबह 9 बजे हम कॉलेज में से व्याख्यान के लिए संस्कार हॉल में गए। जब हम वहां पहुंचे तो और भी कॉलेजों के विद्यार्थी उपस्थित थे। व्याख्यान की शुभवात स्वामी आर्यनंद जी ने की। वो स्वामी विवेकानंद जी के अनुयायी थे। वो पश्चिम बंगाल से आए थे। आर्यनंद जी ने कहा, "हमारे मठ में आपके जैसे कई बच्चे आते हैं। सभी बच्चों का एक ही प्रश्न होता है, की ध्यान कैसे क्रेदित किया जाए ? तो उसपर उन्होने एक सहज मार्ग बताया की हररोज स्वामी विवेकानंद जी की पुस्तकों के एक - दो पन्ने सिर्फ 15 मिनट पढ़िए। सिकीन यह काम हररोज करना होगा। अगर दस - बारा साल बाद आपमें परिवर्तन न होगा ऐसा होगा ही नहीं। उन्होने स्वामी विवेकानंद जी के बहुत से वाक्य बताए। जिसमें से मुझे I'm a lion यह वाक्य बताया वह सबसे प्रभावशाली लगता। इसका मतलब अपने अंदर के lion को पहचानना होगा। जैसी की आप विचार करते हो वैसी ही आपकी कृती होगी। अगर आप खुदको lion समझोगे तो ही आप lion जैसे निडर और मेदक बनोगे और आप खुदको कीड़े तुच्छ प्राणी समझोगे तो भी आप वैसे ही बनोगे। इस कार्यशाला में उपस्थित अनेक विद्यार्थियों ने उनसे प्रश्न पूछे

A-1

उसमें से पहला सवाल यह था की, आपने संन्यासी बनना क्यों स्वीकार किया ? तो उसपर उन्होने जवाब दिया की, हम संन्यासी लोग समाज के पीडीत लोगों को सहायता करते हैं। समाजसेवा करते हैं, हमारे हृदय आनंद होता है। इसलिये मैंने संन्यासी बनना श्राव किया। वक्त की पाबंदी की वजहसे उनका व्याख्यान खत्म हो गया।

परंतु वह व्याख्यान इतना प्रभावशाली था, की वह दिन मेरे जीवन का सबसे अविस्मरणीय दिने बन गया।

मिमरत नंदकिशोर मोडकर
12 वी कला

भ्रष्टाचार एक घातक समस्या!

जैसे प्राचीन युग में ब्रह्मराक्षस इन जैसे भयानक दैत्य थे। वैसे ही आज के युग में भ्रष्टाचार का दैत्य लोगों के पिछे पडा है। यह भयानक दैत्य के आगे सभी लोग लालची बन गए है।

भ्रष्टाचार के विविध कारण है, आज के युग में भ्रष्टाचार ने मानव के जीवन में और विविध क्षेत्र में प्रभाव डाला है। बैंक, सरकारी कार्यालयों आदि में भ्रष्टाचार बड़ी मात्रा से हो रहा है। देखा के सभी क्षेत्र में भ्रष्टाचार का दैत्य पहुँचा गया है।

देवा में भ्रष्टाचार फैलने का कारण है, की हमारे देवा की चुनाव पद्धती। देवा के चुनाव में जीतने के लिए चुनाव में सडा हुआ हर व्यक्ति बहुत पैसा खर्च करता है। और वह पैसा मिलवाने के लिए भ्रष्टाचार के दैत्य को लेकर उठता है। इसकी गल गलती भ्रष्टाचार के पापी दैत्य को जन्म देती है। और सारा देवा भ्रष्टाचार के दैत्य को अपना भगवान बनाती है।

आज के संगठनकाल युग में झुटा-
चार हमारे देश के लिए एक सरकारी
बाप बन गया है। कौन-सा भी
सरकारी काम करने के लिए शिवालय
देनी पड़ती है। आजकल शैक्षणिक-
क्षेत्र में झुटाचार ने अपना प्रभाव
बड़ी मात्रा से डाला है। आज हमारे
देश के झुटाचारी लोगों ने कानून
को भी अपने हाथ में का खिलौना
कर दिया है। आज देश का हर
व्यक्ति झुटाचार खुले आम कर रहा
है।

पैसों के लालच में व्यक्ति
किसी भी हतलक जाता है। यह
लालची आदत के कारण वह पैसों
के पीछे दिन-रात दौड़ता रहता है।
और वह झुटाचारी बनता है। इस
झुटाचारी वैद्य को देश से नष्ट करने
के लिए हमें झुटाचारी लोगों को
पुलिस के हवाले करना चाहिए
और कौन-से भी सरकारी काम
के लिए शिवालय देनी नहीं चाहिए।
इस पापी वैद्य को नष्ट करने में हम
उत्तम अवसर सफल होंगे।

अक्षय वि. देवलकर
इगला इंडी कला

A-1

श्रममेव जयते !

अपने यहां शारीरिक श्रम को कम महत्त्व दिया जाता है। बस शारीरिक श्रम के कामों को कम लेखा जाता है। दसवीं या बारहवीं कक्षा के छात्र को पुछा जाय कि तुम क्यों बदकर कौनसा काम करना पसंद करोगे, तो उनका जवाब डॉक्टर या इंजीनियर ही मिलेगा। मुक की छात्र ऐसा नहीं मिलेगा जो कहेंगे की मैं किसान बनूंगा। इसका कारण यही है, की जता कक्षा में बहुत शारीरिक श्रम के काम करने पड़ते हैं। अतः ही क्यो अगर कोई अध्यापक फुल्टिपर ले तो, दूसरे अध्यापक ने पाठ-शाला की सफाई करने हेतु बाहर चले, मुसा क्यों तो सभी कक्षा के छात्रों ने बन्दकार कर दिया, मुसा दृष्य हम करे-बार दिखाने देता है। अपने कक्षा में गिर ह्यु कागज के टुकड़े, उठावे को कहा जाता है, तो क्या होता है ? इस बात को ध्यानसे देखना चाहिए। कोई भी, यह काम मनःपूर्वक नहीं करता। लेकिन हम अध्यापक की तजर से कैसे नाज गठ यह बात सभी को उत्साह से कहते हैं। यह बिलकुल गलत बात है।

अपने यहां बुद्धिजीवी व्यक्तियों का बहुत महत्त्व होता है। कांयलिखित कालकाज, लिखित बसंधी का कामकाज, बुद्धिमत्ता से संबंधित कार्य, बड़े अन्य कामों से श्रेष्ठ दर्जा दिया गया है। इस प्रकार के कार्यों का मोका अपने आपको मिलना चाहिए, मुसी सबकी बच्छा लेनी चाहिए है। मुसा मोका नहीं मिला तो लोग निराश हो जाते हैं।

श्रमजीवी लोग कम दर्जे के और बुद्धिजीवी लोग श्रेष्ठ दर्जे के यह विचारधारा बहुत गलत है। मनुष्य और अन्य प्राणियोंकी तुलना करने के बाद यह पता चलना की, अन्य प्राणी पर्यावरण में जो भी चीज उपलब्ध है वो वैसे की वैसे बस्तानाल करते हैं। लेकिन मनुष्य श्रम की सहायतासे अपना

सुराह, अधरे वस्त्र, रहनेकी जगह तैयार करता है। धार की श्रम के माध्यमसे और श्रम की वजह सेही मनुष्य अन्य प्राणियोंसे श्रेष्ठ बना है। श्रम नही किष्ट तो मनुष्य अन्य प्राणियोंकेतुल्य रहेगा। श्रम का महत्व समझनेकेलिये विश्व में जो चार व्यक्ति हुए, उनकी चरित्र का हम अध्ययन करना होगा। मुझे चार व्यक्तियों अपने जीवनमें कष्ट उदाहृत हैं। और श्रम की वजहसेही मुझे लाभ अन्य व्यक्तियोंसे अलग होते हैं।

आज हम अपने दुर्मान्यस्य वारिष्क श्रम की महत्ताको कम ब्रह्मसते हैं। जो श्रमजीवी लोग हैं, उनकी ज्यादा संपत्ती नही होती, मुझे चिन्त हम देखनेको मिलता है। बुद्धीपर आधारित काम करनेवाले लोग बहुत पैसा कमाते हैं। लेकिन उनके श्रम कम दर्जेके होते हैं। यह ब्रह्मका कारण नही है। अपना समाज वैसे समजता है, यह ब्रह्म ब्रह्म का कारण है। अपना समाज वारिष्क श्रम को कम महत्त्व देता है। श्रम करके पेट भरने वाले लोगोंको कम पैसा देकर उनसे समाज, के काम काम करने को कहते हैं, यह बात बिल्कुल गलत है। समाज के ब्रह्म दृष्टिकोण का बदलाव बहुत आवश्यक है। उसका प्रबन्धन लोग आवश्यक है।

सुक बात हमें, हमारा-हमारा के लिये याद रखनी चारिष्क की श्रमकी वजहसे ब्रह्मकी मिलती होती है। दिवाबली के त्योहारमें बाजारसे चराकर लसु हुए आकारा कावले से हमें घर में बनाए हुए आकाराकादेला बहुत पसंद होते हैं। क्योंकि उसमें हम कष्ट करते हैं। उनको बनानेकेलिये हम बहुत परिश्रम करते हैं। विश्व के ब्रह्म महान कार्य मनुष्यके श्रमसेही निर्माण हुए हैं। श्रम करनेवाला आगे जाता है। उसकी प्रगती होती है। वही व्यक्ति आखिर में विजय प्राप्त करता भक्त है।

बुढ़ापीजीवी व्यक्ति जोस सुख सुविधाका उपयोग लेते
हैं, वह सुख-सुविधापु अमजवी व्यक्ति के अमसे निमाण
लेते हैं। जानी की बुढ़ापीजीवी के सुख का आधार श्रम ही है।
इसीसिष्ठ 'अमलेव जयते' एह वचन 'सत्यमेव जयते' अस
वचन बतनाली सत्य है।

नाम - कुषण प्रसोद मंजरेकन
क्षयता - छायावी कलाशाखा
हलेरी क्र. ६३

लेखक - कुणाल प्रकाश केवसकर
- ३२ वी, कला शाखा

समाचार पत्र पढ़ने के लाभ

समाचार पत्र को मराठी में वर्तमानपत्र तो अंग्रेजी में न्यूजपेपर कहते हैं। समाचार पत्र चाहे कौनसी भी भाषा में हो उसका महत्व कम नहीं होता है। हमें अपने जीवन में समाचार पत्र को महत्व देना चाहिए क्योंकि समाचार पत्र विश्व में घटित प्रत्येक घटना का समाचार हम तक पहुँचता है। आधुनिक युग में समाचार एवं विचारों के प्रचार का अच्छा माध्यम समझा जाता है। समाचार पत्रों के बहुत से लाभ हैं। समाचार पत्र से हम बहुत आरंभ जानकारी प्राप्त होती है। समाचार पत्र में सुविचार भी पढ़ने के लिए मिलते हैं। किसी ने सच कहा है कि आज का युग समाचार पत्र का युग है। समाचार पत्र का हमें अच्छी तरह से उपयोग करना चाहिए।

समाचार पत्र आज की दुनिया में लोकमत को ज्यादा महत्व देती है। समाचार पत्र वास्तविकता और वास्तविक घटनाओं को भी महत्व देती है। समाचार पत्र में बहुत आरंभ उपयुक्त जानकारी समाधी होती है। समाचार पत्र सत्य घटनाओं को जनता के सामने आन का महत्वपूर्ण कार्य करता है। हमें केवल अपने देश के बारे में ही नहीं बल्कि सम्पूर्ण विश्व के विचारों के बारे में जानकारी प्राप्त होती है। समाचार पत्र अंग्रेजी भाषा में भी उपलब्ध होने के कारण हमें विदेश के समाचार भी पढ़ने के लिए

मिलते हैं। समाचार पत्र द्वारा सामाजिक, राजनैतिक, आर्थिक, वैज्ञानिक एवं धार्मिक घटनाओं की जानकारी प्राप्त होती है।

समाचार पत्र विज्ञापन एवं प्रचार करने का एक अच्छा माध्यम है। समाचार पत्र की वजह से ही हमें विभिन्न प्रकार की जानकारी प्राप्त होती है। समाचार पत्र अपराधी लोगों को शिक्षित करने में भी सहायता करता है। वह हमारे कर्तव्य एवं हमारी जिम्मेदारियों का एहसास कराते हैं। समाचार पत्र आम जनता को ज्यादा महत्व देता है। समाचार पत्र विभिन्न क्षेत्रों में हुयी नये खोजों एवं अविष्कारों के विषय में रिपोर्ट को प्रसारित करता है। लेखक, कवि, वैज्ञानिक, समाजसुधारक, अभिनेता समाचार पत्रों द्वारा प्रसिद्धी पाते हैं। इस तरह समाचार पत्र आधुनिक समाज का महत्वपूर्ण आधार है। समाचार पत्र सत्य एवं वास्तविक घटनाओं को प्रसारित करता है। समाचार पत्र एक ज्ञान का एक छोटासा माध्यम है।

अंत में मैं यह कहना चाहूंगी की समाचार पत्र सभी को पढ़ना चाहिए। समाचार पत्र पढ़ना आज के युग में महत्वपूर्ण है। क्योंकि समाचार पत्रों के बहुत विस्मयकारी लाभ हैं।

जाव : सानिका बककृष्ण केवलकर
इयत्ता : अकरावी (कला)

A-1

आज की भारतीय नारी

पुस्तान काल मे सृष्टकथ जीवन मे स्त्री-पुरुष समानता को वल्लय दिया गया। काल के परिवर्तन से नारी का दर्जा कम हुआ था। भारत मे प्राचीन काल से स्त्रीयोंके उपर घर संभालना और स्वयंपाक करना आदि जिम्मेदारी ही बर्ती थी। अपने परिवारके सहाह देने का अधिकार ही उससे मिलि लिधा गया था।

आधुनीय नारी का जीवन कठिनायियोंसे भरा बल है। लेकिन स्त्री शिक्षाके प्रचार के कारण आज स्त्री-पुरुष असमानता नाष्ट हो चुकी है। आज के सभी देशो मे नारीयोंको अपना स्वातंत्र्य मिलि चुका है। आज की भारतीय नारी उच्चतम शिक्षा प्राप्त करके सभी क्षेत्रो मे पुरुषोंके साथ कंधे से कंधा मिलाकर कार्य कर रही है। जिन भारतीय नारी को पहले अपने परिवार मे कुछ सहाह देने का अधिकार ही बर्ती था, वही नारी आज अपने परिवारोंकी जिम्मेदारी अपने पैरोपर लडी होकर बह संभाल रही है। आज की भारतीय नारी ने अपना हुनकर पह सबवा है। वह अपने कार्यक्षेत्रसे विदल किया है। शिक्षा, विज्ञान, खेलकुद, फिल्म, उद्योग, राजनिती प्रकाशन आदि सभी क्षेत्रो मे भारतीय नारी अपनी किर्ती स्थापित कर चुकी है। भारतीय नारीयोंने देश मे सर्वोच्च स्थान प्राप्त किया है। जैसे की भारत की प्रधानमंत्री स्व-गीवि प्रीती सिन्हा आधी भारत की अतुपूर्व राष्ट्रपती श्रीबती प्रतिभा पाटील का नाम इनमे सर्वोच्च स्थानपर है। आज के युग मे भारत के सभी नारीयोंने अपने अपने क्षेत्रोमे अव्वाय का प्रतिकार करने केजिउ प्रकण्ट होकर संघर्ष करे और अपनी प्रकती बनाये रखा।

व्यवह योगेइतरी नारीयोंके अव्वाय
इथना- अक्याणी (कला)

A-1

दोस्त

दोस्त होता है जीवनभर का साथी,
तब भी साथ नहीं छोड़ता, जब आती है
हाल में लारी।

हर कोई जिंदगी में अकेला छोड़-चला जाता है,
पर दोस्त ही है जो उम्र भर साथ निभाता है।

दुःख में धाम बालता है, सुख में झुंझी,
जीवन की इन कठिनार्थ में साथ देता है हसी-छुशी।

अगर तम गिर जाए तो हाथ थाम लेता है हमारा,
लारी बनकर हमेशा दोस्त साथ देता है हमारा।

अंधेरे में जीवन में, उजाले की आस है,
ये दोस्त तेरे साथ बिताया हर लम्हा कूल आस है।

तु है तो मैं हूँ, इसलिए करती हूँ दुँआं
तेरे बिना ना रहना पड़े एक दिन बिता हूँआ।

- गारिया लियो डिसेजा
(रिची कला)

A-1

मुस्कुराहट

जो मुस्किल को झुका दे।
लिलला जसी उड़ने की हिंजल दे।
कोयल के आवाज जिया मन बना दे।
यह बेशर्त लाली है मुस्कुराहट.....

झाड़-बहन के झगड़े झुका दे।
सुमियों के पत्थर दिल को पिघला दे।
माँ-बूज्य में प्यार के बीज बो दे।
वह होती है मुस्कुराहट.....

पड़ोसियों के झगड़े यत्न में मिटा दे।
गुरु और शिष्य के बिच आड़वाँ बना दे।
जाति, धर्म में सीतायता ना दे।
वह होती है मुस्कुराहट.....

दूटे दूरे रिक्तों को जोड़ दे।
जीवन का कालखण्ड बना दे।
आकाश में सुखीगी के आसूना दे।
वह होती है मुस्कुराहट.....

भाव - मिहरी-चंद्रकांत वागंडाकर,
कथना - अकशरी (कला)

A-1

सितारा ****

आसमानके उल्टे छुपे किलबि ।
आज जमिन पे आ गये ।
न जनि किलनी बेशकी ।
आज यहाँ पब ले आये ।

बेशकी लो चूँड़ भी देला है ।
पब सितारे की बाल ही अमरा है ।
हब हक मे जो सितारा होला है ।
बस उस किलबि की चमकाने की जकबल है ।

नाव - सिधही - चंद्रकाल - वायंगराकर
हयला - अकरावी (कसा)

A-1

न्यारा दोस्त

न्यारा दोस्त

वो दिन मुझे आते याद
जब था वो मेरे साथ ।

उसके साथ बिलती वक्त सारा
क्योंकी मेरा था वो दोस्त न्यारा ।

मेरी हर बात उसे ही पता
कभी नहीं मैंने उसे अकेला छोड़ा ।

उसकी आदतें मुझे अच्छी लगती
पूरा रास्ता में उसके साथ चलती ।

मुझे भी उतनाही प्यार करता था
वही मेरा पालतु कुत्ता था ॥

-सिमरन नंदकिशोर मोंडकर
12th कक्षा

A-1

माँ

घुटनों से रेंगते रेंगते।
कब पैरों पर खड़ा हुआ।
तेरी ममता की छाँव में,
जाने कब बड़ा हुआ॥

तुम्हारी गोद में पलने का,
मुझे भाग्य मिला।
इस दुनिया में आने पर,
मुझे पहला तुम्हारा साथ मिला॥

बचपन में किसी भी वक्त,
तुम मेरा साथ देती थी।
ऐसे ही अविष्य में किसी भी वक्त,
तुम मेरा साथ कभी मत छोड़ना॥

माँ के प्यार भरे हाथों में,
पूरा विश्व समाया है॥

उसे झूलो तो पूरे विश्व में,
अंधेरा ही अंधेरा है॥

-चिन्मय कांता चव्हाण.
नववी 'अ'

A-1

दोस्ती

जब नाममात्र था तब तू देना साथ,
तभी लेता था मेरा हाथों में हाथ।
मालूम नहीं थी उस जमाने की थारी,
लेकिन मुझे सबसे थारी तेरी थारी।

हवा जब आती है तब पत्ते दूर जाते हैं,
बिछड़ने से दोस्त से दिल दूर जाते हैं।
तड़पता था दिल तुझे मिलने के लिए,
तरसती थी आँखें तुझे देखने के लिए।

बढ़ती है उमर बचपन झूल जाता हूँ,
तुझे याद करके कहीं खो जाता हूँ।
बैठता हूँ अकेला तुझे याद करके,
जाता हूँ फिर कहीं तेरी याद लेके।

तेरी यादों की मैं दोस्ती कहता हूँ,
कुछ लिखी की मन कई तो कविता लिखता हूँ।
सच्चा भेरा थार अच्छा भेरा थार,
हर खुशी मिले तुझे बारबार।

- कृपाल भगवान विरभीले
पुवी 'अ'

A-1

ENGLISH SECTION INDEX

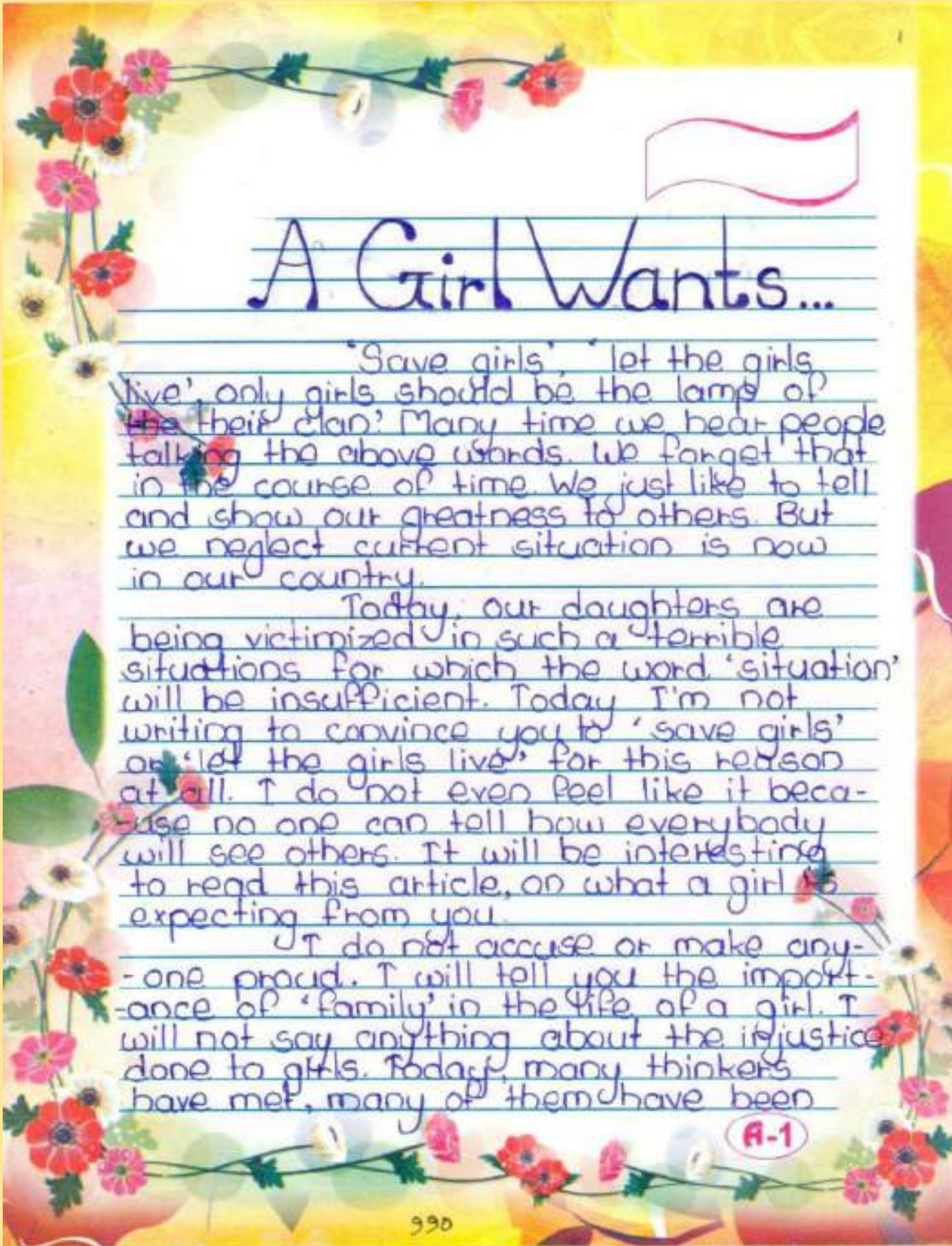
Prose Section

Sr. No	Title	Students' Name
1.	A Girl Wants	- Kamallesh Keluskar
2.	Save Water, Save Life	- Vedika Anil Chavan
3.	Science: A Blessing or A Curse.	- Soumya Kurlu
4.	Human Values	- Alistera Rajish Goji
5.	If I Could Invent A New Toy	- Harshada D. Gausar
6.	Say No To Plastic	- Shrushti P. Gosavi
7.	Dealing With Ancient Vets.	- Kanak Dalvi
8.	Mr. Vauines - A Slit	- Tanvi Rahul Vaze
9.	Importance Of Historical Monuments In Tourism	- Jadhya M. Mandalkar
10.	My Favourite Textbook	- Akhavanii D. Parulkar
11.	Save Fuel For Better Environment.	- Diksha S. Fordwalkar

Poetry Section

1.	Plastic Trash	- Shudayesh Sawant
2.	A Funny Day	- Aishwarya M. Bhoir
3.	SHE	- Aparna A. Kadalkar
4.	My Dad Is My Hero	- Akhuti S. Fadnav
5.	Mother: A Guiding Star	- Verena Nepolean
6.	Father: The Greatest Inspiration	- Fernandes

A-1

A Girl Wants...

'Save girls', 'let the girls live', only girls should be the lamp of their clan? Many times we hear people talking the above words. We forget that in the course of time we just like to tell and show our greatness to others. But we neglect current situation is now in our country.

Today, our daughters are being victimized in such a terrible situation for which the word 'situation' will be insufficient. Today I'm not writing to convince you to 'save girls' or 'let the girls live' for this reason at all. I do not even feel like it because no one can tell how everybody will see others. It will be interesting to read this article, on what a girl is expecting from you.

I do not accuse or make anyone proud. I will tell you the importance of 'family' in the life of a girl. I will not say anything about the injustice done to girls. Today, many thinkers have met, many of them have been

A-1

discussed, but they do not seem to produce any results. When a girl is born (nowdays we don't have want to get girl, it's a different story) she brights up many minds by only her existance. When she is growing up, she shows us I am no less than any boy but as a girl I'm superior to that in each and every field.

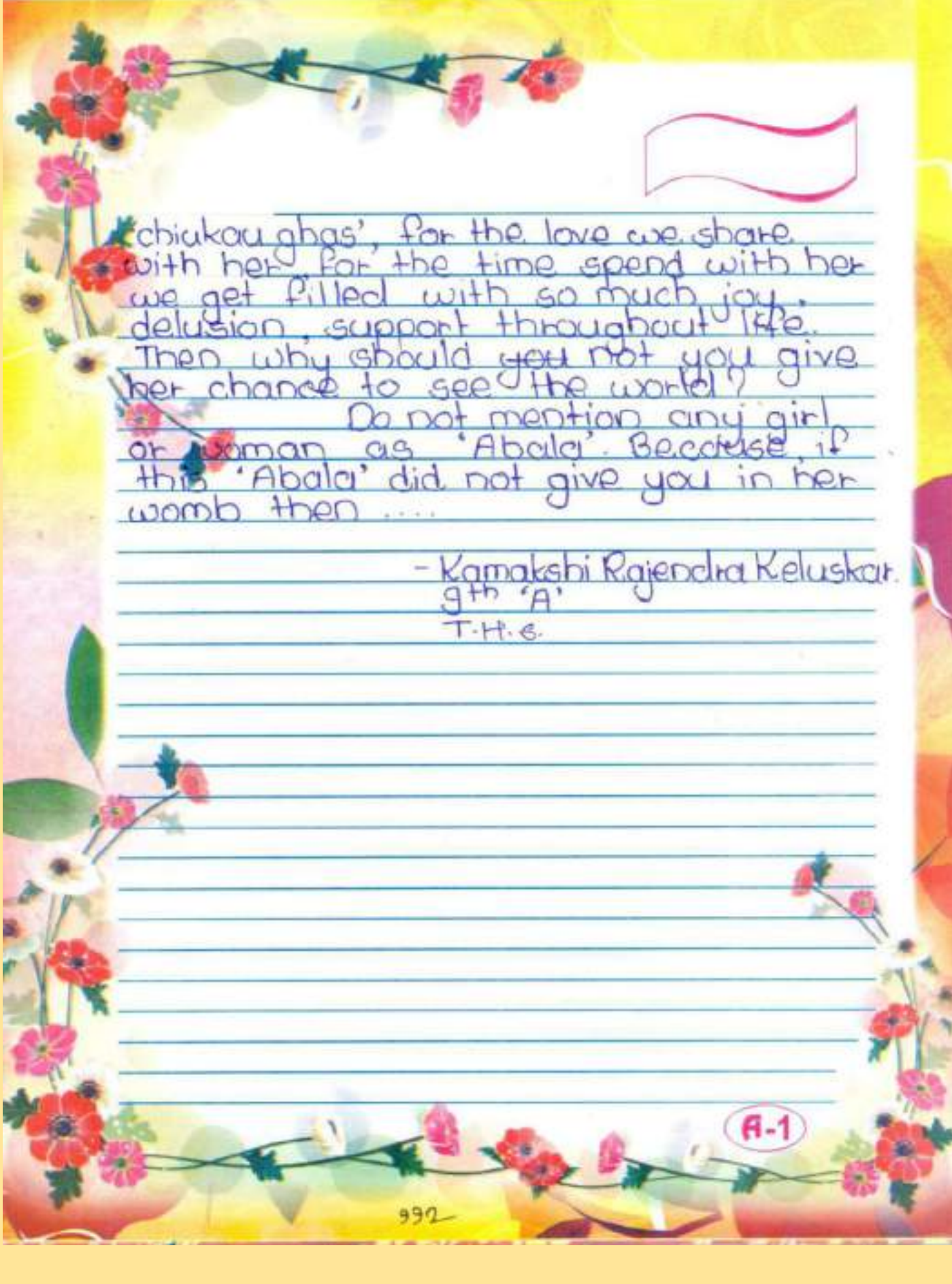
As the girl grows up, she talks about the difficulties, her parent with have to face. And going forward the girl raise the name of her parents with pride.

she pays by achievement of success for the childhood 'chiukou ghas'. The time you spent for her, she repays it by serving you in your illness. she tries her best to make us strive to be happy. Girl is the world's largest bank with a little over 100% interest on small investment.

The girls is 'Paris' not gold. we do not understand the value by keeping this stone in the box. When that stone turns iron to gold, its value is revealed. 🌸

Then tell me for the childhood

A-1

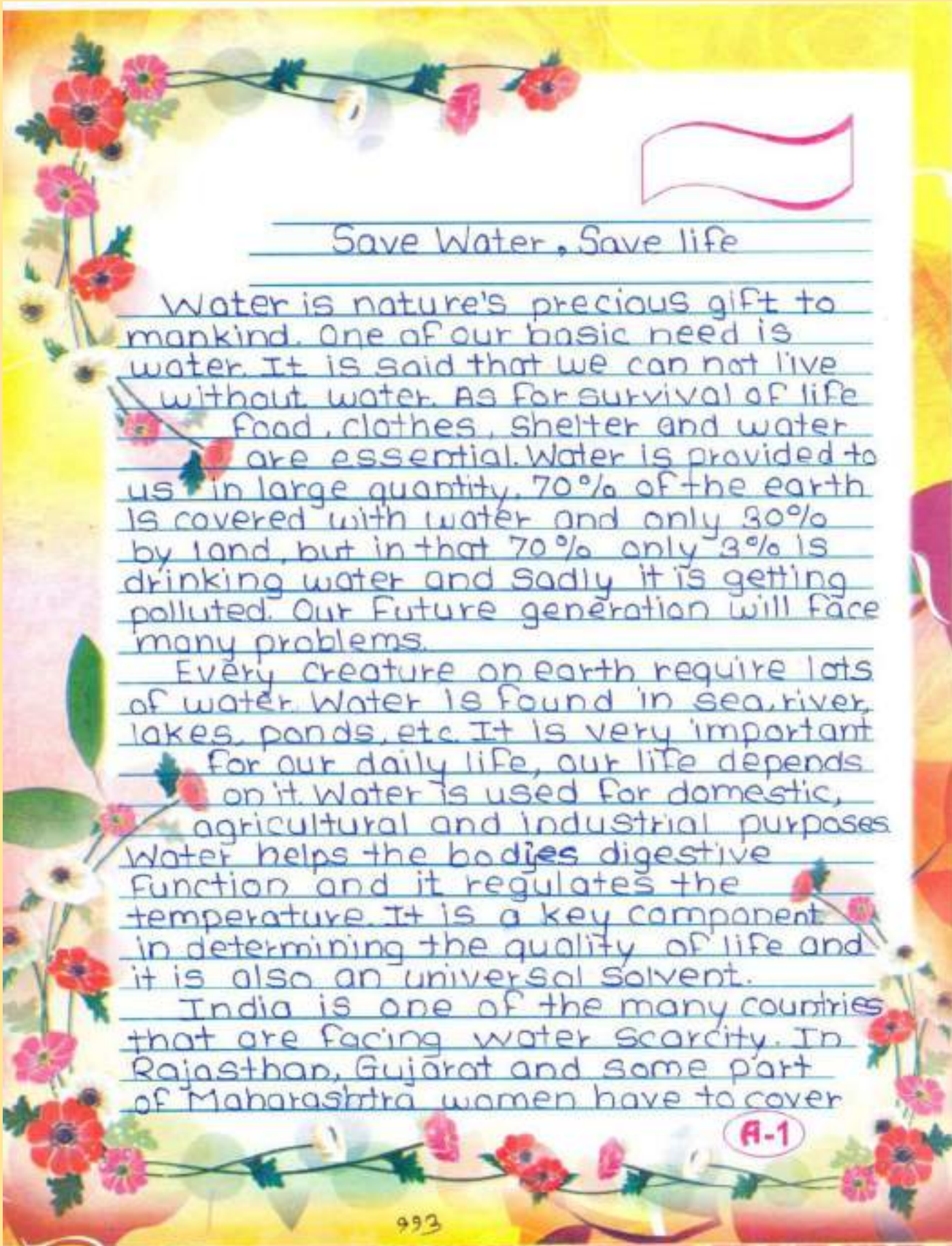

'chiukou ghas', for the love we share
with her, for the time spend with her
we get filled with so much joy,
delusion, support throughout life.
Then why should you not you give
her chance to see the world?

Do not mention any girl
or woman as 'Abala'. Because, if
this 'Abala' did not give you in her
womb then .....

- Kamakshi Rajendra Keluskar
9th 'A'
T.H.E.

A-1

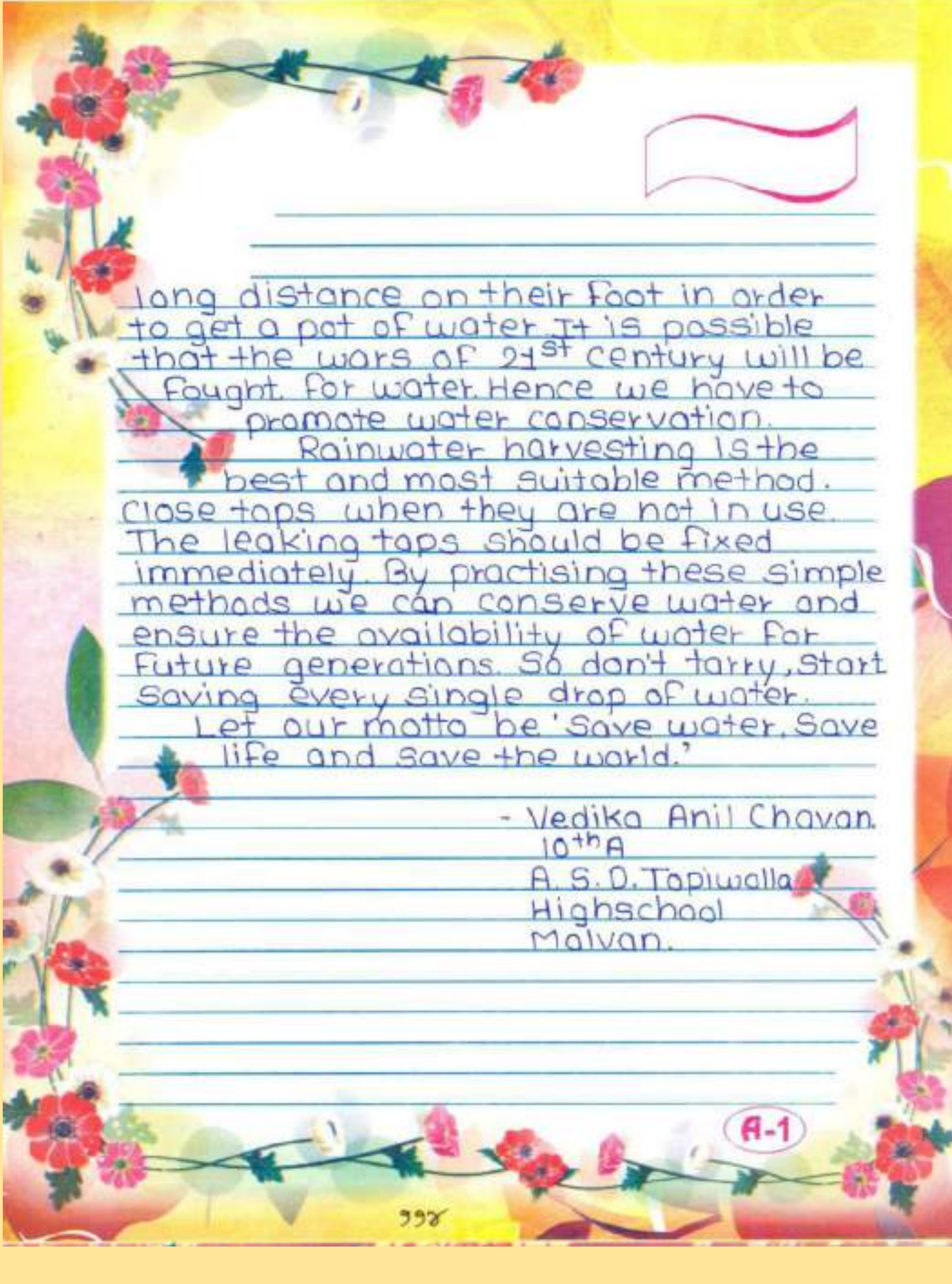
Save Water, Save life

Water is nature's precious gift to mankind. One of our basic need is water. It is said that we can not live without water. As for survival of life food, clothes, shelter and water are essential. Water is provided to us in large quantity, 70% of the earth is covered with water and only 30% by land, but in that 70% only 3% is drinking water and sadly it is getting polluted. Our Future generation will face many problems.

Every creature on earth require lots of water. Water is found in sea, river, lakes, ponds, etc. It is very important for our daily life, our life depends on it. Water is used for domestic, agricultural and industrial purposes. Water helps the bodies digestive function and it regulates the temperature. It is a key component in determining the quality of life and it is also an universal solvent.

India is one of the many countries that are facing water scarcity. In Rajasthan, Gujārat and some part of Maharashtra women have to cover

A-1

long distance on their foot in order to get a pot of water. It is possible that the wars of 21st century will be fought for water. Hence we have to promote water conservation.

Rainwater harvesting is the best and most suitable method. Close taps when they are not in use. The leaking taps should be fixed immediately. By practising these simple methods we can conserve water and ensure the availability of water for future generations. So don't tarry, start saving every single drop of water.

Let our motto be 'Save water, Save life and save the world.'

- Vedika Anil Chavan,
10thA

A. S. D. Topiwalla
Highschool
Malvan.

A-1

Science: A Blessing or A Curse

While addressing the youth of India Dr. Radhakrishnan once said, "Man can swim like a fish in water, he can fly like a bird in the sky, but he cannot walk like a man on the earth." This comment is the proper description of mankind today.

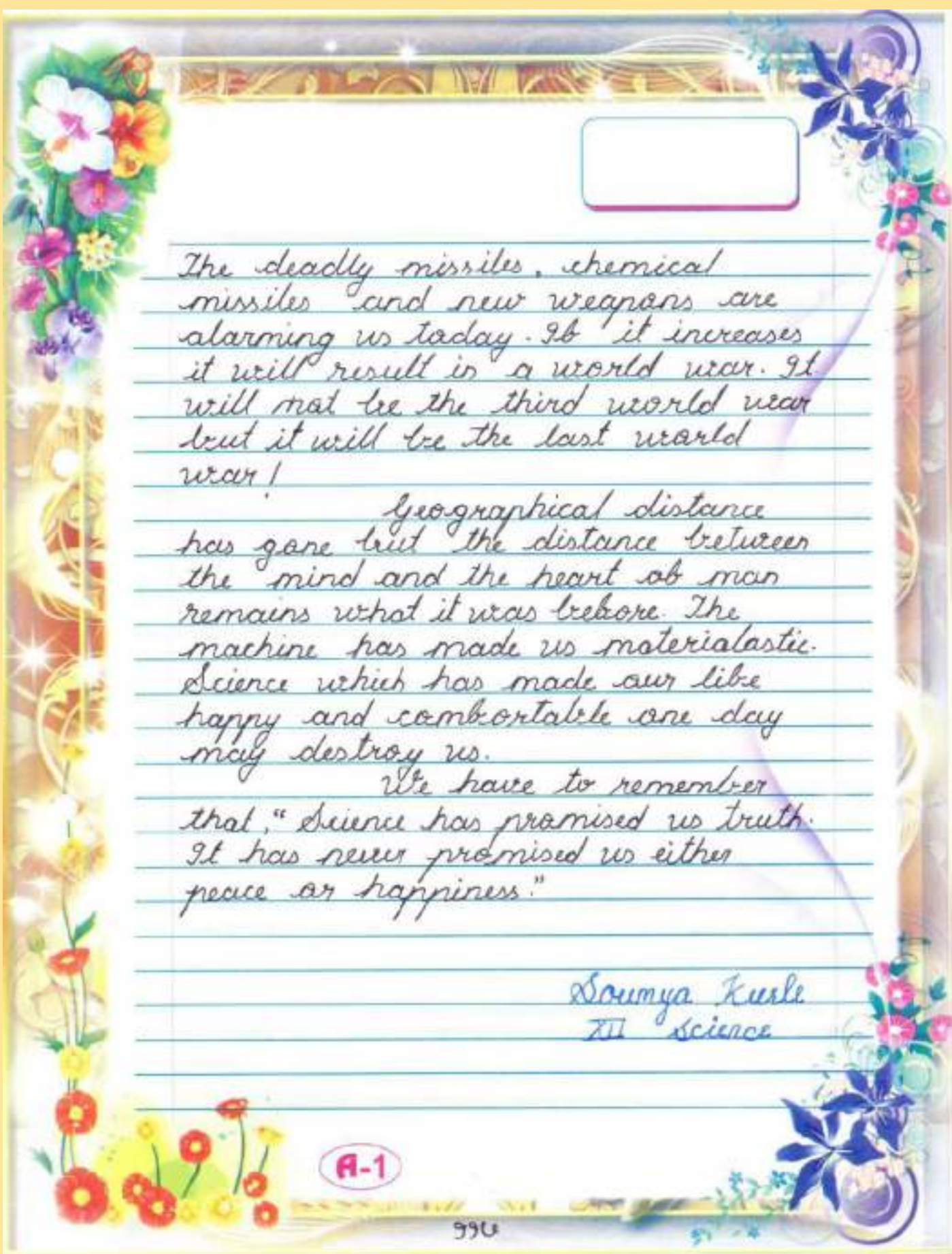
Man has made tremendous achievement in every walk of life with the help of science. Science and technology are inseparable parts of our life. We are enjoying greater happiness than our forefathers. Deadly diseases were the usual terror of the past, but today medical science has brought about a change. As I am a science student like saving drugs, transplantation of organs and surgery are the basic treatments.

that I am learning which have increased the life span of the man.

All facilities are provided to the man by science. From refrigerator to air conditioner, and from cooking range to washing machine, T.V, radio, and video are ready for our entertainment. The computer has changed the face of the world. It has become a need in every walk of life. Robots and machines in the industries have increased the production. In the field of agriculture new methods and machines have made great progress. Never was the world richer than it is today.

The advancement in every field has made man richer than he was once upon a time, but at the same time, it has made him uneasy and restless. The atomic energy can be used for the welfare of man, but what about atom bombs?

The deadly missiles, chemical missiles and new weapons are alarming us today. If it increases it will result in a world war. It will not be the third world war but it will be the last world war!

Geographical distance has gone but the distance between the mind and the heart of man remains what it was before. The machine has made us materialistic. Science which has made our life happy and comfortable one day may destroy us.

We have to remember that, "Science has promised us truth. It has never promised us either peace or happiness."

Soumya Kusle
XII Science

A-1

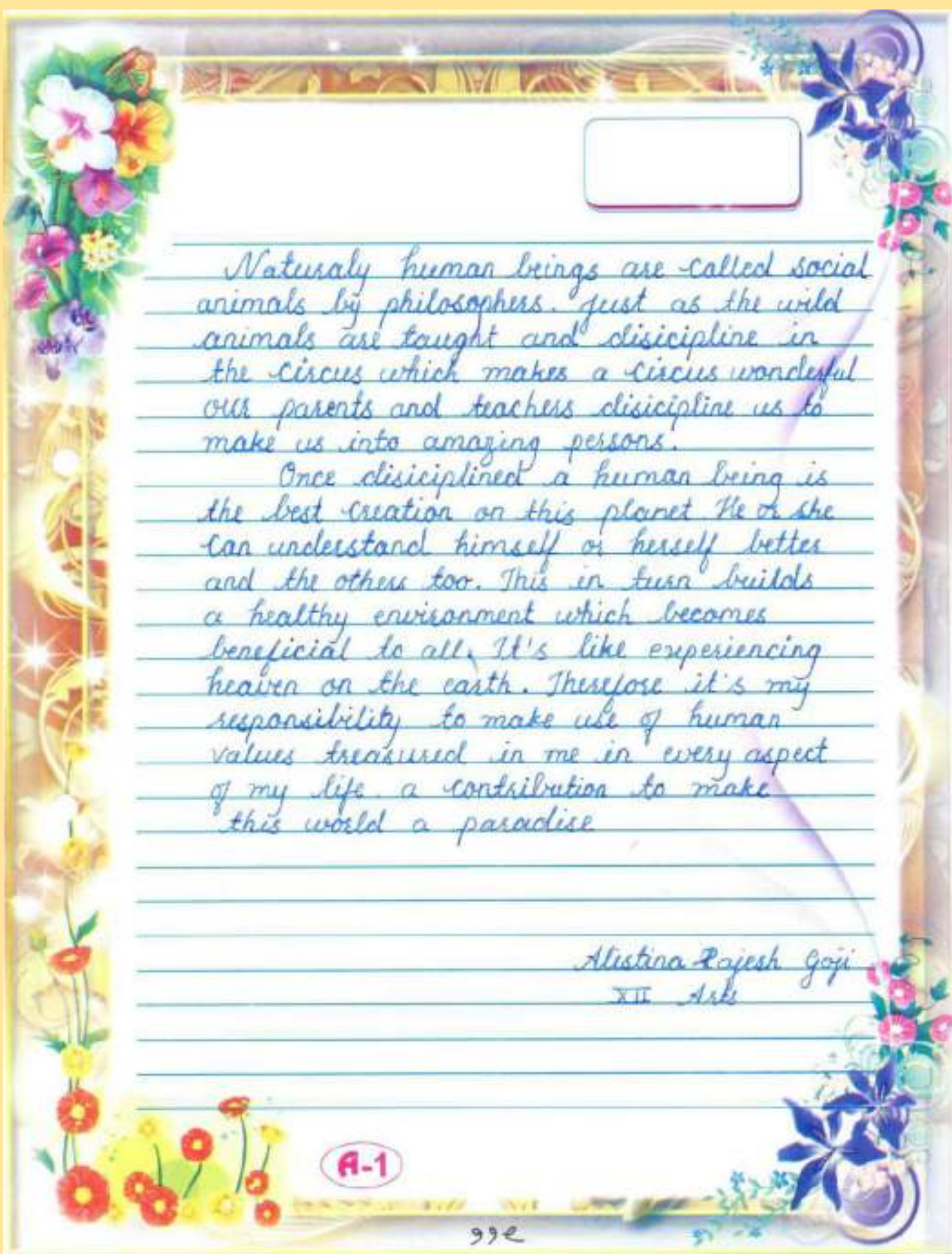

Human Values

Values! such a meaningful word. Over entire life on this planet, earth is centered around this word Human values at the age of ten I can experience what humanity is all about at this early age of my life I have the treasures of human values collected from my parents and teachers. As the proverb goes, "Parents are the first educators of their children", I have received the bulk of this from my parents and teachers. A child is lucky to get good parents and good teachers who mould into a true human being

A human being is a part of nature like many other living things. Except human being, other things of nature just grow without any interference. It's a necessity or else it can damage the earth.

Naturally human beings are called social animals by philosophers. Just as the wild animals are taught and disciplined in the circus which makes a circus wonderful our parents and teachers discipline us to make us into amazing persons.

Once disciplined a human being is the best creation on this planet. He or she can understand himself or herself better and the others too. This in turn builds a healthy environment which becomes beneficial to all. It's like experiencing heaven on the earth. Therefore it's my responsibility to make use of human values treasured in me in every aspect of my life, a contribution to make this world a paradise.

Alistina Rajesh Goji
XII Arts

A-1

If I Could invent a new toy.....

I have toys I have a big collection of toys in my home. My favourite is my Bentley car gifted by my father. If I could invent a new toy, I will try to make a racing track for all my cars. I love to watch car racing in T.V.

I will create different racing tracks with many ups and downs so that it will be really exciting to race in those tracks. There will be a petrol filling station for cars and a hanger where cars can be parked after racing. I want to build a gallery for people to watch racing. There will be a big clock to see the race timing. I will give green colour to all my racing tracks and red colour to the parking area. Those are my favourite colours.

Really if I were a toy maker, it will be great to play with my own toys.

- Harshada Sadashiv
- Gawas
- std: 5th
- Jay Ganesh English
- medium school.

A-1

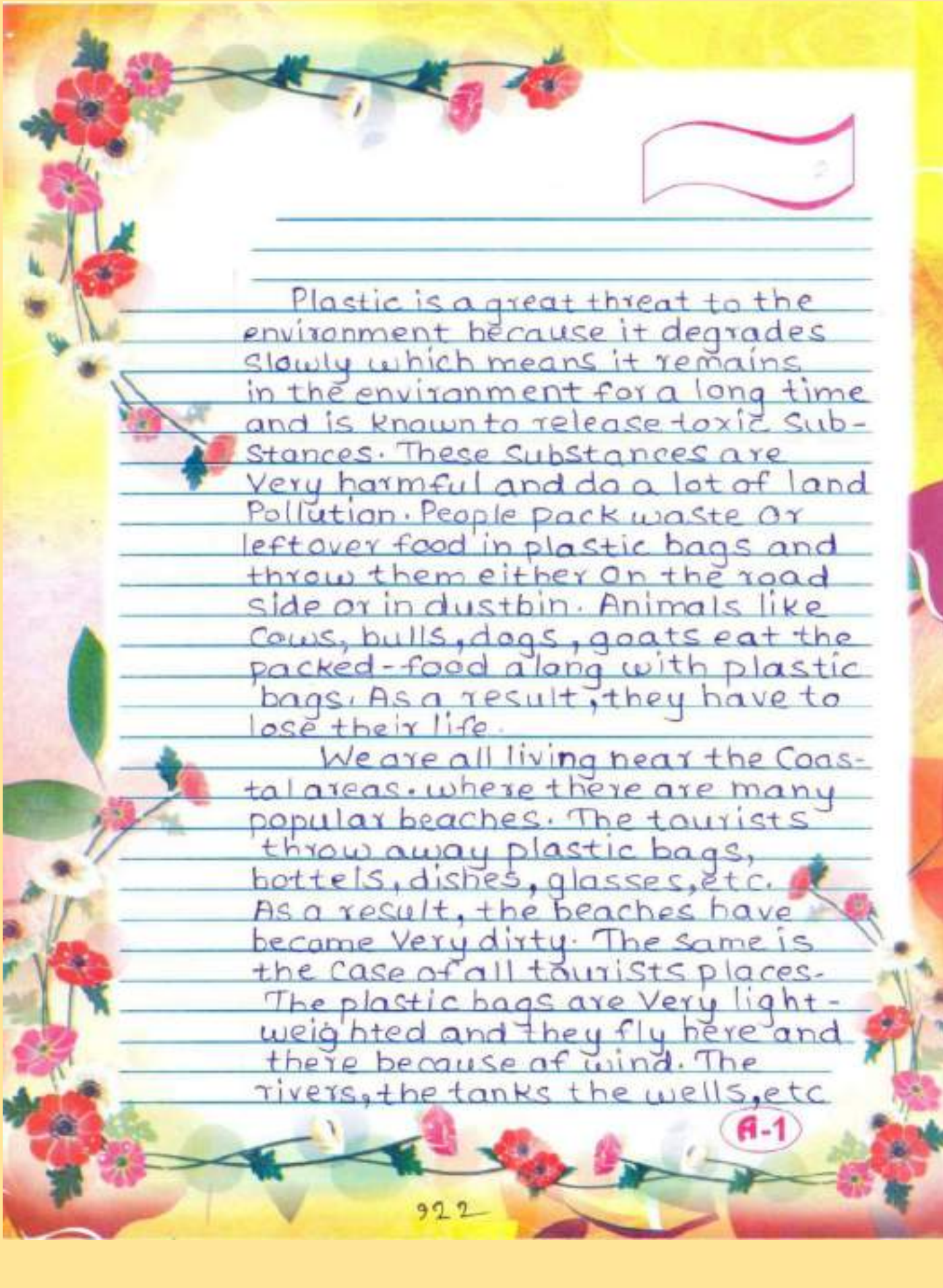
Say no to Plastic

Plastic has proved to be a great threat not only to the environment but also to animals and human beings. Nobody forgets the deluge of Mumbai that occurred in 2005. Thin plastic bags had choked the drains which caused water logging during the deluge.

There was a lot of loss of human life and property. All were damaged by the ravaging flood that had entered the shops, offices, and also flats in the ground floor, damaging furnitures, electric and electronic gadgets. There was water everywhere and the public had to wade through ankle-deep, knee-deep, something waist-deep water.

In the aftermath of this incident, the government proposed a complete ban on plastic, but later decided to ban only bags of thickness less than 50 microns. Since then many learned people had environmentalists that there should be a total ban on plastic. But after that the matter went to the Court and people waited for its result.

A-1

Plastic is a great threat to the environment because it degrades slowly which means it remains in the environment for a long time and is known to release toxic substances. These substances are very harmful and do a lot of land pollution. People pack waste or leftover food in plastic bags and throw them either on the road side or in dustbin. Animals like cows, bulls, dogs, goats eat the packed-food along with plastic bags. As a result, they have to lose their life.

We are all living near the Coastal areas. where there are many popular beaches. The tourists throw away plastic bags, bottles, dishes, glasses, etc. As a result, the beaches have become very dirty. The same is the case of all tourists places. The plastic bags are very light-weighted and they fly here and there because of wind. The rivers, the tanks the wells, etc

A-1

are not left free from plastic.

So the anti-plastic movement is gaining stream in cities such as Mumbai, Pune, and Nagpur where 'Say no to plastic' campaigns have led to various citizens carrying cloth or paper bags for grocery and general shoppings when there is an alternative to plastic. Why then, a handful of people demand plastic bags to be continued. How were the people carrying on their day to day business when plastic was not invented?

They used to take with them cloth bags or nylon bags to bring their groceries. Even the shopkeepers used papers to pack the things. What will happen if the same is continued today? If plastic is doing a lot of damage to the environment, birds, animals and even human beings, it should be totally banned. The government should take strong action against those who do not stop the use of plastic. Remember stitch in

A-1

time saves nine.

Compiler-Shrushti Pramod
Gosavi.
Std 6th
Jay Ganesh E.M.
School.

A-1

Dealing with Ancient Vets

Shalihotra's principal work was a large treatise on the care and management of horses. The Shalihotra Samita have 12000 shlokas in Sanskrit. It has been translated into Persian, Arabic, Tibetan and English languages. This work described physiology, surgery and diseases with their preventive measures. It elaborated on the body structures of different races of horse and identified the structural details by one can determine the age of the horse. Two other work namely Asva-Prashasa and Asva-Lakshana Sastram are also attributed to Shalihotra.

During Mahabharata period, Nakul, Author of Ashva-Chikitsa was considered as equine expert where Sabadev was a specialist in the cattle management. Shalihotra, Shrushruta, Nakul, Sabadev etc. are the who treated ill animals.

Compiler: Kanak Dalvi
Std: 8th
Jay Ganesh F.M School.

A-1

MR Vaccines

- A Skit

[A 30 yrs old lady named Siya goes for her routine 7th month pregnancy check up with her 8 years old son, Ram. The Health worker Mr Mane asks her about MR Vaccine]

Mr. Mane: Siya have you given MR vaccine to your son Ram?

Siya : What is MR vaccine MR Mane?

Mr. Mane : MR vaccine is vaccine for measles and rubella.

Siya : But I have already given all the vaccines to Ram in childhood, why should I give it again?

Mr. Mane: This is an additional dose. This is a campaign by government of Maharashtra to eradicate measles and rubella after eradication of polio, tuberculosis to some extent. Every year in India nearly 2.7 million children get measles Rubella transmission is also highly

A-1

prevalent in India. To prevent the diseases we must vaccinate all the children.

Siya : But sir I don't have money for it now and I don't know where I will get it?

Mr. Mane : It is totally free of cost and all the schools, Government hospitals, Rural Health centres, Aanganwadis will provide this vaccine.

Siya : Is it only for children? How safe is it? Ram is already suffering from cold.

Mr. Mane : It is for 9 months upto 15 years of age. It is totally safe and effective vaccine. The vaccine will not cause any adverse effect. You can give the vaccine to Ram even though he is having cold. Only in some conditions MR vaccine is not given. They are—

[ ] High fever, unconscious

A-1

patient or convulsive patient.

[2] Hospitalized children

[3] History of severe allergic reaction to measles or rubella vaccine in past.

[4] Known immuno-compromised children.

Siya : How do we catch rubella?

Mr. Mane : Rubella virus passes from person to person through tiny drops of fluid from nose and throat through sneezing and coughing. It is most contagious from 1 week before and 1 week after the rash appears.

Siya : That means adults also are at risk and should be vaccinated, right?

Mr. Mane : Only those adults who have not received the vaccine even once in their life, should be given this vaccine and not all others.

A-1

Siya : Is rubella dangerous?

Mr. Mane : It is usually mild in children. Complications are often found in adults. It can cause serious problems like brain infections or bleeding problems also. It is dangerous in pregnant women; if they get infected may lead to miscarriage or any birth effects can also develop.

Siya : Thank you so much Mr. Mane for the detailed information about the MR vaccination. I shall tell this to all my friends and try to help the campaign.

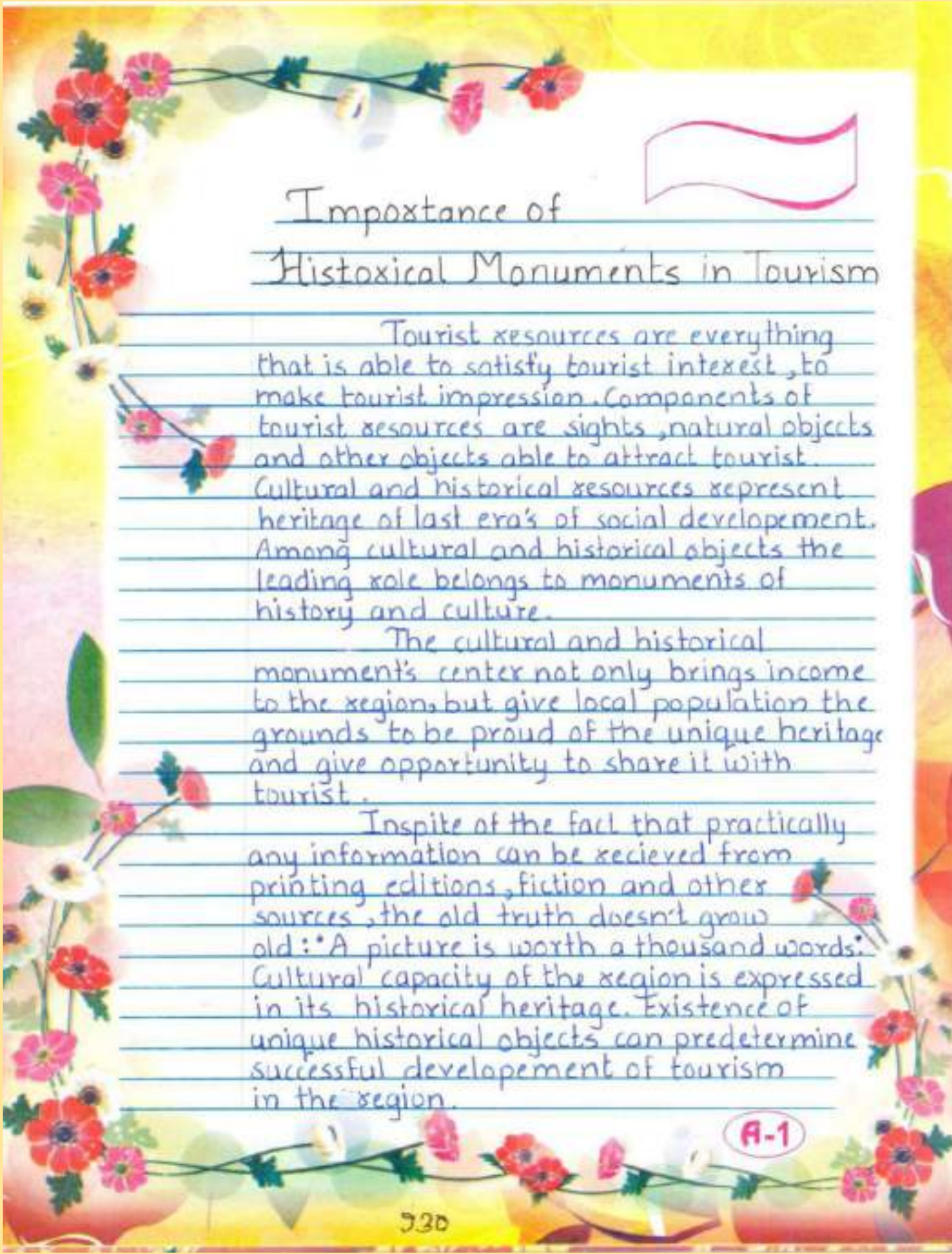
Mr. Mane : My pleasure. Have a good day!

Name :- Tanvi Rahul Vaze

Std :- 8th

School :- Jay Granesh English Medium School

A-1

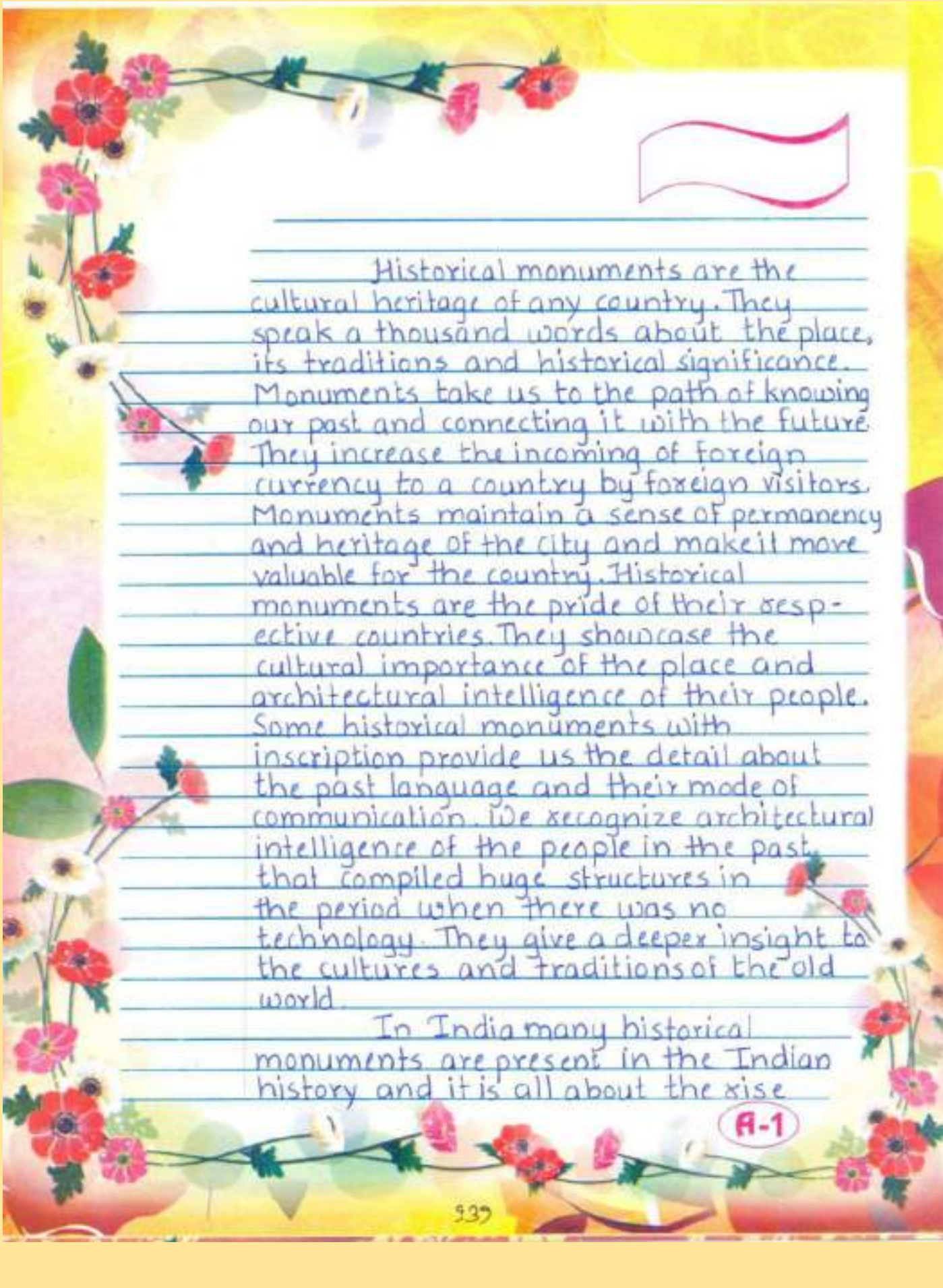
Importance of Historical Monuments in Tourism

Tourist resources are everything that is able to satisfy tourist interest, to make tourist impression. Components of tourist resources are sights, natural objects and other objects able to attract tourist. Cultural and historical resources represent heritage of last era's of social development. Among cultural and historical objects the leading role belongs to monuments of history and culture.

The cultural and historical monuments center not only brings income to the region, but give local population the grounds to be proud of the unique heritage and give opportunity to share it with tourist.

In spite of the fact that practically any information can be received from printing editions, fiction and other sources, the old truth doesn't grow old: "A picture is worth a thousand words". Cultural capacity of the region is expressed in its historical heritage. Existence of unique historical objects can predetermine successful development of tourism in the region.

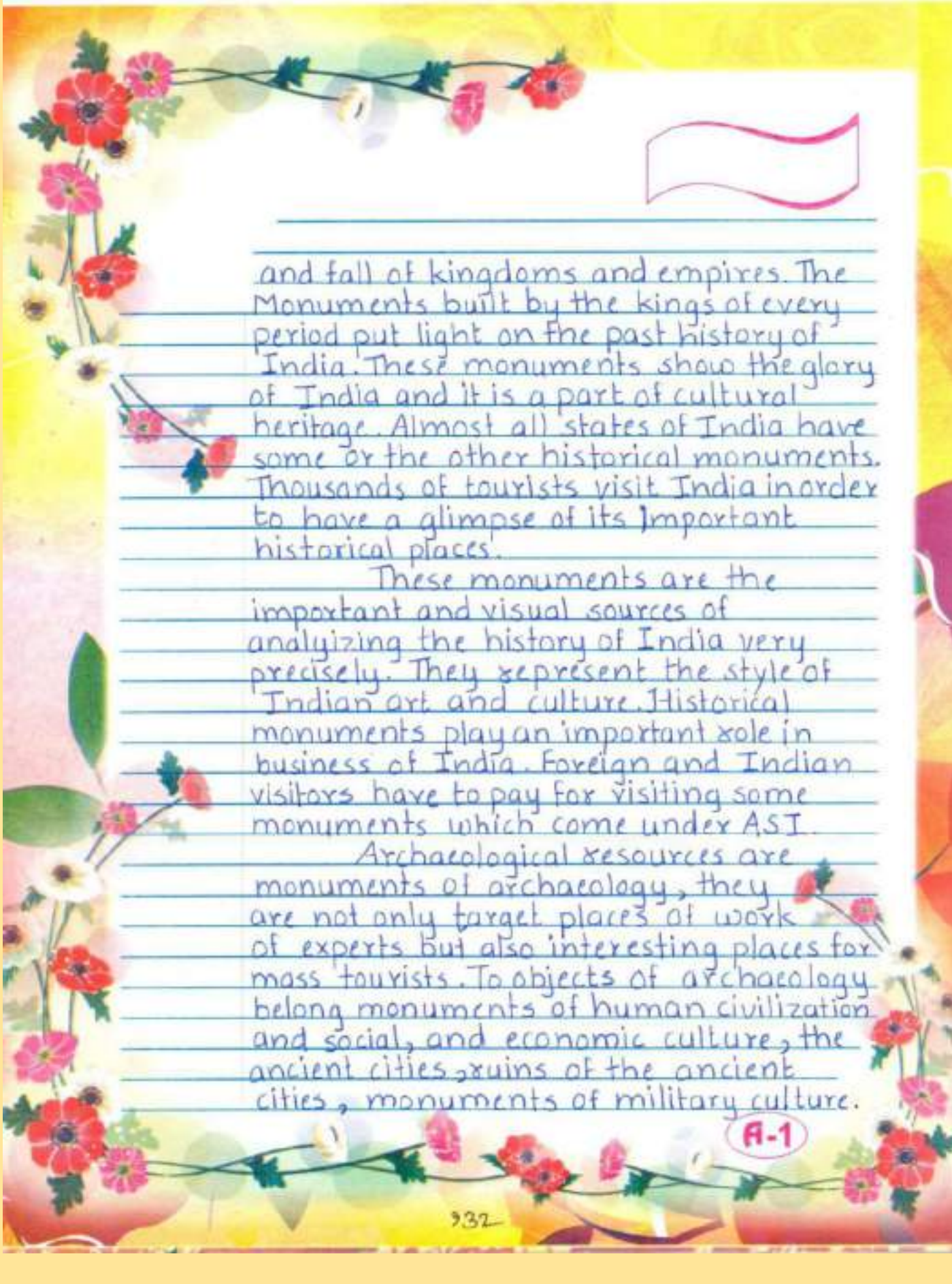
A-1

Historical monuments are the cultural heritage of any country. They speak a thousand words about the place, its traditions and historical significance. Monuments take us to the path of knowing our past and connecting it with the future. They increase the incoming of foreign currency to a country by foreign visitors. Monuments maintain a sense of permanency and heritage of the city and make it more valuable for the country. Historical monuments are the pride of their respective countries. They showcase the cultural importance of the place and architectural intelligence of their people. Some historical monuments with inscription provide us the detail about the past language and their mode of communication. We recognize architectural intelligence of the people in the past that compiled huge structures in the period when there was no technology. They give a deeper insight to the cultures and traditions of the old world.

In India many historical monuments are present in the Indian history and it is all about the rise

A-1

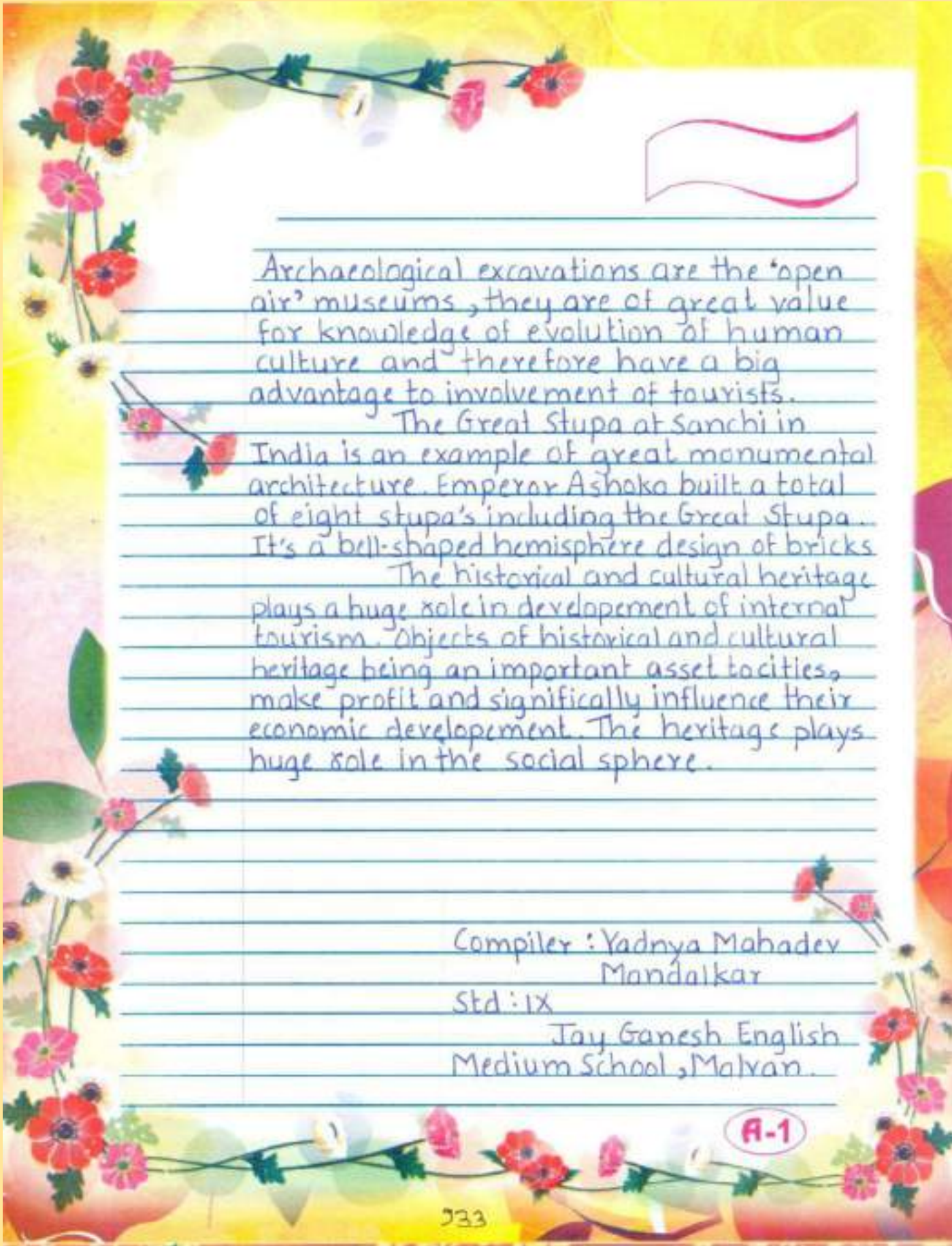

and fall of kingdoms and empires. The Monuments built by the kings of every period put light on the past history of India. These monuments show the glory of India and it is a part of cultural heritage. Almost all states of India have some or the other historical monuments. Thousands of tourists visit India in order to have a glimpse of its important historical places.

These monuments are the important and visual sources of analyzing the history of India very precisely. They represent the style of Indian art and culture. Historical monuments play an important role in business of India. Foreign and Indian visitors have to pay for visiting some monuments which come under ASI.

Archaeological resources are monuments of archaeology, they are not only target places of work of experts but also interesting places for mass tourists. To objects of archaeology belong monuments of human civilization and social, and economic culture, the ancient cities, ruins of the ancient cities, monuments of military culture.

A-1

Archaeological excavations are the 'open air' museums, they are of great value for knowledge of evolution of human culture and therefore have a big advantage to involvement of tourists.

The Great Stupa at Sanchi in India is an example of great monumental architecture. Emperor Ashoka built a total of eight stupa's including the Great Stupa. It's a bell-shaped hemisphere design of bricks.

The historical and cultural heritage plays a huge role in development of internal tourism. Objects of historical and cultural heritage being an important asset to cities, make profit and significantly influence their economic development. The heritage plays huge role in the social sphere.

Compiler : Yadnya Mahadev
Mandalkar

Std : IX

Jay Ganesh English
Medium School, Malvan.

A-1

MY FAVOURITE TEXTBOOK

We study the textbooks everyday. We love reading some novels, storybooks, adventures, etc. and they are our favourite books. Reading refreshes our mind and increases our vocabulary. Once a thought that 'Can a textbook be our favourite book?' came in my mind. A favourite book means that which we love reading, we enjoy while reading it, that which makes us curious to read it. So why can't our textbook be one of our favourite books?

My favourite textbook is English textbook. I just love reading it. It makes me curious to know the further story of the lessons. When an extract from any book is taken into the English textbook, it makes me to go to the library and borrow the original book from which the extract is taken. The poems make me imagine the world beyond the seas. It inculcates in me many values. The lessons teach some useful facts of life. Thus, this creation of interest in reading textbooks, makes me prepare for exams.

A-1

It develops in me the interest of reading books. It introduces me the most renowned poets/poetess, writers. It develops my creative writing. The habit of reading this textbook has brought about a significant change in my life.

"Textbooks are the abode of God to us
Care them....."

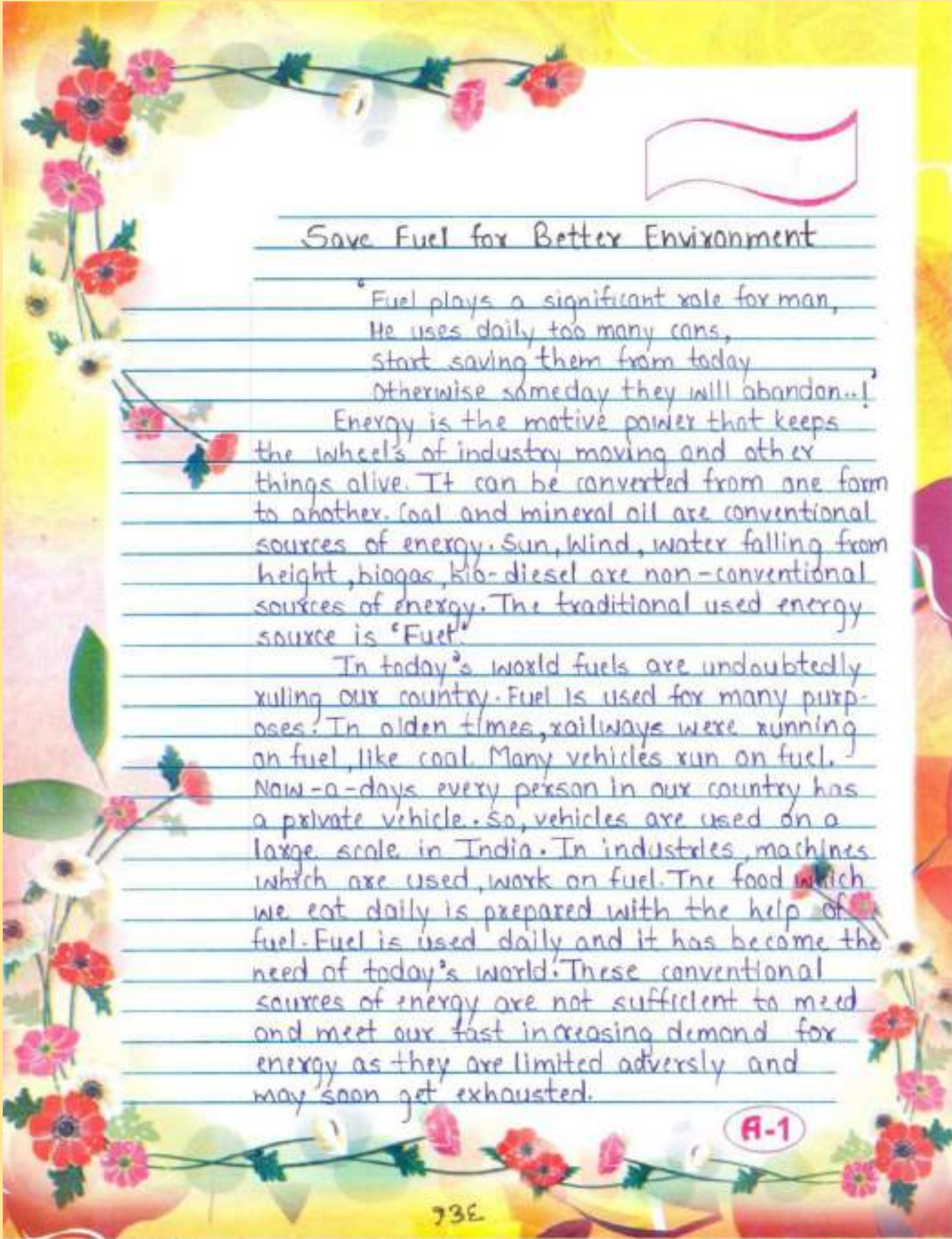
Name: Shravani Shekhar
Parulekar

Std : IX

Roll no: 14

Jay Ganesh E.M. School

A-1

Save Fuel for Better Environment

Fuel plays a significant role for man, He uses daily too many cans, start saving them from today, otherwise someday they will abandon..!

Energy is the motive power that keeps the wheels of industry moving and other things alive. It can be converted from one form to another. Coal and mineral oil are conventional sources of energy. Sun, wind, water falling from height, biogas, bio-diesel are non-conventional sources of energy. The traditional used energy source is 'Fuel'.

In today's world fuels are undoubtedly ruling our country. Fuel is used for many purposes. In olden times, railways were running on fuel, like coal. Many vehicles run on fuel. Now-a-days every person in our country has a private vehicle. So, vehicles are used on a large scale in India. In industries, machines which are used, work on fuel. The food which we eat daily is prepared with the help of fuel. Fuel is used daily and it has become the need of today's world. These conventional sources of energy are not sufficient to meet and meet our fast increasing demand for energy as they are limited adversely and may soon get exhausted.

A-1

To save the environment, we should use more renewable sources. The renewable sources like solar energy, wind energy, tidal waves, biogas, etc hold a great potential. There is a vast scope and great opportunities in this sector of power generation. Their use so far has been limited for non-commercial and small domestic purposes in India and elsewhere. Since tidal wave resources are limited only to coastal areas, great emphasis should be laid on harnessing wind power, solar energy, biogas and biomass-projects. Biogas is used as a cooking fuel in small towns and villages, since it is clean, cheap and convenient. The slurry from biogas plant is also an enriched manure. In rural areas kerosene stoves, brushwood and firewood are used for burning. Instead of that, they should promote using devices that consume less fuel. Instead of using their domestic bulbs, they should use LED bulbs. Wind mill are used to create wind energy. Solar cookers and solar heaters are used for cooking and heating. So many trees must be planted to avoid pollution and save the environment. The use of vehicles must be reduced. Cycles must be used to save fuel and for exercise of human body. Solar Thermal Plant is prepared at Rajasthan. During the eighth plan of Thermal plant

A-1

5

solar timber kilns, desalination were to be commercialized. To save environment save fuel-

For better environment

Use it cautiously

Ever increasing demand has it

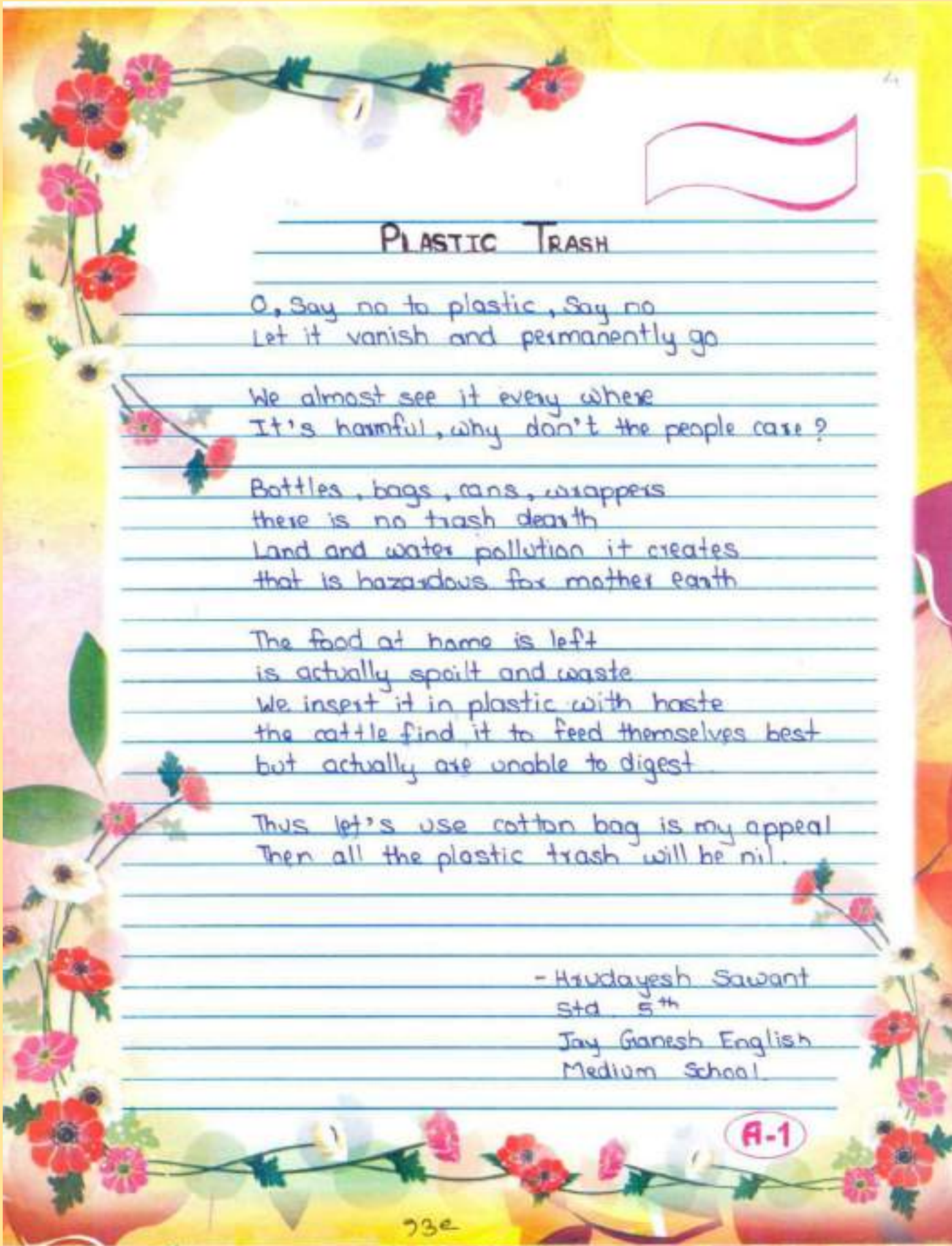
Long lasting can't it be.

Fuel saving is increasingly an important topic. The price of energy, of particular fuel is inevitably on a long term, upward path while the global recession means everyone has less money to spare!

•The less you burn.....
The more you earn.....•

Compiler: Diksha Sumant Tondiwalkar
Std: IX
School: Jay Ganesh English Medium
School, Malvan.

A-1

PLASTIC TRASH

O, Say no to plastic, Say no
Let it vanish and permanently go

We almost see it every where
It's harmful, why don't the people care?

Bottles, bags, cans, wrappers
there is no trash death
Land and water pollution it creates
that is hazardous for mother earth

The food at home is left
is actually spoilt and waste
We insert it in plastic with haste
the cattle find it to feed themselves best
but actually are unable to digest

Thus let's use cotton bag is my appeal
Then all the plastic trash will be nil.

- Hrudayesh Sawant
Std. 5th
Jay Ganesh English
Medium School.

A-1

A funny day

Come on the meadow to play.

It is a funny day.

Run, jump and sing a song.

There is nothing wrong.

We are on the ground.

Fun time is all around.

- Aishwarya Madan Bhise

6th 'A'

T.H.S.

A-1

'SHE'

Who is she?

She is my mom.

She is lovely and awesome.

She teaches me how to live life in right way.

Who is she?

She is my sister.

She is pretty and strong.

She teaches me how to face difficulties in life.

I love her very much.

Who is she?

She is my granny.

She is gorgeous and active.

She teaches me the discipline.

I love her very much.

Who is she?

She is my teacher.

She is beautiful and talented.

She teaches me how to believe in yourself.

I love her very much.

Who is she?

She is my friend.

She is cute and innocent.

She teaches me how to live life happily.

A-1

I Love her very much.

Dear ladies, you all are very important for me.
Thank you very much for being there always with me.

-Aparna Anant Kudalkar

10th 'A'

T.H.S.

A-1

My Dad Is My Hero....

My life is full of love and joy
When I'm with my 'Dad'
God gave me a father like him
So I'm feeling very glad.

Thank you God for making
a guy with amazing creation.
Words are not enough
to describe our relation.

He treats me like a Princess
because my 'Dad' is a king
He guides me in difficult situation
like a bird with moving wings.

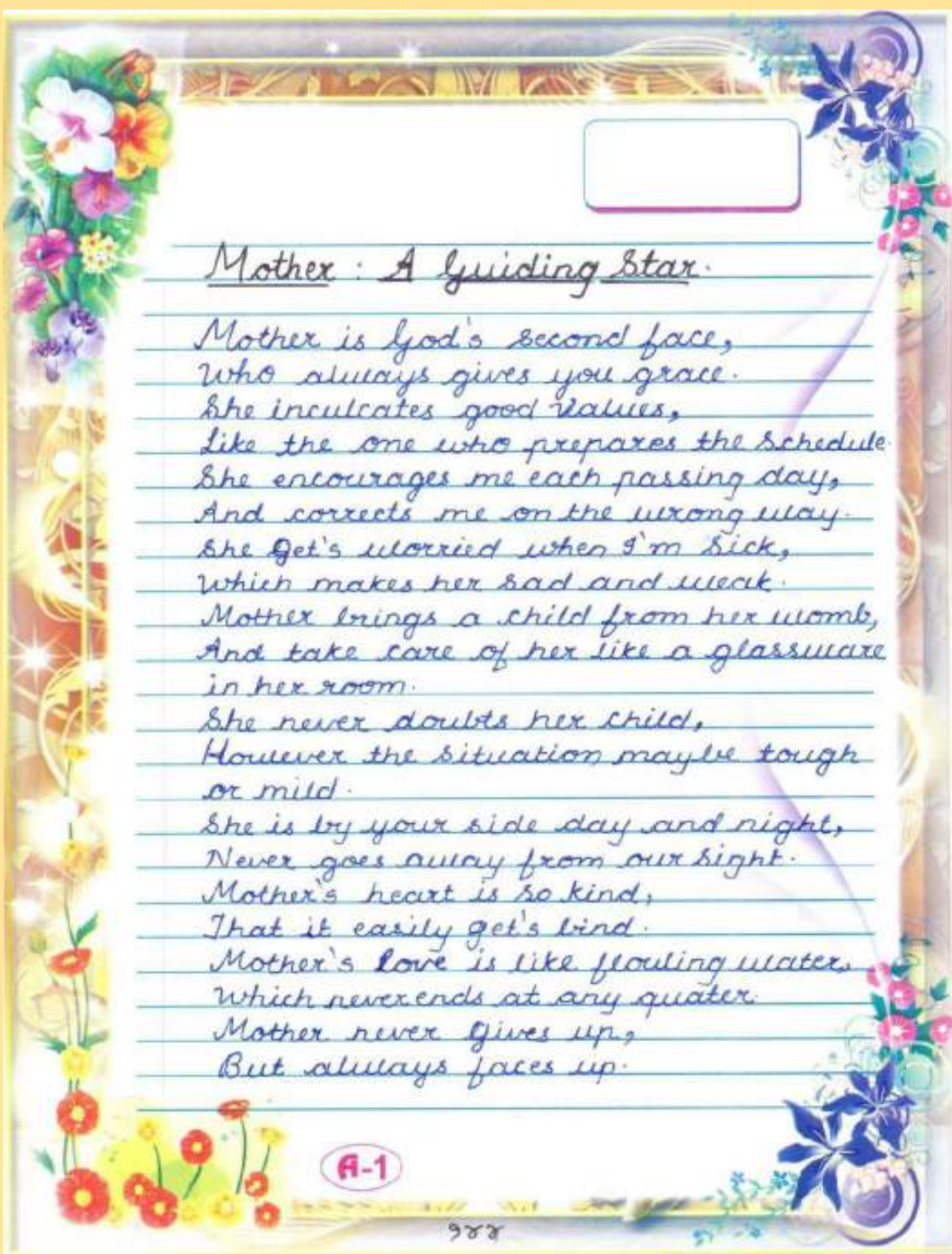
He is always there for me
Whenever I really need him
I want to give him world's best
happiness is one of my biggest dream.

Love, care and all magical
things are hidden in his touch.
He loves me a lot and
I love my 'Dad' so much.

- Shruti Shrikrishna Jadhav 10th A

T.H.S.

A-1

Mother : A Guiding Star.

Mother is God's second face,
Who always gives you grace.
She inculcates good values,
Like the one who prepares the schedule.
She encourages me each passing day,
And corrects me on the wrong way.
She get's worried when I'm sick,
Which makes her sad and weak.
Mother brings a child from her womb,
And take care of her like a glassware
in her room.
She never doubts her child,
However the situation maybe tough
or mild.
She is by your side day and night,
Never goes away from our sight.
Mother's heart is so kind,
That it easily get's blind.
Mother's love is like flowing water,
Which never ends at any quarter.
Mother never gives up,
But always faces up.

Father: The Greatest Inspiration.

Father is a roof of every child,
Who can make anything mild.
Father teaches us how to walk,
And makes us confident at every talk.
Sometimes he becomes bold,
But later calm and cold.
Father stands by our side,
Who never runs and hides.
He always shows what is right,
And makes our future bright.
The one who created us is also our
Father,
Who understands us than no one
other.
No one can take place of my Father
Because he is only one who cares

Miss Sereca Nepolean
Fernandes
Std: XI Science

A-1

संस्कृत विभाग

००

- १ उद्योगः नरमूषणम् - तन्मय पेडणेकर
- २ शिक्षण माहात्म्यम् - जय खोबरेकर
- ३ देव-मन्दिरम् - संदेश गाडगीळ
- ४ महाकविः कालिदासः - पूर्वा नाईक
- ५ स्त्रीणां कृते शिक्षणस्य आवश्यकता.

लोचना आचरेकर

A-1

१४६

उद्योगः नरभूषणम् ।

३

उद्यमेन हि सिद्ध्यन्ति कार्याणि न मनोरथैः।
न हि सुप्तस्य सिंहस्य प्रविशन्ति मुखे मृगाः॥
एतद् सुभाषितं उद्योगस्य महत्त्वं प्रति-
पादयति। नरः सदा उद्यमं कुर्यात् यतः उद्यमे
श्रीः प्रतिवसति। उद्यमशीलः मनुष्यः एव धन-
वान् भवति। उद्यमेन विना लक्ष्मीः न प्राप्यते।
देवाः अपि प्रयत्नवन्तं नरं एव साहायं कुर्वन्ति।
यः नरः आलस्येन आयुः यापयति तस्य दीर्घ-
जीवितेन किम्? उद्योगेन विना पुरुषः न शोभते।
'आलस्यं हि मनुष्याणां शरीरस्थो महारिपुः'
एतद् सुवचनं सर्वैः सदा मनसि कर्तव्यम्। नरः
यदि सुखेन समृद्धया च जीवनं यापयितुं
इच्छति तर्हि सः नित्यं उद्योगे रतः भवतु। केन-
चित् सुभाषितकारेण कस्य किं शोभते तद्
वर्णितं अस्ति, तद्यथा --

अश्वस्य भूषणं वेगो मत्तं स्याद् गजभूषणम्।
चातुर्यं भूषणं नार्या उद्योगो नरभूषणम्॥

संकलनः तन्मय मि. पेडणेकर
(नववी 'अ')

A-1

शिक्षण-माहात्म्यम् ।

2

‘न हि ज्ञानेन सर्वशं पवित्रमिह विद्यते’ इति श्रीकृष्णेन भगवद्गीतायां अर्जुनाय उपदिष्टम् । ज्ञानेन हीनाः पशुप्रिः समानाः निवन्ते । अतः प्रत्येकः मनुष्यः अवश्यं शिक्षणं लभेत् । ‘ज्ञानं सर्वेषां लोचनम्’ तर्हि यदि कश्चित् ज्ञानं न स्यात् तर्हि आस्मिन् जगति कथं द्रष्टुं प्रभवेत् ।

यथा लोचनाभ्यां हीनस्य नरस्य कृते दूषणः प्रतिबिम्बं दर्शयितुं न प्रभवति तथा तस्य शिक्षणं नास्ति सः मनुष्यः समाजे प्रतिष्ठां न लभते । शिक्षणं विना अस्माकं समाजे नैकाः उन्धश्रद्धाः रुढाः भवन्ति, तेन समाजस्य अपरिमिता हानिः भवति । निधनाः अतीव निधनाः भवन्ति, अपरं च अत्रा समाजस्य विकासं कर्तुं न प्रभवन्ति ।

मृतद् विज्ञानस्य युगं आस्ति, जगति विविधाः देशाः अन्तरिक्षान्तः विविधान् ग्रहान् गन्तुं प्रवृत्ताः दृश्यन्ते, सङ्गणकस्य साहाय्येन जैके देशाः वेगेन विकासं प्राप्नुवन्ति । यदि आस्मिन् युगे भारतीयाः अज्ञाः एव भवेषुः तद् कथं अस्माकं विकासः भवेत् । अस्माकं समाजे न स्त्रीः शिक्षणं अर्हति इति अतीव क्रूर परम्परा आसीत् । वस्तुतः स्त्रियः निसर्गदेवः पाण्डिताः सन्ति । परं समाजेन तासां बुद्धेः न कदापि सुष्ठु उपयोगः कृतः तेन च समाजस्य नितरां हानिः भूता । एकं सत्यं नयं निस्मरामः यत् शिक्षणं तु प्रत्येकस्य जातस्य निसर्गप्राप्तः अधिकारः आस्ति । अतः स्वस्य तथा निखिलस्यपि समाजस्य उन्नत्यर्थं शिक्षणस्य आवश्यकता नितरां विद्यते ।

A-1

संकलक - कु. जय श्योर खोबरेकर
श्रुता - नवनी [ज]

देवमन्दिरम् ।

3

वयं सर्वे जनाः श्रद्धया देवमन्दिरं
गच्छामः । मन्दिरे देवस्य पाषाणमयी
मूर्तिकायाः वा मूर्तिः वर्तते । तस्याः मूर्तेः
वयं अतीव श्रद्धया दर्शनं कुर्मः, पूजनं
अर्चनं चापि कुर्मः । देवस्य मन्दिरं शुद्धं
पवित्रं वर्तते । जनाः पत्रपुष्पकल्पैः देवं
अर्चयन्ति नैवेद्यं च समर्पयन्ति, देवं धनं,
पुत्रपौत्रान्, यशः च प्रार्थयन्ते । देवः अस्माकं
विघ्नानि अङ्कटानि आपदः च हरति अस्मान्
मुखिनः करोति इति अस्ति सर्वेषां वृढा श्रद्धा ।
परं कश्चित् सुभ्रूषितकारः वदति...

न देवा वर्तन्ते काष्ठे न पाषाणे न मृण्मये
भावे हि विद्यन्ते देवः तस्माद् भावो हि कारणम्
देवः तु सर्वत्र वर्तते । यस्य मनः शुचि अस्ति,
तस्मिन् परमेश्वरस्य वासः अस्ति, तदेव
परमेश्वरस्य मन्दिरं अस्ति । तथैव यस्य
आचरणं विशुद्धं अस्ति, यः जनान् उपकरोति,
यः पीडितान् ताडितान् रञ्जयति, तेषां दुःखानि
अपनेतुं प्रयतते तस्मिन् परमेश्वरः
इति आदरणीयैः लुकाराममहोदयैः सुप्तु
कश्चित् । वस्तुतः विशुद्धं मनः एव देवस्य
मन्दिरं अस्ति ।

संकलन

कु. अंदेश अ. गाडगीळ
१वी अ

A-1

महाकविः कालिदासः ।

४

संस्कृतभाषायाः साहित्यकोशे नैके कवयः
स्वकाव्यप्रतिभया रत्नानि इव विनयन्ति । महाकविः
कालिदासः तेषु मुकुटमणिः इव विराजते । कविकुलपृष्ठस्य
सः सत्यमेव गुरुः अस्ति । महाकविना कालिदासेन द्वे
अष्टकाव्ये द्वे महाकाव्ये त्रीणि च रुचिराणि नाटकानि
विरचितानि । अद्यापि महाकविना कालिदासेन तुल्यः
अव्यः कविः न जानः । अतः कश्चित् शुभाषितकोशः
सत्यं वर्णयति यत् . . .

पुरा कविनां शठनाप्रसङ्गे कालिदासकविहितकालिदासः
अद्यापि तुल्यकपेरमावाद्गमिका साधवती बभूवा ॥
रघुवंशे महाकाव्ये प्रियायाः इन्दुमत्याः कृते राजा अजेन
कृतस्य विनापस्य वर्णनं श्रुत्वा पठित्वा वा पाषाणः
अपि द्रवेत् । शाकुन्तलं नाटकं तु निखिले अपि जगति
रसिकानां कृते अनन्वोत्सवः सज्जातः । शठनाम्
कश्चित् पाश्चात्यः कविः तु शाकुन्तलं पठित्वा हर्षेण
अब्रुवत् इति श्रुयते । 'हिमालयः पृथिव्याः मानदण्डः'
इति तु कालिदासस्य कल्पना नितरां मनीहरा अस्ति ।
कालिदासस्य विषये नैकाः आख्यायिकाः प्रसिद्धाः वर्तन्ते ।
सः मीनराजस्य सभायां राजकविः आसीत् तथा सः
अतीव दशालुः अपि आसीत् एवं वर्णितः अस्ति
आख्यायिकायां । फलतश्चात् तु एवमपि कथयन्ति यत्
पृथमं कालिदासः अराः मुखः च आसीत् परं तस्य भाग्यं
विधुत्तुमा आसीत् । तथा अपमानितः सः वनं गत्वा
कालिदव्याः भक्तिं अकरोत् तस्याः प्रसादेन च सः
कालिदासः इति प्रसिद्धिं अतः । एकं तु निश्चितं यत् . . .

A-1

महाकविः अयं सर्वेषां भारतीयानां अतीव प्रियः अस्ति।
 तस्य उपमा सर्वेषां अतीव रोचते। मेघदूतम् इति तस्य
 काव्यं तु कल्पनायाः श्रेष्ठः विलासः अस्ति। अतः एव
 आषाढस्य प्रथमः दिवसः 'कालिदासदिनः' इति सम्पद्यते।
 नमोऽस्तु महाकव्ये कालिदासाय।

संकलनः पूर्वा गु. न. इ. क.
 (नववी 'अ')

स्त्रीणां कृते

६

शिक्षणस्य आवश्यकता ।

पुरा अस्माकं भारतदेशे स्त्रीणां कृते शिक्षणस्य सुविधा नासीत् । 'स्त्रीः शिक्षणम् नाहति' इत्यपि आसीत् निन्द्यः विचारः । परं यदी समाजस्य उन्नतिः साध्या तर्हि स्त्रीणां कृते शिक्षणम् आवश्यकं एव । सुविधा, सुशिक्षिता माता एव स्वपुत्रान् सुशिक्षितान् सुसंस्कृतान् च कर्तुं प्रभवति । यदि कूपे एव जलं न भवेत् तर्हि कथं तद् पात्रे प्राप्तं भवेत् इति लोकोक्तिः तु सत्यं एव स्पष्टीकरोति स्त्रीणां कृते शिक्षणस्य आवश्यकता ।

स्त्रियः तु निर्मर्गैव चतुराः पण्डिताः भवन्ति, शिक्षणेन ताः जानिन्यः भवेयुः, तेन च अस्माकं समाजः भारतराष्ट्रं च प्रगतिपथं गच्छेत् । एतद् विज्ञानयुगं अस्ति । यथा पुरुषाः तथैव स्त्रियः अपि बुद्ध्या समानाः एव भवन्ति । अतः स्त्रीणां तु एषः निर्मर्ग-प्राप्तः अधिकारः विद्यते यत् ताः अपि पुरुषाणां इव शिक्षणं प्राप्नुयुः । अस्माभिः स्त्रीणां कृते शिक्षणस्य आवश्यकता नास्तीति दुर्विचारः त्याज्यः । सुशिक्षिताः स्त्रियः राष्ट्रस्य भूषणानि एव । सम्प्रति विविधेषु कार्यावशेषु महत्त्वपूर्णानि पदानि ताः भूषयन्ति ।

A-1

देशस्य समाजस्य उत्कर्षार्थं स्त्रीणां कृते
शिक्षणं आवश्यकम् एव।

संकलन
कु. लोचना दि. आचरेकर.
एवी 'अ'

A-1